

KARAMAN BİSKÜVİ, ŞEKERLİ MAMULLER, ÇİKOLATA, KAKAO ve KAKAO MÜSTAHZARLARI SEKTÖR RAPORU

İLETİŞİM:

www.mevka.org.tr

karamanydo@mevka.org.tr

www.karamandayatirim.gov.tr

www.investinkaraman.gov.tr

Hazırlayanlar: Mevlana Kalkınma Ajansı Karaman Yatırım Destek Ofisi
Doğan Ali ONURALP
Selim GÜLHAN
Celalettin ASLANDAĐ

© 2018, MEVKA Tüm hakları saklıdır. Bu eserin tamamı ya da bir bölümü, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kullanılmadan önce hak sahibinden 52. Maddeye uygun yazılı izin alınmadıkça, hiçbir şekilde ve yöntemle işlenmek, çoğaltılmak, çoğaltılmış nüshaları yayılmak, satılmak, kiralanmak, ödünç verilmek, temsil edilmek, sunulmak, telli/telsiz ya da başka teknik, sayısal ve/veya elektronik yöntemlerle iletilmek suretiyle kullanılamaz.

Hazırlanmış olan çalışmanın tüm hakları Mevlana Kalkınma Ajansı'na aittir. Çalışmadan kaynak gösterilmek suretiyle alıntı yapılabilir.

Eylül 2018

İÇİNDEKİLER

1	GİRİŞ	7
2	KARAMAN İLİ SANAYİ VE TİCARET YAPISI	8
2.1	Karaman İli İmalat Sanayi Yapısı	11
2.2	Karaman İli Dış Ticaret Yapısı	20
3	BİSKÜVİ, ÇİKOLATA VE ŞEKERLİ MAMULLER SEKTÖRÜ	27
3.1	Şekerli ve Çikolatalı Mamuller Sektörü Dünya Durumu	27
3.2	Şekerli ve Çikolatalı Mamuller Sektörü Türkiye Durumu	29
3.3	Bisküvi, Çikolata ve Şekerli Mamuller Sektörü Karaman Durumu	31
3.4	Bisküvi Sektörü (GTİP:190531)	32
3.4.1	Bisküvi Sektörü Dünya Durumu	33
3.4.2	Bisküvi Sektörü Türkiye Durumu	35
3.5	Gofret Sektörü (GTİP:190532)	43
3.5.1	Gofret Sektörü Dünya Durumu	43
3.5.2	Gofret Sektörü Türkiye Durumu	45
3.6	Çikolata Sektörü (GTİP:180631 ve GTİP:180690)	52
3.6.1	Çikolata Sektörü (GTİP:180631).....	52
3.6.1.1	Çikolata Sektörü (GTİP:180631) Dünya Durumu	52
3.6.1.2	Çikolata Sektörü (GTİP:180631) Türkiye Durumu.....	54
3.6.2	Çikolata Sektörü (GTİP:180690).....	61
3.6.2.1	Çikolata Sektörü (GTİP:180690) Dünya Durumu	61
3.6.2.2	Çikolata Sektörü (GTİP:180690) Türkiye Durumu.....	63
3.7	Şekerli Mamuller Sektörü (GTİP:170490)	70
3.7.1	Şekerli Mamuller Sektörü (GTİP:170490) Dünya Durumu	70
3.7.2	Şekerli Mamuller Sektörü (GTİP:170490) Türkiye Durumu	72
4	KAKAO SEKTÖRÜ	78
4.1	Kakao Sektörü Dünya Durumu	78
4.2	Kakao Sektörü Türkiye Durumu	80
4.3	Kakao ve Müstahzarları Karaman Durumu	86
5	KARAMAN İLİ İHTİYAÇLAR ve SANAYİ ANKET ANALİZİ	86
5.1	Karaman İli Geneline Yönelik İyileştirilmesi Gereken Hususlar	86
5.2	Karaman İli Bisküvi, Çikolatalı Mamuller ve Diğer İmalat Sektörlerine Yönelik İyileştirilmesi Gereken Hususlar	88
6	GÖRÜŞ ve ÖNERİLER	91
7	KAYNAKÇA	93

Tablolar

Tablo 1.Bisküvi-Kek, Çikolata ve Yan Ürünleri NACE Rev. Kod Tablosu.....	8
Tablo 2.Karaman ISO İlk 500 ve İkinci 500 Firma Listesi.....	9
Tablo 3.Karaman ilinde bulunan Yabancı Sermayeli Firmalar Listesi	10
Tablo 4.Karaman ilinde Yatırım Teşvik Belgesi Alan Yabancı Sermayeli Firmalar	10
Tablo 5.Karaman Sanayi Siciline Kayıtlı Firmaların Sektörel Dağılımı.....	12
Tablo 6.Karaman Sanayi Genel Durum	13
Tablo 7.İl Bazında En Çok Kodlanan İlk 20 Ürün.....	14
Tablo 8.Sektörlere Göre Yatırım Eğilimi.....	15
Tablo 9.Karaman İmalat Sanayi Kümelenme Analizi.....	16
Tablo 10.Karaman İli Dış Ticaret Genel Bilgiler 2008-2018.....	20
Tablo 11.Karaman İhracatının Fasillara Göre Sektörel Dağılımı (USD)(2017)	21
Tablo 12.Karaman İl İhracatının Ülkelere Göre Dağılımı – 2017.....	23
Tablo 13.Karaman İthalatının Fasillara Göre Sektörel Dağılımı (USD)(2017)	23
Tablo 14.Karaman İthalatının Ülkelere Göre Dağılımı.....	24
Tablo 15.Şekerli ve Çikolatalı Mamuller Global Top 100 Listesi	27
Tablo 16.Karaman Bisküvi, Çikolata ve Şekerli Mamuller Üretici Firmalar	31
Tablo 17.Dünya Bisküvi İhracatı (GTİP:190531).....	33
Tablo 18.Dünya Bisküvi İthalatı (GTİP:190531).....	34
Tablo 19.Yıllar İtibariyle Türkiye'nin Bisküvi İhracatı	36
Tablo 20.Ülkeler İtibariyle Türkiye'nin Tatlı Bisküviler (GTİP:190531) İhracatı.....	37
Tablo 21.Ülkeler İtibariyle Dünya Tatlı Bisküviler (GTİP:190531) İthalatı-Türkiye ve Karaman İthalat Karşılama Payları	38
Tablo 22.Türkiye'nin Pazar Payının Düşük Olduğu Ülkeler -Tatlı Bisküviler (GTİP:190531)	40
Tablo 23.Karaman'ın Türkiye'nin Pazar Payında En Düşük Olduğu Ülkeler -Tatlı Bisküvi (GTİP:190531)	41
Tablo 24.Dünya Gofret İhracatı (GTİP:190532).....	43
Tablo 25.Dünya Gofret İthalatı (GTİP:190532).....	44
Tablo 26.Yıllar İtibariyle Türkiye'nin Gofret İhracatı	46
Tablo 27.Ülkeler İtibariyle Türkiye'nin Gofret (GTİP:190532) İhracatı.....	46
Tablo 28.Ülkeler İtibariyle Dünya Gofret (GTİP:190532) İthalatı-Türkiye'nin ve Karaman'ın İthalat Karşılama Payları	47
Tablo 29.Türkiye'nin Pazar Payının Düşük Olduğu Ülkeler –Gofret (GTİP:190532)	49
Tablo 30.Karaman'ın Türkiye'nin Pazar Payında En Düşük Olduğu Ülkeler – Gofret (GTİP:190532).....	50
Tablo 31.Dünya Çikolata İhracatı (GTİP 180631: Ağırlığı =< 2 kg, kakao/çikolata içeren.....	52
Tablo 32.Dünya Çikolata İthalatı (GTİP 180631: Ağırlığı =< 2 kg, kakao/çikolata içeren.....	53

Tablo 33.Yıllar İtibariyle Türkiye'nin Çikolata İhracatı (GTİP:180631; Ağırlığı =< 2 kg, kakao/çikolata içeren (doldurulmuş).....	54
Tablo 34.Ülkeler İtibariyle Türkiye'nin Çikolata İhracatı (GTİP:180631; Ağırlığı =< 2 kg, kakao/ çikolata içeren (doldurulmuş).....	55
Tablo 35.Ülkeler İtibariyle Dünya Çikolata (GTİP:180631: Ağırlığı =< 2 kg, kakao/çikolata içeren (doldurulmuş) İthalatı-Türkiye'nin ve Karaman'ın İthalat Karşılama Payları.....	56
Tablo 36.Türkiye'nin Pazar Payının Düşük Olduğu Ülkeler – Çikolata (GTİP:180631; Ağırlığı =< 2 kg, kakao/çikolata içeren (doldurulmuş).....	58
Tablo 37.Karaman'ın Türkiye'nin Pazar Payında En Düşük Olduğu Ülkeler – Çikolata (GTİP:180631; Ağırlığı =< 2 kg, kakao/çikolata içeren (doldurulmuş).....	59
Tablo 38.Dünya Çikolata İhracatı (GTİP 180690: Diğer çikolata, kakao içeren gıda müstahzarları).....	61
Tablo 39.Dünya Çikolata İthalatı (GTİP 180690: Diğer çikolata, kakao içeren gıda müstahzarları).....	62
Tablo 40.Yıllar İtibariyle Türkiye'nin Çikolata İhracatı (GTİP 180690: Diğer çikolata, kakao içeren gıda müstahzarları).....	63
Tablo 41.Ülkeler İtibariyle Türkiye'nin Çikolata İhracatı (GTİP 180690: Diğer çikolata, kakao içeren gıda müstahzarları).....	64
Tablo 42.Ülkeler İtibariyle Dünya Çikolata (GTİP 180690: Diğer çikolata, kakao içeren gıda müstahzarları) İthalatı-Türkiye'nin ve Karaman'ın İthalat Karşılama Payları.....	65
Tablo 43.Türkiye'nin Pazar Payının Düşük Olduğu Ülkeler – Çikolata (GTİP 180690: Diğer çikolata, kakao içeren gıda müstahzarları).....	67
Tablo 44.Karaman'ın Türkiye'nin Pazar Payında En Düşük Olduğu Ülkeler – Çikolata (GTİP 180690: Diğer çikolata, kakao içeren gıda müstahzarları).....	68
Tablo 45.Dünya Şekerli Mamuller İhracatı (GTİP:170490).....	70
Tablo 46.Dünya Şekerli Mamuller İhracatı (GTİP 170490).....	71
Tablo 47.Yıllar İtibariyle Türkiye'nin Şekerli Mamuller (GTİP 170490) İhracatı.....	73
Tablo 48.Ülkeler İtibariyle Türkiye'nin Şekerli Mamuller (GTİP 170490) İhracatı.....	73
Tablo 49.Ülkeler İtibariyle Şekerli Mamuller (GTİP 170490) İthalatı-Türkiye'nin ve Karaman'ın İthalat Karşılama Payları.....	74
Tablo 50.Türkiye'nin Pazar Payının Düşük Olduğu Ülkeler – Şekerli Mamuller (GTİP 170490).....	77
Tablo 51.Karaman'ın Türkiye'nin Pazar Payında En Düşük Olduğu Ülkeler – Şekerli Mamuller (GTİP 170490).....	77
Tablo 52.Dünya Yıllar İtibari İle Kakao İthalat Değerleri.....	79
Tablo 53.Türkiye Yıllar İtibari İle Kakao ve Müstahzarları Dış Ticaret Dengesi.....	80
Tablo 54.Türkiye'nin En Çok Kakao ve Müstahzarları İthal Etmiş Olduğu Ülkeler.....	81
Tablo 55.Türkiye'nin En Çok Kakao ve Müstahzarları İthal Etmiş Olduğu Ülkeler.....	86

Şekiller ve Haritalar

Şekil 1.Karaman-İhracat Ülkeleri Haritası.....	26
Şekil 2.Dünya Bisküvi İhracat Haritası.....	34
Şekil 3.Dünya Bisküvi İthalat Haritası.....	35
Şekil 4.Türkiye Bisküvi (GTİP:190531) İhracat Haritası.....	37
Şekil 5.Karaman-Tatlı Bisküviler (GTİP:190531) İhracat Ülkeleri.....	42
Şekil 6.Gofret Dünya İhracat Haritası.....	44
Şekil 7.Dünya Gofret İthalat Haritası.....	45
Şekil 8.Türkiye Gofret İhracat Haritası.....	47
Şekil 9.Karaman-Gofret (GTİP:190532) İhracat Ülkeleri.....	51
Şekil 10.Dünya Çikolata İhracatı (GTİP:180631) İhracat Haritası.....	53
Şekil 11.Dünya Çikolata İthalat (GTİP:180631) Haritası.....	54
Şekil 12.Çikolata Sektörü (GTİP:180631) Türkiye İhracat Haritası.....	55
Şekil 13.Karaman-Çikolata (GTİP:180631; Ağırlığı =< 2 kg, kakao/çikolata içeren (doldurulmuş) İhracat Ülkeleri.....	60
Şekil 14.Dünya Çikolata İhracatı (Gtip 180690) İhracat Haritası.....	62
Şekil 15.Dünya Çikolata İthalat (GTİP 180690) Haritası.....	63
Şekil 16.Çikolata Sektörü (Gtip:180690) Türkiye İhracat Haritası.....	64
Şekil 17.Karaman-Çikolata (Gtip 180690: Diğer çikolata, kakao içeren gıda müstahzarları) İhracat Ülkeleri.....	69
Şekil 18.Şekerli Mamuller (GTİP 170490) Dünya İhracat Haritası.....	71
Şekil 19.Şekerli Mamuller (GTİP 170490) Dünya İthalatı Haritası.....	72
Şekil 20.Türkiye Şekerli Mamuller (GTİP 170490) İhracat Haritası.....	74
Şekil 21.Dünya Yıllar Kakao Üretimi.....	79
Şekil 22.GTİP 10821100 Kakao Hamuru Türkiye Üretim Haritası.....	82
Şekil 23.GTİP 10821300 Kakao Tozu Türkiye Üretim Haritası.....	83
Şekil 24.GTİP 10821400 Kakao Tozu (İlave Şeker veya Diğer Tatlandırıcı İçerenler).....	83
Şekil 25.GTİP 10822130 Çikolata ve Kakao İçeren Diğer Gıda Müstahzarları Türkiye Üretim.....	84
Şekil 26.GTİP 10822190 Gıda Müstahzarları Türkiye Üretim Haritası.....	84
Şekil 27.GTİP 10822233 Türkiye Üretim Haritası.....	85
Şekil 28.GTİP 10822235 Türkiye Üretim Haritası.....	85
Şekil 29.Kamu Tarafından Öncelik Verilmesi İstenen Hususlar.....	88
Şekil 30.Özel Sektör Olarak Karaman'da Hangi Faaliyet Alanlarında Yatırım Yapılması Karaman'ın Gelişimi İçin Uygundur?.....	89
Şekil 31.Gelişme Potansiyeli Olan Sektörler Hangileridir?.....	90
Şekil 32.AB Ülkelerine Karaman'dan Neden Düşük Seviyelerde İhracat Yapılmaktadır?.....	90

1 GİRİŞ

Ülke içerisinde az gelişmişliğin azaltılması ve bölgelerin dengeli bir şekilde kalkınması toplumsal uzlaş ve refah açısından oldukça önemli görülmektedir. Ülke kalkınmasında bölgesel potansiyellerin en iyi şekilde değerlendirilmesi, var olan kaynakların rasyonel ve verimli kullanılmaları büyük önem taşımaktadır. Söz konusu durumun gerçekleşmesi için de bölgelerin mevcut potansiyelinin ortaya konulması, gelişme imkân ve kabiliyetlerinin belirlenmesi, yeni yatırım ve stratejilerin oluşturulması gerekmektedir.

Kalkınma Ajansları Yatırım Destek Ofislerimizin en temel görevi, “illerin iş ve yatırım imkânlarının, ilgili kuruluşlarla işbirliği halinde ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtımının yapılması, yatırımcıların izin, ruhsat ile idari iş ve işlemlerinin tek elden yürütülmesi ve yatırımcılara ihtiyaç duyacakları konularda danışmanlık yapılması hususlarında hizmet vermek” olarak belirlenmiştir. Bununla birlikte Yatırım Destek Ofisleri koordinasyonunda bölge planı ile Ulusal Yatırım Destek ve Tanıtım Stratejisini göz önünde bulundurarak ve Bakanlık başta olmak üzere ilgili diğer kurum ve kuruluşların görüşlerini alarak, bölge planı dönemi ile uyumlu olacak şekilde, il düzeyinde İl Yatırım Destek ve Tanıtım Stratejisini hazırlamak, hazırlatmak ve uygulanmasını gözetmek, Yatırım Destek Ofislerinin görevleri arasında bulunmaktadır.

Bu çalışma; Karaman ilinin öncül sektörü olan Bisküvi, Çikolata, Şekerli Mamuller Sektörü ve bu sektörün ana girdilerinden olan Kakao sektörünün durumunun ortaya konulmasına ilişkin olarak hazırlanmıştır. Bu sektörlerle yönelik analiz, çalışma ve stratejileri içermektedir. Bu çalışma ile hem Karaman ilinin lokomotif niteliğindeki sektörlerine ilişkin bir vizyon ortaya konulması hem de İl Yatırım Destek ve Tanıtım Strateji belgesine altlık olması hedeflenmiştir.

Bu çalışmada tarıma dayalı imalat alt sanayi incelenmiş ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği kapasite raporu veri sistemi kullanılmıştır. Ayrıca Karaman ilinde faaliyet gösteren işletmeler ile yüz yüze görüşmeler yapılmış, Karaman imalat sanayisinin durumuna yönelik anket düzenlenmiştir.

Ayrıca bu analizin hazırlanmasında Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın koordinasyonunda hazırlanmış ve hâlihazırda kullanılan Meslek Kolları'nın NACE Rev.2 kodları referans alınmıştır. Aşağıda tabloda yer alan ve üretimi gerçekleştirilen ürünler bazında NACE Rev.2-TR Ulusal Ekonomik Faaliyet Sınıflaması Kodları dikkate alınarak analiz edilmesi uygun görülmüştür. Bu karar da, bu ürünlerin birbirlerine yakın yapısı dışında özellikle Karaman ilinde yapılan üretim faaliyetlerinde, üretimi yapılan bu ürünlerin iç içe faaliyetler halini almaları da etkili olmuştur. Aynı işletmede üretim ve pazarlama modelleri birbirine çok yakın çeşitli ürünler üretilmektedir.

Tablo 1.Bisküvi-Kek, Çikolata ve Yan Ürünleri NACE Rev. Kod Tablosu

NACE TR*	Rev.2-	Bisküvi-Kek, Çikolata ve Yan Ürünleri
10		Gıda Ürünleri İmalatı
10.7		Fırın ve unlu mamuller imalatı
10.71		Ekmek, taze pastane ürünleri ve taze kek imalatı
10.71.01		Taze pastane ürünleri imalatı (yaş pasta, kuru pasta, poğaç, kek, börek, pay, turta, waffles vb.)
10.71.02		Fırın ürünleri imalatı (ekmek, pide, simit, vb. dahil, taze pastane ürünlerinin imalatı hariç)
10.72		Peksimet ve bisküvi imalatı; dayanıklı pastane ürünleri ve dayanıklı kek imalatı
10.72.01		Peksimet, bisküvi, gofret, dondurma külahı, kağıt helva vb. ürünlerin imalatı (çikolata kaplı olanlar dahil)
10.72.02		Tatlı veya tuzlu hafif dayanıklı fırın ve pastane ürünlerinin imalatı (kurabiyeler, krakerler, galeta, gevrek halkalar vb.)
10.8		Diğer gıda maddelerinin imalatı
10.82		Kakao, çikolata ve şekerleme imalatı
10.82.01		Çikolata ve kakao içeren şekerlemelerin imalatı (beyaz çikolata ve sürülerek yenilebilen kakaolu ürünler hariç)
10.82.02		Şekerlemelerin ve şeker pastillerinin imalatı (bonbon şekeri vb.) (kakaolu şekerlemeler hariç)
10.82.03		Sürülerek yenilebilen kakaolu ürünler imalatı
10.82.04		Lokum, pişmaniye, helva, karamel, koz helva, fondan, beyaz çikolata vb. imalatı (tahin helvası dahil)

*Avrupa Topluluğunda Ekonomik Faaliyetlerin İstatistik Sınıflaması (NACE Rev.2) - Ulusal Ekonomik Faaliyet Sınıflaması (NACE Rev.2-TR)

2 KARAMAN İLİ SANAYİ VE TİCARET YAPISI

Karaman'ın tarihi ipek yollarının üzerinde bulunması ve mevcut ekonomik potansiyeli ticari hayatının daima canlı kalmasına neden olmuştur. İl, tarihten bugüne gerek tarımsal üretimin, gerekse imalat sanayinin canlı bir pazarı olmuştur. Eskiden de buğday, arpa, haşhaş vb. tarım ürünlerinin yanında bulgur, un, helva, pekmez vb. ürünlerin ülke çapında ticaretinin yapıldığı önemli bir konuma sahip olduğu bilinmektedir. Bugün ise imalat sanayindeki ve tarımsal üretimindeki artış Karaman'ın ticari hayatını olumlu yönde etkilemektedir. Karaman'dan diğer illere hububat, bakliyat, un, bulgur, bisküvi, gofret, çikolata, yem, canlı hayvan, taze et, sucuk, yün tiftik, sebze, meyve, kuru üzüm, peynir, yumurta, deri, pamuk ipliği, tekstil, halı, kömür, zirai aletler ve çeşitli makineler satılmaktadır. Diğer illerden, tuhafiyeye, konfeksiyon, kösele, elektrikli beyaz ev

eşyaları, inşaat malzemeleri, sigara, çay, şeker, alkollü içecekler, ilaç, gıda maddeleri, akaryakıt, oto ve oto yedek parçaları ile gıda sanayinde kullanılan yağ ve şeker gibi hammaddeler satın alınmaktadır.

Karaman şehri ve çevresinde çok sayıda işgücü istihdam eden modern sanayi tesisleri bulunmaktadır. Bunların başında tarıma dayalı gıda sanayi tesisleri gelmektedir. Karaman'ın kendisiyle benzer özellikler gösteren diğer illere nazaran, çok büyük denilebilecek bir sanayi potansiyeline sahip olduğu söylenebilir. Bisküvi, un, bulgur, gofret, dokuma, hayvansal ürünler endüstrisi ile tarım aletleri, makine endüstrisi, yem sanayi, orman ürünleri işleme ve maden çıkarma endüstrisinde etkili ve ülke ekonomisinde söz sahibi olan kuruluşlarıyla gelecek vaat eden şehirler arasında olduğu söylenebilir. Kentte yetişmiş işgücünün bulunmasının da sanayinin gelişimine destek vermesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca nüfusun genç olması sanayiye müspet katkılar sağlamaktadır. Ancak Karaman kent merkezine yönelik göçün de artma eğiliminde olduğu görülmektedir

Sektörel yoğunlaşmanın olmasının da etkisiyle, Karaman özellikle bisküvi, gofret ve bulgur üretiminde Türkiye genelinde önemli bir paya sahiptir. İstanbul Sanayi Odasının (İSO) hazırladığı "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırması" listesinde, Karaman Ticaret ve Sanayi Odası'na kayıtlı olan ve ismi açıklanan, **İlk 500 listesinde 2016 yılında 3 firma**; Bifa Bisküvi ve Gıda San. A.Ş. - Şimşek Bisküvi ve Gıda San. A.Ş.- Anı Bisküvi ve Gıda Sanayi A.Ş. ; **2017 yılında ise 1 firma**; Bifa Bisküvi ve Gıda San. A.Ş. yer alma başarısı göstermişlerdir.

İstanbul Sanayi Odasının (İSO) hazırladığı "Türkiye'nin İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırması" listesinde ise 2016 yılında ilimizden herhangi bir firma bulunmaz iken; **İkinci 500 listesinde 2017 yılında 3 firma**; Şimşek Bisküvi ve Gıda Sanayi A.Ş. - Anı Bisküvi Gıda San. ve Tic. A.Ş. - Modern Çikolata Gıda San. ve Tic. A.Ş. yer alma başarısı göstermiştir.

Karaman özelinde 2015, 2016 ve 2017 yılları için ilk 500 ve ikinci 500 listelerini bir araya getirirsek firmalarımıza ilişkin sıralama ve net satışlar aşağıdaki gibi olmuştur. Karaman Ticaret ve Sanayi Odası'na kayıtlı olmamakla birlikte tesisleri ilimizde bulunan Golda Gıda San. ve Tic. A.Ş.'de aşağıdaki tabloya dahil edilmiştir.

Tablo 2.Karaman ISO İlk 500 ve İkinci 500 Firma Listesi

Firma	ISO 1000 Firma Sıralama			Üretimden Satışlar 2017 - (Net) TL
	2015	2016	2017	
Bifa Bisküvi ve Gıda San. A.Ş	171	169	181	815.739.813
Şimşek Bisküvi ve Gıda San. A.Ş	417	478	544	285.747.874
Anı Bisküvi ve Gıda San. A.Ş.	459	500	546	285.417.577
Modern Çikolata Gıda San. A.Ş.	-	-	572	273.014.422

Golda Gıda San. ve Tic. A.Ş.	993	815	956	156.469.157
Biskot Bisküvi Gıda San. A.Ş.	121	-	-	-

Kaynak: İstanbul Sanayi Odası Web Sitesi, 2018

Tabloda yer alan Biskot Bisküvi firması 2015 yılında listede yer alırken, fiziki tesislerinin aynı şekilde çalışmasına karşılık, kayıtlı oda değişikliği ve olasılıkla isim açıklanmaması nedeni ile 2016 ve 2017 yıllarında ki bilgilerine ulaşılamamıştır.

Karaman'da bulunan yabancı sermayeli firmalar incelendiğinde; TOBB Veritabanı'na göre Karaman'da toplam 5 adet Yabancı Sermayeli firma bulunup, bu firmalar aşağıdaki tabloda detaylandırılmaktadır. TOBB veri tabanında Türkiye'de toplam 1288 adet Yabancı Sermayeli firma bulunmaktadır. Karaman bu anlamda Türkiye genelinde 28.sıradadır.

Tablo 3.Karaman ilinde bulunan Yabancı Sermayeli Firmalar Listesi

Sıra No	Ünvanı	Adres	Ülkeler
1	Ak Gıda Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi Karaman Şubesi	Merkez	Fransa (%80),
2	Anı Plast Ambalaj ve Plastik Sanayi Anonim Şirketi	Organize Sanayi Bölgesi Cadde 5 No:26 Merkez	Irak (%45),
3	Döhler Gıda Sanayi Anonim Şirketi Karaman Şubesi	Bahçelievler Mah. Ereğli Yolu Cad. No: 214 Merkez	Almanya (%95),
4	Ensar Elektronik ve Mekanik Endüstri Anonim Şirketi Karaman Şubesi	Organize Sanayi Bölgesi Merkez	Suudi Arabistan (%34),
5	Milkman Süt ve Süt Ürünleri Gıda Sanayi Ticaret Anonim Şirketi	14 Cadde No:2 Merkez	Suudi Arabistan (%10),

Kaynak: TOBB Veritabanı, 28.08.2018

2009-2018 yılları arasında verilen Yatırım Teşvik Belgeleri incelendiğinde Karaman ilinde yukarıdaki tabloda verilen firmalara ek olarak aşağıdaki yabancı sermayeli kuruluşların Yatırım Teşvik Belgesi başvurusunda bulunduğu ve teşvik belgesi aldığı anlaşılmaktadır.

Tablo 4.Karaman ilinde Yatırım Teşvik Belgesi Alan Yabancı Sermayeli Firmalar

Firmanın Adı	Yabancı Sermaye İse Baskın Ülkesi	Yatırımın Sektörü
Milkman Süt ve Süt Ürünleri Gıda San. Tic. A.Ş.	Suudi Arabistan	İmalat - Gıda ve İçki

Süperpak Ambalaj San. ve Tic. A.Ş.	Hollanda	İmalat Sanayii - Oluklu Karton ve Mukavva ile Kağıt ve Mukavvadan Yapılan Ambalajların İmalatı
Döhler Gıda San. ve Tic. Ltd. Şti.	Almanya	İmalat - Gıda ve İçki
Anı Plast Ambalaj ve Plastik Sanayi A.Ş.	Irak	İmalat - Lastik-Plastik
Komet Enerji Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Hollanda	Enerji - Enerji
Turbelco Endüstriyel Kaplama San. ve Tic. Ltd. Şti.	Belçika	İmalat - Madeni Eşya
Slava Süt ve Süt Ürünleri Gıda Sanayi Ticaret Limited Sirketi	İngiliz Virjin Adaları	İmalat - Gıda Ve İçki
Mondi Tire Kutsan Kağıt ve Ambalaj Sanayi A.Ş.	Hollanda	İmalat - Kağıt
Universal Mermer Maden Üretim Sanayi ve Ticaret Limited Sirketi	Birleşik Arap Emirlikleri	Madencilik - İstihraç Ve İşleme
Ak Gıda Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi	Fransa	İmalat - Gıda Ve İçki

Kaynak: Yatırım Teşvik Belgeleri,2009-2018

2.1 Karaman İli İmalat Sanayi Yapısı

Karaman İlinin sanayi yapısı incelendiğinde Karaman İmalat Sanayisinin büyük oranda tarıma dayalı olarak geliştiği görülmektedir. İmalat gıda sanayinin alt grubu olan bisküvi, çikolata, kek ve gofret sektöründe Karaman, ülke üretiminde önemli bir noktadadır. Karaman'da öncü sektör Gıda Sektörü' dür. Gıda sektörünü Başka Yerde Sınıflandırılmamış Makine ve Ekipman İmalatı, Madencilik ve Taş ocakçılığı, Kauçuk ve Plastik Ürünlerin İmalatı izlemektedir. Gıda imalat sanayi; ambalaj, hammadde, makine gibi çeşitli alt sektörleri tetiklemiş ve Karaman tamamıyla kendisine yetebilen bir gıda şehri konumuna gelmiştir.

Karaman'da sanayi siciline kayıtlı toplamda 368 işletme faaliyet göstermektedir. Tarıma dayalı gıda ürünleri imalatı sektöründe ise 89 işletme faaliyettedir. Karaman imalat sektörünün % 24' nü gıda imalat sektörü oluşturmaktadır. Ayrıca sektörde 19.293 kişi istihdam edilmektedir. İlin toplam çalışan sayısına bakıldığında çalışanların % 75'i gıda sektöründe istihdam edilmektedir. EUROSTAT teknoloji sınıflamaları listesine göre gıda ürünlerinin imalatı "Düşük Teknoloji Yoğunluklu" olarak sınıflandırılmaktadır. Bu durum Bisküvi sektörünün düşük teknoloji yoğunluklu, emek yoğun bir sektör olduğu verisini göstermektedir.

Karaman ilinde bulunan sanayi işletmelerinin sektörel dağılımına baktığımızda;

%24,18 Gıda Ürünleri İmalatı,

%17,66 Başka Yerde Sınıflandırılmamış Makine ve Ekipman İmalatı

%9,78 Diğer Madencilik ve Taş Ocakçılığı,

%7,88 Kauçuk ve Plastik Ürünlerin İmalatı,

%6,52 Mobilya İmalatı,

%6,52 Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı,

%6,25 Ağaç ve Mantar Ürünleri İmalatı (Mobilya Hariç) Saz, Saman ve Benzeri Malzemelerden, Örülerek Yapılan Eşyaların İmalatı,

%5,16 Fabrikasyonel Metal Ürünleri İmalatı,

%3,26 Kağıt ve Kağıt Ürünlerinin İmalatı,

%2,72 Kömür ve Linyit Çıkarılması,

%2,45 Elektrikli Teçhizat İmalatı,

%2,45 Elektrik, Gaz, Buhar ve Havalandırma Sistemi Üretim ve Dağıtım,

%1,36 Giyim Eşyası İmalatı,

%3,8 Diğer imalatlar bulunmaktadır.

Tablo 5.Karaman Sanayi Siciline Kayıtlı Firmaların Sektörel Dağılımı

Nace Faaliyet Kodu	Sektör	Firma Sayısı (2018-7)	Çalışan Sayısı (2017)
10	Gıda Ürünlerinin İmalatı	89	14514
05	Kömür ve Linyit Çıkarılması	10	432
08	Diğer Madencilik ve Tasocakçılığı	36	630
22	Kauçuk ve Plastik Ürünlerin İmalatı	29	415
17	Kağıt ve Kağıt Ürünlerinin İmalatı	12	853
28	Başka Yerde Sınıflandırılmamış Makine ve Ekipman İmalatı	65	674
14	Giyim Eşyası İmalatı	5	225
23	Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı	24	264
16	Ağaç ve Mantar Ürünleri İmalatı (Mobilya Hariç) Saz, Saman ve benzeri Malzemelerden, Örülerek Yapılan Eşyaların İmalatı	23	267
25	Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı	19	282
31	Mobilya İmalatı	24	258
35	Elektrik, Gaz, Buhar ve Havalandırma Sistemi Üretim ve Dağıtım	9	194
27	Elektrikli Teçhizat İmalatı	9	56
38	Tasnif Edilmiş Materyallerin Geri Kazanımı	2	74
29	Motorlu Kara Taşıtları Treyler (Römork) ve Yarı Treyler (Yarı Römork) İmalatı	3	46
20	Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı	4	63
24	Ana Metal Sanayi	1	23
09	Madencilik Destekleyici Hizmet Faaliyetleri	1	16
33	Sanayi Makine ve Ekipmanlarının kurulumu	1	1
18	Kayıtlı Medyanın Basılması ve Çoğaltılması	2	6
Toplam		368	19.293

Kaynak: Karaman Bilim Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü, 2017 ve 2018 Verileri

TOBB Veri tabanına göre ilin genel durumuna bakıldığında; il genelinde 185 Sanayici niteliğinde firmanın bulunduğu; toplam 210 kapasite raporu olduğu ve toplam 16.913 çalışan bulunduğu görülmektedir. Toplam 210 kapasite raporunun, 174 adedi merkez ilçede bulunurken, Ermenek'te 17 kapasite raporu bulunmaktadır.

Karaman Merkez ilçe de dahil olmak üzere il bazında en çok kodlanan ürünlerin bulunduğu tablo aşağıda bulunmaktadır.

Ayrancı ilçesinde kodlanan ürünler 08-Diğer Madencilik ve Taş Ocakçılığı; 23-Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı; 46-LPG (Sıvılaştırılmış Petrol Gazı) dolumu sektörlerine aittir.

Başyayla ilçesinde kodlanan ürünler 08-Diğer Madencilik ve Taş ocakçılığı ve 23-Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı; sektörlerine aittir.

Ermenek İlçesinde kodlanan ürünler, daha çok 08-Diğer Madencilik ve Taş Ocakçılığı; 05-Kömür ve Linyit Çıkartılması; 23-Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı; 35-Elektrik, Gaz, Buhar ve Havalandırma Sistemi Üretim ve Dağıtımı; 10-Gıda Ürünleri İmalatı; 56-Yiyecek ve İçecek Hizmeti Faaliyetleri Sektörlerine aittir.

Kâzımkarabekir İlçesinde kodlanan ürünler 10-Gıda Ürünleri İmalatı; 23-Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı; 08-Diğer Madencilik ve Taş Ocakçılığı; 01-Kümes hayvanlarının yetiştirilmesi; 82-Tehlikesiz ürünleri paketleme faaliyetleri sektörlerine aittir.

Sarıveliler ilçesinde kodlanan ürünler 08-Diğer Madencilik ve Taş Ocakçılığı; 23-Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı; sektörlerine aittir.

Tablo 6.Karaman Sanayi Genel Durum

Firma Sayısı:	185														
Kapasite Raporu Sayısı:	210														
	<table border="1"> <tr> <td>Merkez</td> <td>174</td> </tr> <tr> <td>Ermenek</td> <td>17</td> </tr> <tr> <td>K.Karabekir</td> <td>8</td> </tr> <tr> <td>Avrancı</td> <td>6</td> </tr> <tr> <td>Sarıveliler</td> <td>3</td> </tr> <tr> <td>Basvavla</td> <td>2</td> </tr> </table>	Merkez	174	Ermenek	17	K.Karabekir	8	Avrancı	6	Sarıveliler	3	Basvavla	2		
Merkez	174														
Ermenek	17														
K.Karabekir	8														
Avrancı	6														
Sarıveliler	3														
Basvavla	2														
Toplam Çalışan Sayısı:	16,913														
	<table border="1"> <caption>Çalışan Dağılımı</caption> <thead> <tr> <th>Profesyon</th> <th>Sayı</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Mühendis</td> <td>314</td> </tr> <tr> <td>Usta</td> <td>1825</td> </tr> <tr> <td>İdari</td> <td>1198</td> </tr> <tr> <td>İşçi</td> <td>12875</td> </tr> <tr> <td>Teknisyen</td> <td>646</td> </tr> <tr> <td>Diğer</td> <td>55</td> </tr> </tbody> </table>	Profesyon	Sayı	Mühendis	314	Usta	1825	İdari	1198	İşçi	12875	Teknisyen	646	Diğer	55
Profesyon	Sayı														
Mühendis	314														
Usta	1825														
İdari	1198														
İşçi	12875														
Teknisyen	646														
Diğer	55														

Toplam Açık Alan (m2) :	37,356,877
Toplam Kapalı Alan (m2) :	1,204,173

Tablo 7.İl Bazında En Çok Kodlanan İlk 20 Ürün

Sıra	Kodu	Açıklama	Kapasite Rapor Sayısı
1	10.72.12.53.00	Tatlı bisküviler; çikolatayla veya kakao içeren diğer müstahzarlarla kısmen veya tamamen kaplı gofret ve kağıt helvalar	13
2	10.72.12.55.00	Tatlı bisküviler (sandviç bisküviler dahil; çikolatayla veya çikolata içeren diğer müstahzarlarla kısmen veya tamamen kaplı olanlar hariç)	13
3	23.63.10.00.00	Hazır beton	12
4	10.71.12.00.00	Kek ve pastane ürünleri; tatlandırıcı ilave edilmiş diğer unlu ürünler	11
5	10.72.12.59.00	Gofretler ve kağıt helvalar (tuzlular dahil; çikolatayla veya çikolata içeren diğer müstahzarlarla kısmen veya tamamen kaplı gofret ve kağıt helvalar)	11
6	10.72.19.40.00	Bisküviler (çikolatayla veya kakao içeren diğer müstahzarlarla kısmen veya tamamen kaplı olanlar, tatlı bisküviler, gofretler ve kağıt helvalar hariç)	10
7	10.72.12.57.00	Gofret ve kağıt helvalar (bitmiş ürünün ağırlığına göre su içeriği > % 10 olan) (dondurma kornetleri, sandviç gofretler, diğer benzeri ürünler hariç)	10
8	08.11.11.36.00	Mermer ve traverten, dikdörtgen veya kare bloklar ya da kalın tabakalar (slab) şeklinde kesilmiş	10
9	08.12.12.30.02	Mıdır	10
10	10.61.40.50.00	Kepek, kavuz ve diğer artıklar (buğdayın kalburdan geçirilmesi, öğütülmesi veya diğer işlemleri sonucunda kalan)	9
11	28.93.17.20.00	Sanayi makineleri, şekerleme, kakao veya çikolatanın hazırlanması ve imalatı için olanlar	8
12	28.93.17.13.00	Sanayi makineleri, ekmek ve diğer unlu mamuller için olanlar (elektrikli olmayan fırınlar hariç)	8
13	82.92.10.00.01	Gıda maddelerinin ambalajlanması ve dolumu	8
14	10.82.22.90.00	Kakaolu gıda ürünleri (kakao hamuru, yağı, tozu, çikolata kalıpları, dilimleri, barları, sıvıları, ezmeleri, tozları, granülleri ve 2 kg'dan büyük paketlerde diğer dökme formundakiler, içecek yapımında kullanılanlar, sürülebilir çikolatalar hariç)	7
15	01.47.00.00.01	Yumurta üretimi	7
16	10.51.40.50.01	Kaşar peyniri	7
17	10.51.40.50.02	Beyaz peynir	6
18	28.93.17.70.00	Başka yerde sınıflandırılmamış makineler, gıda veya içeceklerin hazırlanması veya imalatı için olanlar	6

19	28.29.21.80.00	Paketleme veya ambalajlama için makineler (şişeleri, teneke kutuları, kutuları, torbaları ve diğer muhafaza kaplarını doldurmak, kapatmak, mühürlemek, kapsüllemek veya etiketlemek için olanlar hariç)	6
20	10.91.10.37.00	Çiftlik hayvanlarının beslenmesinde kullanılan müstahzarlar, kümes hayvanları için olanlar (karışımlar hariç)	6

TOBB veri tabanından elde edilen veri ile Yatırım Teşvik Belgesi istatistiklerinin birlikte analiz edilmesi sonucunda Karaman'da gıda sektöründe yapılan yatırım oranının Türkiye geneli yatırım oranından daha yüksek olduğu görülmektedir. Türkiye'de gıda sektörünün tüm yatırımlar içerisindeki payı %3 iken bu oran Karaman'da % 41 gibi yüksek bir orana ulaşmaktadır. Ayrıca Karaman gıda sektörü yatırımları Türkiye gıda sektörü yatırımlarının yaklaşık % 4' nü oluşturmaktadır. İnşaat, enerji, hayvancılık, kağıt ve lastik-plastik sektörleri de Karaman ili yatırım eğiliminin Türkiye ortalamasından yüksek olduğu sektörlerdir. Aşağıdaki tabloda Karaman enerji yatırımlarının, Türkiye Enerji yatırımlarının % 28' lik bir kısmına karşılık geldiği görülmektedir. Ermenek'te yapılan ve yapımı devam etmekte olan HES'ler ve Karaman' da Komet Enerji Sanayi ve Ticaret A.Ş. tarafından yapılması beklenen Yatırım Teşvik Belgesi'ne göre 1,4 Milyar TL değerinde olan entegre yenilenebilir kombine çevrim elektrik santrali, yatırım dengesini enerji sektörüne kaydırmaktadır.

Tablo 8.Sektörlere Göre Yatırım Eğilimi

Sektörlere Göre Yatırım Eğilimi ve Karaman'da Öne Çıkan Sektörlerin Sıralanması							
	Alt Sektörü	Karaman	Türkiye	Karaman'ın Sektördeki Yatırım Payı	Sektörün Türkiye'de ki Yatırım Payı	Sektörün Karaman Yatırımlarındaki Payı	EĞİLİM PUANI
1	Gıda	1169	29840	3,918	3,309	41,278	37,969
2	İnşaat	22	897	2,453	0,099	0,777	0,677
3	Hayvancılık	61	6318	0,965	0,701	2,154	1,453
4	Enerji	914	259424	0,352	28,772	32,274	3,502
5	Belediye	128	24196	0,529	2,684	4,520	1,836
6	Kağıt	53	10672	0,497	1,184	1,871	0,688
7	Lastik Plastik	64	18836	0,340	2,089	2,260	0,171
8	Ticaret Depolama	133	45270	0,294	5,021	4,696	-0,324
9	İstihraç Ve İşleme	61	29395	0,208	3,260	2,154	-1,106
10	Turizm	102	52959	0,193	5,874	3,602	-2,272
11	Pişmiş Kil	15	9744	0,154	1,081	0,530	-0,551
12	Eğitim	23	20868	0,110	2,314	0,812	-1,502
13	Diğerleri	33	30736	0,107	3,409	1,165	-2,244
14	Madeni Eşya	11	11064	0,099	1,227	0,388	-0,839
15	Orman Ürünleri	8	8820	0,091	0,978	0,282	-0,696
16	Makine İmalat	19	22635	0,084	2,510	0,671	-1,839
17	Seramik	1	1549	0,065	0,172	0,035	-0,136

18	Cam	2	7455	0,027	0,827	0,071	-0,756
19	Sağlık	6	35924	0,017	3,984	0,212	-3,772
20	Kimya	4	53451	0,007	5,928	0,141	-5,787
21	Taşıt Araçları	1	43135	0,002	4,784	0,035	-4,749
22	Diğer Sektörler	2	178469	0,001	19,793	0,071	-19,723
	Genel Toplam	2832	901657,000		100,000	100,000	

Kaynak: TOBB Veritabanı ve Yatırım Teşvik Belge İstatistikleri

TOBB veri tabanından elde edilen kapasite raporları verilerine göre; Karaman'da gıda ürünleri imalat sektörünün bir alt kolu olan bisküvi, kek, çikolata ve şekerleme imalat sektörü için kümelenme olduğu görülmektedir. Bisküvi sektörü; gıda makineleri imalatı, süt ve süt ürünleri imalatı, un ve ambalaj sektörlerini tetiklemiştir.

Tablo 9.Karaman İmalat Sanayi Kümelenme Analizi

Kod	Tanım	Firma Faaliyet Sayısı ve İstihdam				Hesaplamalar						Yıldızlar			TOPLAM			
		Karaman (KR)		Türkiye (TR)		Firma Faaliyet Oranları			İstihdam Oranları			İşyeri Faaliyet Sayısı				İstihdam		
		Faal. Sayısı (A)	İstih. (B)	Faali.Sayı (C)	İstihdam (D)	Faaliyet (A) / (C)	KR Faal. Or = (A)/TO P.(A)	KR FAAL. Or. / TR Faal. Or.	İstihdam (B) / (D)	KR. İst.Or.= (B) / Top.(B)	KR.İst. Or. / Tr İst. Or.	1	2	3		1	2	3
10.72	Peksimet ve bisküvi imalatı; dayanıklı pastane ürünleri ve dayanıklı kek imalatı	15	11461	282	38344	0,0531 915	0,085714 286	18,5139 8176	0,29889 944	0,67961 3378	23,5521 2036	1	1	1	1	1	1	6
10.82	Kakao, çikolata ve şekerleme imalatı	11	10856	703	55453	0,0156 472	0,062857 143	5,44621 8248	0,19576 939	0,64373 814	15,4258 713	1	1	1	1	1	1	6
28.93	Gıda, içecek ve tütün işleme makineleri imalatı	15	329	827	25011	0,0181 378	0,085714 286	6,31311 1073	0,01315 421	0,01950 9013	1,03650 1076	1	1	1	1	1	1	6
10.71	Kek ve pastane ürünleri; tatlandırıcı ilave edilmiş diğer unlu ürünler	15	10078	1216	55112	0,0123 355	0,085714 286	4,29353 8534	0,18286 399	0,59760 4364	14,4089 7533	0	1	1	1	1	1	5
10.61	Öğütülmüş hububat ve sebze ürünleri imalatı	9	5542	1217	55161	0,0073 952	0,051428 571	2,57400 6339	0,10046 953	0,32862 9032	7,91661 1013	0	1	1	1	1	1	5

10.51	Süthane işletmeciliği ve peynir imalatı	7	514	935	31717	0,0074 866	0,04	2,60581 8182	0,01620 582	0,03047 9127	1,27695 5998	0	1	1	1	1	1	5
17.21	Oluklu kağıt ve mukavva imalatı ile kağıt ve mukavvadan yapılan muhafazaların imalatı	6	479	609	33868	0,0098 522	0,034285 714	3,42919 0711	0,01414 314	0,02840 37	1,11442 5081	0	1	1	1	1	1	5
10.39	Başka yerde sınıflandırılmamış meyve ve sebzelerin işlenmesi ve saklanması	4	2889	1796	80439	0,0022 272	0,022857 143	0,77519 5673	0,03591 541	0,17131 167	2,82999 5823	0	1	0	1	1	1	4
10.91	Çiftlik hayvanları için hazır yem imalatı	10	212	702	21599	0,0142 45	0,057142 857	4,95816 0358	0,00981 527	0,01257 1157	0,77340 5279	1	1	1	0	0	0	3
08.11	Süsleme ve yapı taşları ile kireç taşı, alçı taşı, tebeşir ve kayağantaşı (arduvaz-kayraktaşı) ocakçılığı	15	250	1376	44481	0,0109 012	0,085714 286	3,79428 9867	0,00562 038	0,01482 4478	0,44286 4004	0	1	1	0	1	0	3
82.92	Paketleme faaliyetleri	8	544	1545	73498	0,0051 78	0,045714 286	1,80226 7221	0,00740 156	0,03225 8065	0,58321 4474	0	1	1	0	1	0	3
01.47	Kümes hayvanları yetiştiriciliği	7	57	249	6967	0,0281 124	0,04	9,78489 9598	0,00818 143	0,00337 9981	0,64466 4805	1	1	1	0	0	0	3
28.29	Başka yerde sınıflandırılmamış diğer genel amaçlı makinelerin imalatı	8	146	1269	42703	0,0063 042	0,045714 286	2,19424 969	0,00341 896	0,00865 7495	0,26940 1113	0	1	1	0	0	0	2
28.30	Tarım ve ormancılık makinelerinin imalatı	7	90	676	26957	0,0103 55	0,04	3,60420 1183	0,00333 865	0,00533 6812	0,26307 2751	0	1	1	0	0	0	2
28.22	Kaldırma ve taşıma ekipmanları imalatı	6	166	1630	55672	0,0036 81	0,034285 714	1,28121 2971	0,00298 175	0,00984 3454	0,23495 0395	0	1	1	0	0	0	2
28.25	Soğutma ve havalandırma donanımlarının imalatı, evde kullanılanlar hariç	3	50	853	51734	0,0035 17	0,017142 857	1,22413 6661	0,00096 648	0,00296 4896	0,07615 5077	0	1	1	0	0	0	2
08.12	Çakıl ve kum ocaklarının faaliyetleri; kil ve kaolin çıkarımı	13	221	1504	50460	0,0086 436	0,074285 714	3,00852 2036	0,00437 971	0,01310 4839	0,34510 396	0	1	1	0	0	0	2
23.63	Hazır beton imalatı	11	209	968	44917	0,0113 636	0,062857 143	3,95525 974	0,00465 303	0,01239 3264	0,36664 0519	0	1	1	0	0	0	2

23.99	Başka yerde sınıflandırılmamış metalik olmayan diğer mineral ürünlerin imalatı	5	80	432	18904	0,0115741	0,028571429	4,028505291	0,00423191	0,004743833	0,333458041	0	1	1	0	0	0	2
35.11	Elektrik enerjisi üretimi	6	53	548	65129	0,0109489	0,034285714	3,810907195	0,00081377	0,003142789	0,064121899	0	1	1	0	0	0	2
31.09	Diğer mobilyaların imalatı	6	216	1975	89352	0,003038	0,034285714	1,057406148	0,00241741	0,012808349	0,190482196	0	1	1	0	0	0	2
56.29	Diğer yiyecek hizmeti faaliyetleri	5	81	1247	40080	0,0040096	0,028571429	1,395600871	0,00202096	0,004803131	0,159243686	0	1	1	0	0	0	2
22.23	Plastik inşaat malzemesi imalatı	5	142	1054	39692	0,0047438	0,028571429	1,651152074	0,00357755	0,008420304	0,281896885	0	1	1	0	0	0	2
22.22	Plastik torba, çanta, poşet, çuval, kutu, damacana, şişe, makara vb. paketleme malzemelerinin imalatı	5	99	1498	59198	0,0033378	0,028571429	1,161758535	0,00167235	0,005870493	0,131775015	0	1	1	0	0	0	2
22.21	Plastik tabaka, levha, tüp ve profil imalatı	4	61	1342	87160	0,0029806	0,022857143	1,037445178	0,00069986	0,003617173	0,055146446	0	1	1	0	0	0	2
31.02	Mutfak mobilyalarının imalatı	4	55	736	24420	0,0054348	0,022857143	1,891645963	0,00225225	0,003261385	0,177468772	0	1	1	0	0	0	2
23.69	Beton, alçı ve çimentodan yapılmış diğer ürünlerin imalatı	4	59	422	13604	0,0094787	0,022857143	3,299174001	0,00433696	0,003498577	0,341735663	0	1	1	0	0	0	2
23.70	Taş ve mermerin kesilmesi, şekil verilmesi ve bitirilmesi	4	62	1174	32910	0,0034072	0,022857143	1,185904113	0,00188393	0,003676471	0,148446076	0	1	1	0	0	0	2
23.61	İnşaat amaçlı beton ürünlerin imalatı	4	94	639	23364	0,0062598	0,022857143	2,178797228	0,00402328	0,005574004	0,317019204	0	1	1	0	0	0	2
18.12	Diğer matbaacılık	3	285	1174	51667	0,0025554	0,017142857	0,889428085	0,00551609	0,016899905	0,434646844	0	1	0	0	1	0	2
25.12	Metalden kapı ve pencere imalatı	3	110	787	31805	0,0038119	0,017142857	1,326796152	0,00345858	0,00652277	0,272522397	0	1	1	0	0	0	2
05.20	Linyit madenciligi	2	169	115	23724	0,0173913	0,011428571	6,053267081	0,00712359	0,010021347	0,561311196	1	0	1	0	0	0	2
10.89	Başka yerde sınıflandırılmamış diğer gıda maddelerinin imalatı	2	40	539	32896	0,0037106	0,011428571	1,291513385	0,00121595	0,002371917	0,095812421	0	0	1	0	0	0	1

17.22	Kağıttan yapılan ev eşyası, sıhhi malzemeler ve tuvalet malzemeleri imalatı	2	54	356	18985	0,0056 18	0,011428 571	1,95540 931	0,00284 435	0,00320 2087	0,22412 385	0	0	1	0	0	0	1
17.12	Kağıt ve mukavva imalatı	1	173	205	20470	0,0048 78	0,005714 286	1,69786 7596	0,00845 139	0,01025 8539	0,66593 7047	0	0	1	0	0	0	1
16.10	Ağaçların biçilmesi ve planyalanması	2	35	692	15860	0,0028 902	0,011428 571	1,00596 2015	0,00220 681	0,00207 5427	0,17388 8066	0	0	1	0	0	0	1
16.24	Ahşap konteyner imalatı	2	31	525	15248	0,0038 095	0,011428 571	1,32595 3741	0,00203 305	0,00183 8235	0,16019 6759	0	0	1	0	0	0	1
16.29	Diğer ağaç ürünleri imalatı; mantardan, saz, saman ve benzeri örme malzemelerin den yapılmış ürünlerin imalatı	1	1	145	4038	0,0068 966	0,005714 286	2,40043 3498	0,00024 765	5,92979 E-05	0,01951 3654	0	0	1	0	0	0	1
28.21	Fırın, ocak (sanayi ocakları) ve brülör (ocak ateşleyicileri) imalatı	2	135	346	12263	0,0057 803	0,011428 571	2,01192 403	0,01100 873	0,00800 5218	0,86744 5015	0	0	1	0	0	0	1
22.29	Diğer plastik ürünlerin imalatı	4	119	2181	115167	0,0018 34	0,022857 143	0,63835 4621	0,00103 328	0,00705 6452	0,08141 8636	0	1	0	0	0	0	1
14.13	Diğer dış giyim eşyaları imalatı	3	197	2484	218165	0,0012 077	0,017142 857	0,42036 5769	0,00090 299	0,01168 1689	0,07115 1828	0	1	0	0	0	0	1
14.14	İç giyim eşyası imalatı	3	197	2821	231216	0,0010 635	0,017142 857	0,37014 8377	0,00085 202	0,01168 1689	0,06713 5659	0	1	0	0	0	0	1
38.32	Tasnif edilmiş materyallerin geri kazanımı	3	83	1889	62963	0,0015 881	0,017142 857	0,55277 3198	0,00131 823	0,00492 1727	0,10387 1785	0	1	0	0	0	0	1
25.11	Metal yapı ve yapı parçaları imalatı	3	32	2011	85869	0,0014 918	0,017142 857	0,51923 8474	0,00037 266	0,00189 7533	0,02936 4221	0	1	0	0	0	0	1
17.29	Kağıt ve mukavvadan diğer ürünlerin imalatı	1	2	376	18754	0,0026 596	0,005714 286	0,92569 9088	0,00010 664	0,00011 8596	0,00840 3128	0	0	0	0	0	0	0
16.23	Diğer bina doğramacılığı ve marangozluk ürünlerinin imalatı	1	22	741	28367	0,0013 495	0,005714 286	0,46972 0455	0,00077 555	0,00130 4554	0,06111 0268	0	0	0	0	0	0	0
	Toplam	175	16864	60911	3021359		1	1			0							

Kaynak: TOBB Veritabanı İstatistiklerinden oluşturulmuştur.

Not: Büyüklük $(e_j/E_i) > 0.012346$ ise sektör bir yıldız (daha), Baskınlık $(e_j/en_j) > 0.01408$ ise sektör bir yıldız (daha), Uzmanlaşma $[(e_j/en_j)/(E_i/En)] > 1$ ise sektör bir yıldız

Sanayi sicil verilerine göre 2017 itibari ile Karaman ilinde kayıtlı işletmelerde çalışan personel sayısı toplam 19.293'tür. Karaman ilinde sanayi sektörlerinde çalışanların %75'i gıda ürünleri imalatı sektöründe istihdam edilmektedir. İstihdamın büyük oranı işçi statüsündedir.

Personel sayısına göre büyük işletmeler ise aşağıdaki gibi sıralanabilir;

- Biskot Bisküvi Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş
- Bifa Bisküvi ve Gıda Sanayi A.Ş
- Saray Bisküvi ve Gıda Sanayi A.Ş
- Şimşek Bisküvi ve Gıda Sanayi Ticaret A.Ş
- Anı Bisküvi Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş
- Modern Çikolata Gıda San. ve Tic. A.Ş.

Karaman sanayisinde öne çıkan sektörler genellikle tarıma dayalı imalat grubundadır. Özellikle, bisküvi, şekerleme, bulgur, meyve suyu gibi tarım eksenli işletmeler gelişmiştir. Firmaların kapasiteleri incelendiğinde tatlı bisküviler, gofret, çikolata ürünleri, kakao ve çikolata sanayi makineleri, buğdayın öğütülmesine yönelik sanayi, kek ve pastane ürünleri, çiftlik hayvanı yemleri, yumurta üretimi, bulgur, beyaz peynir, meyve suyu, mermer ve hazır betonun ön plana çıktığı görülmektedir. Karaman ilinde toplam imalat sanayi içinde tarıma dayalı imalat sanayinin payı yüksektir.

2.2 Karaman İli Dış Ticaret Yapısı

Karaman ülkemizin en büyük limanı olan Mersin limanına yaklaşık 250 km uzaklıktadır. Ulaşım olanakları ve özellikle de Mersin Limanının varlığı, hem il üretiminin hem de genel olarak bölge üretiminin dışa açılmasına olanak tanımaktadır.

Genel olarak Karaman'ın dış ticaret rakamlarına bakacak olursak; 2017 ihracatı 318.281.297 USD; ithalatı 134.770.340 USD; 2018 İlk 6 Aylık İhracat 140.219.375 USD İthalat 58.917.619 USD'dir.

Tablo 10.Karaman İli Dış Ticaret Genel Bilgiler 2008-2018

Yıllar	İhracat (Bin \$)	İthalat (Bin \$)	Dış Ticaret Dengesi	Karşılama Oranı
2008	158.382	49.377	109.005	321
2009	145.701	43.297	102.404	337
2010	176.694	92.033	84.661	192
2011	231.719	120.882	110.837	192
2012	278.649	123.461	155.188	226
2013	332.000	136.000	196.000	244
2014	358.157	118.889	239.268	301
2015	304.159	133.805	171.681	227
2016	306.451	143.451	163.399	214
2017	318.281	134.770	183.510	236
2018*	140.219	58.917	-	-

Kaynak: Tüik, 2018 * (6 Aylık)

Tablo'daki verilere göre 2008-2018 dönemi içerisinde Karaman'da dış ticaret dengesi sürekli olarak fazla vermektedir. Bu durum Türkiye geneline bakıldığında tam tersi durumdadır. Dolayısı ile Karaman, Türkiye genel dış ticaret ortalamasının sürekli üstünde dış ticaret dengesine sahip olmuştur.

Tablo 11.Karaman İhracatının Fasıllara Göre Sektörel Dağılımı (USD)(2017)

Fasıl		İhracat Dolar	Fasıl		İhracat Dolar
19	Hububat, un, nişasta veya süt müstahzarları, pastacılık ürünleri	237.611.998	63	Dokunabilir maddelerden hazır eşya, takımlar, kullanılmış giyim ve dokunmuş diğer eşya, paçavralar	41.002
18	Kakao ve kakao müstahzarları	32.951.434	33	Uçucu yağlar ve rezinoitler, parfümeri, kozmetik veya tuvalet müstahzarları	40.008
84	Kazanlar, makineler, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları	13.796.957	69	Seramik mamulleri	38.537
4	Süt ürünleri, yumurtalar, tabii bal, diğer yenilebilir hayvansal menşeli ürünler	8.765.423	44	Ağaç ve ahşap eşya, odun kömürü	38.153
39	Plastikler ve mamulleri	5.643.526	35	Albüminoid maddeler, değişikliğe uğramış nişasta esaslı ürünler, tutkallar, enzimler	37.616
7	Yenilen sebzeler ve bazı kök ve yumrular	3.124.695	22	Meşrubat, alkollü içkiler ve sirke	22.829
94	Mobilyalar, yatak takımları, aydınlatma cihazları, reklam lambaları, ışıklı tabelalar vb, prefabrik yapılar	3.041.457	2	Etler ve yenilen sakatat	22.680
8	Yenilen meyveler ve sert kabuklu meyveler	2.602.967	61	Örme giyim eşyası ve aksesuarı	22.325
86	Demiryolu vb hatlara ait taşıtlar ve malzemeler, bunların aksam-parçaları, mekanik trafik sinyalizasyon cihazları	2.225.569	34	Sabunlar, yüzey-aktif organik maddeler, yıkama-yağlama müstahzarları, mumlar,bakım müstahzarları, dişçilik müstahzarları	21.290
96	Çeşitli mamul eşya (hijyenik havlu, bebek bezi, kalem, çakmak, fermuar, fırça vb.)	1.486.544	83	Adi metallerden çeşitli eşya (kilit, kasa, mobilya tertibatı, vb.)	17.851
17	Şeker ve şeker mamulleri	1.392.567	9	Kahve, çay, paraguay çayı ve baharat	15.131
10	Hububat	901.828	40	Kauçuk ve kauçuktan eşya	13.083
15	Hayvansal ve bitkisel katı ve sıvı yağlar, yemeklik katı yağlar, hayvansal ve bitkisel mumlar	722.062	82	Adi metallerden aletler, bıçakçı eşyası ve sofrta takımları, adi metallerden bunların aksam ve parçaları	9.919
68	Taş, alçı, çimento, amyant, mika veya benzeri maddelerden eşya	662.241	57	Halılar ve diğer dokumaya elverişli maddelerden yer kaplamaları	7.995
11	Değirmencilik ürünleri, malt, nişasta, inülin, buğday gluteni	552.029	91	Saatler ve bunların aksam ve parçaları	7.500
48	Kağıt ve karton, kağıt hamurundan, kağıttan veya kartondan eşya	540.130	14	Örülmeye elverişli bitkisel maddeler, tarifinin başka yerinde belirtilmeyen veya yer almayan bitkisel ürünler	6.527
25	Tuz, kükürt, topraklar ve taşlar, alçılar, kireçler ve çimento	515.800	49	Basılı kitaplar, gazeteler, resimler ve baskı sanayiinin diğer mamulleri, el ve makina yazısı metinler ve planlar	6.296

85	Elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları,aksam-parça-aksesuarı	436.393	90	Optik, fotoğraf, sinema, ölçü, kontrol, ayar, tıbbi, cerrahi alet ve cihazlar, bunların aksam, parça ve aksesuarı	4.836
76	Alüminyum ve alüminyumdan eşya	284.474	62	Örülmemiş giyim eşyası ve aksesuarı	4.113
21	Yenilen çeşitli gıda müstahzarları (kahve hülusalari, çay hülusalari, mayalar, soslar, diyet mamalari, vb.)	125.659	12	Yağlı tohum ve meyvalar, muhtelif tane, tohum ve meyvalar,sanayiide ve tıpta kullanılan bitkiler, saman ve kaba yem	3.350
73	Demir veya çelikten eşya	116.450	56	Vatka, keçe ve dokunmamış mensucat, özel iplikler, sicim, kordon, ip, halat ve bunlardan mamul eşya	2.260
29	Organik kimyasal ürünler	93.258	58	Özel dokunmuş mensucat, tuftedilmiş dokunabilir mensucat,dantela,duvar halıları, şeritçi ve kaytancı eşyası, işlemler	2.226
87	Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı	81.596	70	Cam ve cam eşya	2.185
20	Sebzeler, meyvalar, sert kabuklu meyvalar ve bitkilerin diğer kısımlarından elde edilen müstahzarlar	63.872	31	Gübreler	1.420
32	Debagatte ve boyacılıkta kullanılan hülusalari, tanenler, boyalar, pigmentler,vb, vernikler, vb, macunlar, mürekkepler	59.646	13	Lak, sakız, reçine ve diğer bitkisel özsu ve hülusalari	747
1	Canlı hayvanlar	48.082	46	Hasırdan, sazdan veya örülmeye elverişli diğer maddelerden mamuller, sepetçi ve hasırcı eşyası	493
28	İnorganik kimyasallar, kıymetli metal, radyoaktif element, metal ve izotopların organik-anorganik bileşikleri	44.268			
Toplam			318.281.297		

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (Tüik),2018

2017 yılı itibari ile Karaman ilinde ihracatın fasıllara göre dağılımına bakılır ise; ihracatın %74,6'sı hububat, un, nişasta veya süt müstahzarları, pastacılık ürünlerinden oluşmaktadır. 2.Sırada %10,3 ile kakao ve kakao müstahzarları bulunmaktadır. 3.sırada ise %4,33 ile kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, bunların aksam ve parçaları gelmektedir.

Tarımsal İhracat fasıllarının tamamı dikkate alındığında; toplam ihracatın 2017 yılı verilerine göre %90,7'si tarımsal ürün ve/veya tarıma dayalı üründür.

Karaman ilinin, son yıllarda yaklaşık olarak 149 ülke ile dış ticaret ilişkisi bulunmaktadır. Tablo'da Karaman ili ihracatının ülkelere göre dağılımına bakıldığında, 2017 yılı itibarıyla en fazla ihracatın %24,17'lik pay ile Irak'a, %11,27 pay ile Suriye'ye, %6,87 pay ile Yemen'e ve %4,27 pay ile de Belçika'ya yapıldığı görülmektedir. S.Arabistan, Romanya, Cezayir, Lübnan ve ABD ise diğer önemli ihracat yapılan ülkelerdir.

Karaman ili ihracatının ülkelere göre dağılım aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Tablo 12.Karaman İl İhracatının Ülkelere Göre Dağılımı – 2017

Ülke	USD	%
Irak	76.924.628	24,17%
Suriye	35.873.865	11,27%
Yemen	21.870.311	6,87%
Belcika	13.575.930	4,27%
Suudi	11.020.830	3,46%
Romanya	10.052.207	3,16%
Cezavir	8.744.425	2,75%
Lübnan	7.500.829	2,36%
ABD	6.817.879	2,14%
İngiltere	6.470.009	2,03%
Filistin	6.170.125	1,94%
Angola	5.737.916	1,80%
Ürdün	4.561.149	1,43%
İran	4.434.591	1,39%
Türkmenistan	4.086.304	1,28%
Libya	3.681.429	1,16%
İsrail	3.571.985	1,12%
Somali	3.213.475	1,01%
Afganistan	3.178.733	1,00%
Arnavutluk	3.083.091	0,97%

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (Tüik),2018

Karaman ithalatının fasillara göre sektörel dağılımı aşağıdaki tabloda görülmektedir. İhracatta olduğu gibi, Karaman ithalatında da ana sektörler itibarıyla en önemli pay imalat sanayi sektörüne aittir. Karaman ilinde ithalat rakamlarının %26,3'ü hayvansal ve bitkisel katı ve sıvı yağlar, yemeklik katı yağlar, hayvansal ve bitkisel mumlardan oluşmaktadır. 2.Sırada %22,2 ile şeker ve şeker mamulleri bulunmaktadır. 3.sırada ise %15,1 ile Kakao ve kakao müstahzarları gelmektedir.

Tablo 13.Karaman İthalatının Fasillara Göre Sektörel Dağılımı (USD)(2017)

Fasıl	İthalat Dolar	Fasıl adı	İthalat Dolar		
15	Hayvansal ve bitkisel katı ve sıvı yağlar, yemeklik katı yağlar, hayvansal ve bitkisel mumlardan	35.468.736	48	Kağıt ve karton, kağıt hamurundan, kağıttan veya kartondan eşya	400.158
17	Şeker ve şeker mamulleri	29.965.440	13	Lak, sakız, reçine ve diğer bitkisel özsu ve	323.565
18	Kakao ve kakao müstahzarları	20.410.823	76	Alüminyum ve alüminyumdan eşya	305.483
84	Kazanlar, makineler, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları	12.900.447	72	Demir ve çelik	102.971
8	Yenilen meyveler ve sert kabuklu meyveler	7.909.978	33	Uçucu yağlar ve rezinoitler, parfümeri, kozmetik veya tuvalet müstahzarları	82.472
39	Plastikler ve mamulleri	5.312.162	21	Yenilen çeşitli gıda müstahzarları (kahve hülusalari, çay hülusalari, mayalar, soslar, diyet mamaları, vb.)	41.844
10	Hububat	5.009.914	40	Kauçuk ve kauçuktan eşya	34.670
95	Oyuncaklar, oyun ve spor malzemeleri, bunların aksam, parça ve aksesuarı	3.831.640	90	Optik, fotoğraf, sinema, ölçü, kontrol, ayar, tıbbi, cerrahi alet ve cihazlar, bunların aksam, parça ve aksesuarı	34.124
35	Albüminoid maddeler, değişikliğe uğramış nişasta esaslı ürünler, tutkallar, enzimler	2.087.197	94	Mobilyalar, yatak takımları, aydınlatma cihazları, reklam lambaları, ışıklı tabelalar vb, prefabrik yapılar	33.897

29	Organik kimyasal ürünler	1.637.871	68	Taş, alçı, çimento, amiyant, mika veya benzeri maddelerden eşya	33.023
85	Elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları, aksam-parça-aksesuarı	1.384.899	6	Canlı ağaçlar ve diğer bitkiler, yumrular, kökler ve benzerleri, kesme çiçekler ve süs yaprakları	32.515
73	Demir veya çelikten eşya	1.011.587	86	Demiryolu vb. hatlara ait taşıtlar ve malzemeler, bunların aksam-parçaları, mekanik trafik sinyalizasyon cihazları	29.183
12	Yağlı tohum ve meyvalar, muhtelif tane, tohum ve meyvalar, sanayiide ve tıpta kullanılan bitkiler, saman ve kaba yem	1.005.323	82	Adi metallerden aletler, bıçakçı eşyası ve sofratakimleri, adi metallerden bunların aksam ve parçaları	27.986
28	İnorganik kimyasallar, kıymetli metal, radyoaktif element, metal ve izotopların organik-anorganik bileşikleri	940.613	83	Adi metallerden çeşitli eşya (kilit, kasa, mobilya tertibatı, vb.)	20.055
7	Yenilen sebzeler ve bazı kök ve yumrular	862.135	44	Ağaç ve ahşap eşya, odun kömürü	11.801
32	Debagatte ve boyacılıkta kullanılan hülusalalar, tanenler, boyalar, pigmentler, vb, vernikler, vb, macunlar, mürekkepler	736.110	56	Vatka, keçe ve dokunmamış mensucat, özel iplikler, sicim, kordon, ip, halat ve bunlardan mamul eşya	10.557
4	Süt ürünleri, yumurtalar, tabii bal, diğer yenilebilir hayvansal menşeli ürünler	725.184	99	Kişisel eşyalar, deniz ve hava taşıtlarına verilen kumanya ve malzeme (yakıtlar hariç)	4.314
11	Değirmencilik ürünleri, malt, nişasta, inülin, buğday gluteni	718.078	34	Sabunlar, yüzey-aktif organik maddeler, yıkama-yağlama müstahzarları, mumlar, bakım müstahzarları, dişçilik müstahzarları	1.084
1	Canlı hayvanlar	717.588	19	Hububat, un, nişasta veya süt müstahzarları, pastacılık ürünleri	744
38	Muhtelif kimyasal maddeler (biodizel, yangın söndürme maddeleri, dezenfektanlar, haşarat öldürücüler, vb.)	603.790	60	Örme eşya	217
			96	Çeşitli mamul eşya (hijyenik havlu, bebek bezi, kalem, çakmak, fermuar, fırça vb.)	162
Toplam			134.770.340		

Karaman ithalatının ülkelere göre dağılımına bakıldığında, 2017 yılı itibarıyla en fazla ithalatın %18,45'lik pay ile Malezya'dan, %9,92 pay ile Endonezya'dan, %7,19 pay ile Brezilya'dan ve %5,44 pay ile Ukrayna'dan yapıldığı görülmektedir. Hollanda, İtalya ve Çin diğer önemli ithalat yapılan ülkelerdir.

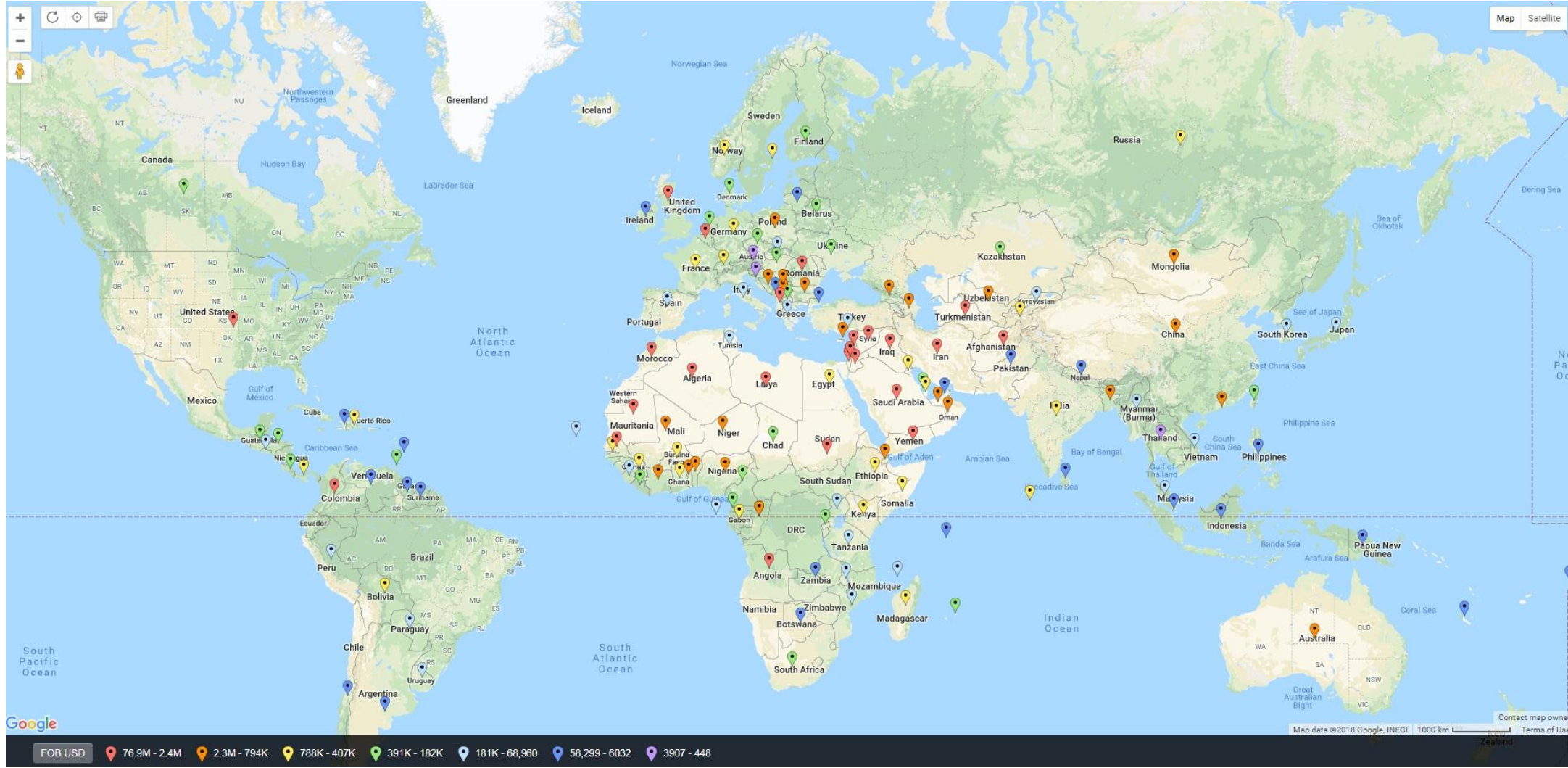
Tablo 14.Karaman İthalatının Ünelere Göre Dağılımı

Ülke	USD	%	Ülke	USD	%
Malezya	24.864.071	18,45%	Almanya	4.621.481	3,43%
Endonezya	13.366.113	9,92%	Avusturya	4.466.790	3,31%
Brezilya	9.694.931	7,19%	Fransa	3.833.551	2,84%
Ukrayna	7.333.597	5,44%	Rusya	3.530.800	2,62%
İtalya	7.122.267	5,28%	İspanya	3.384.687	2,51%
Hollanda	6.992.120	5,19%	Cezayir	3.372.471	2,50%
Çin	6.162.609	4,57%	Gana	3.320.936	2,46%
Filipinler	5.795.198	4,30%	Fildişi Kıyısı	3.188.240	2,37%
Kayseri S.B.	4.823.466	3,58%	S.Arabistan	2.201.948	1,63%

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (Tüik),2018

Şekil 1.Karaman-İhracat Ülkeleri Haritası

3 BİSKÜVİ, ÇİKOLATA VE ŞEKERLİ MAMULLER SEKTÖRÜ

3.1 Şekerli ve Çikolatalı Mamuller Sektörü Dünya Durumu

Dünya şekerli ve çikolatalı mamuller sektöründe çok uluslu firmaların büyük hakimiyeti bulunmaktadır. Dünyada bulunan 100 büyük firma CandyIndustry adlı site tarafından her yıl yenilenmektedir. Dünya üretiminin yaklaşık %45'inin ilk yedi-sekiz firma tarafından gerçekleştirildiği tahmin edilmektedir. 100 listesinde bulunan firmaların net satış rakamları incelendiğinde toplam satışın %56'sı ilk 7 firma tarafından gerçekleştirilmektedir. Dünyada sektörde sözsahibi olan ilk 10 firma; Mars Inc., Ferrero Group, Mondelez International Inc, Meiji Co.Ltd, Nestle, The Hershey Company, Chocladefabriken Lindt & Sprungli AG, Ezaki Glico Co.Ltd, Haribo GmbH&Co.K.G. ve Arcor firmalarıdır (Candyindustry, 2018). Dünyadaki önemli pazarların neredeyse tamamında çok uluslu firmaların yer aldıkları görülmektedir.

Şekerli ve çikolatalı mamullerin perakende satışları ülkelere göre büyük farklılıklar göstermektedir. Sektörün dünya üretiminin ve ticaretinin büyük bir kısmı gelişmiş ülkelerce gerçekleştirilmektedir. Kişi başına düşen milli gelirin yüksek olduğu ülkelerde çikolatalı mamullerin satışları daha fazlayken, milli gelirin düşük olduğu ülkelerde çikolatalı mamullere göre daha ucuz olan şekerli mamullerin tüketiminin fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 15.Şekerli ve Çikolatalı Mamuller Global Top 100 Listesi

Sıra No:	Firma Adı	Ülke	Net Satış (Million USD)	Fabrika Sayısı
1	Mars Inc.	ABD	18000	52
2	Ferrero Group	Lüksemburg ve İtalya	12000	22
3	Mondelez Int.	ABD	11560	150
4	Meiji Co. Ltd	Japonya	9652	7
5	Nestle S.A.	İsviçre	8818	418
6	Hershey Co.	ABD	7533	19
7	Chocladefabriken Lindt & Sprungli AG	İsviçre	4106	12
8	Ezaki Glico Co. Ltd	Japonya	3242	24
9	Haribo GmbH & Co.K.G.	Almanya	3180	16
10	Arcor	Arjantin	3100	47
11	Perfetti Van Melle Spa	İtalya ve Hollanda	2929	31
12	Pladis	İngiltere	2816	34
13	General Mills	ABD	2100	50
14	Orion Corp	Güney Kore	2099	16
15	August Storck KG	Almanya	1924	3
16	Lotte Corp	Güney Kore	1540	19
17	Kellogg Co.	ABD	1279	-
18	Morinaga & Co. Ltd.	Japonya	1167	8
19	United Confectionary Manufacturers	Rusya	1138	19
20	Bourbon Corp.	Japonya	1030	10
21	Crown Confect. Co. Ltd.	Güney Kore	954	5
22	Cemol	Fransa	918	15
23	Cacau Show	Brezilya	909	4
24	Clif Bar&Co.	ABD	900	2

25	Roshen Confect. Corp.	Ukrayna	800	8
26	Orkla, Confect.&Snacks Div.	Norveç	750	15
27	Kind	ABD	719	-
28	Cloetta A.B	İsveç	715	8
29	Barcel S.A. Div. Of Grupo Bimbo	Meksika	700	3
30	Henry Lambertz Gmbh & Co.KG	Almanya	694	9
31	Baronie N.V.	Almanya ve Belçika	636	10
32	Bahlsen Gmbh & Co. K.G.	Almanya	618	6
33	1-800-FLOWERS.Com Inc	ABD	600	4
34	Griesson de Beukelaer GmBh&Co. Kg	Almanya	576	4
35	PepsiCo America's Food	ABD	575	700
36	Kruger Gmbh & Co. KG	Almanya	560	4
37	Alfred Ritter GmBh & Co. Kg	Almanya	526	1
38	Tootsie Roll Industries	ABD	507	7
39	Hearthside Food Solutions	ABD	487	12
40	Nutresa S.A.	Kolombiya	483	5
41	Empresas Carozzi SA	Şili	475	5
42	Konti Group	Ukrayna	473	5
43	Katjes Fassin Group	Almanya	470	8
44	Universal Robina Corp	Filipinler	455	22
45	PT. Mayora Indah, Tbk	Endonezya	450	6
46	See's Candies	ABD	430	3
47	Delfi Limited	Singapur	422	2
48	Chocolat Frey AB	İsviçre	421	4
49	Embare	Brezilya	401	1
50	Slavyanka	Rusya	400	7
51	Fazer Confectionery	Finlandiya	377	4
52	The Promotion in Motion Cos. Inc	ABD	375	3
53	Şölen Çikolata Gıda Sanayi ve Tic. A.Ş.	Türkiye	370	6
54	Canel's SA de CV	Meksika	367	3
55	Mederer Susswarenvertriebs Gmbh	Almanya	350	7
56	Dulces De La Rosa	Meksika	350	4
57	Sunrise Confections, div of Mount	ABD	335	5
58	The Millano Group	Polonya	330	3
59	Ricola Ltd.	İsviçre	312	2
60	Abbott Nutrition	ABD	294	100
61	A.Locker Ag/Spa	İtalya	293	3
62	Natra SA	İspanya	290	5
63	AVK Confectionery	Ukrayna	275	3
64	Elvan Grup	Türkiye	270	9
65	US Nutrition Nature's Bounty	ABD	262	3
66	Toms Confectionery Group	Danimarka	261	4
67	Strauss Group	İsrail	261	2
68	Fini sweets-Sanbec Cano	İspanya	254	2
69	Bifa Biscuits & Food Ind. Inc	Türkiye	250	-
70	Just Born Quality Confections	ABD	243	2
71	Elah-Dufour Spa	İtalya	237	3
72	Raisio Plc	Finlandiya	232	8
73	Wawi-Schokolade	Almanya	220	8
74	Zertus gmbh	Almanya	217	11
75	Bazooka candy Brands, div of Topps Co.	ABD	210	3
76	Ruebezahl Schokoladen Gmbh Dettingen	Almanya	202	4
77	Santa Cruz Nutritionals	ABD	200	2

78	Josef Manner & Co. KG	Avusturya	198	2
79	Jelly Belly Candy Co.	ABD	195	9
80	Tangerine Confectionery	Ukrayna	194	5
81	Dori Alimentos	Brezilya	185	3
82	Hlebprom	Rusya	183	4
83	R.M. Palmer Candy Co.	ABD	175	3
84	Tiger Brands Ltd	G.Afrika	170	2
85	Standard functional Foods Group	Abd	169	1
86	Neuhaus Holdings	Belçika	168	2
87	Colian Group	Polonya	164	5
88	Kambly SA	İsviçre	163	1
89	Kras Food Industry Plc.	Hırvatistan	162	3
90	ICAM Spa	İtalya	161	2
91	World's Finest Chocolate	ABD	160	1
92	Gertrude Hawk Inc.	ABD	160	1
93	Ragolds GmbH	Almanya	158	4
94	Wawel SA	Polonya	157	1
95	Vidal	Golosinas	155	2
96	Georgia Nut Co.	ABD	150	2
97	Hawaiian Host	ABD	140	3
98	Valor Chocolates	İspanya	138	2
99	Doumak Inc.	ABD	125	2
100	American Licorice Co.	ABD	122	2

Dünyanın İlk 100 Şekerleme Şirketi 2018 yılı listesinde geçen yıl olduğu gibi bu yıl da 4 Türk şirketi yer aldı. 2017 listesinde yeniden yapılanma çalışmaları sonucunda 7. sıraya yükselen Yıldız Holding'in Londra merkezli şirketi Pladis, bu yıl listede 5 sıra birden gerileyerek 12. sırada yer aldı. Listedeki verilere göre Pladis'in net satışları 2 milyar 816 milyon dolar seviyesinde gerçekleşti. Şirketin dünya genelinde 34 fabrikası ve 26 bin çalışanı bulunuyor.

Şölen Çikolata da 2018 listesinde bir sıra gerileyerek 53. sırada yer aldı. Gaziantep merkezli Şölen Çikolata'nın net satışları 370 milyon dolar oldu. 2 bin çalışanı olan şirketin 6 fabrikası bulunuyor.

2017 listesinde 68. sırada yer alan Elvan Grubu, bu yılın listesinde 4 sıra birden ilerleyerek 64. sıraya yükseldi. Elvan Grubunun net satışları 270 milyon dolar olurken, şirketin, 2 bin 200 çalışanı ve 9 fabrikası bulunuyor.

Bir diğer Türk şirketi Karaman merkezli Bifa Bisküvi de listede bir sıra yukarı çıktı. Bifa Bisküvi, 250 milyon dolarlık net satışla geçen yıl 71. olduğu listede bu yıl iki basamak yukarı çıkarak 69. sıraya yükseldi. Şirketin, 3 bin 500 çalışanı bulunuyor.

3.2 Şekerli ve Çikolatalı Mamuller Sektörü Türkiye Durumu

Türkiye'de şekerli ve çikolatalı mamuller sektörünün başlangıcı, bölgeden sağlanan hammaddelerle küçük imalathanelerde üretilen lokum ve helva gibi geleneksel Türk şekerlemelerinin üretimine dayanmaktadır. Günümüzde geleneksel üretim yöntemleriyle birlikte modern üretim teknolojisinin de kullanıldığı sektör, gıda sanayi içinde yer alan, üretiminde kullanılan hammaddeler, yardımcı maddeler ve ambalaj malzemeleri ile yan sanayisini de geliştiren önemli sektörlerden bir tanesi durumuna gelmiştir.

Şekerli ve çikolatalı mamuller Türkiye'nin hemen hemen her ilinde ve ilçesinde üretilmekte, sektörde büyük, orta ve küçük işletmeler birlikte yer almaktadır. Sektöre ait ürün yelpazesinin çok geniş olması, firmaların ekipmanlarında değişiklikler yaparak çeşitli ürünleri değişik zamanlarda üretebilmeleri ve fabrikalarda üretimin genelde 3 vardiya, küçük üreticilerde tek vardiya hatta mevsimlik üretim olması söz konusu olduğundan, ürün bazında üretici firma sayısını ve üretim kapasitesiyle ilgili rakamları kesin olarak tespit etmek oldukça güçtür.

Yabancı sermayeli yatırım teşvik belgesi almış firmaların da faaliyette bulunduğu sektörde, lokum, helva ve şekerleme üretiminin büyük bir bölümü küçük ölçekli işletmeler tarafından, ciklet, çikolata ve çikolata mamullerinin tamamına yakını ise 50 ve daha fazla işçi çalıştıran işletmeler tarafından gerçekleştirilmektedir.

Şekerlemeler genellikle eritme, pişirme, şekillendirme, soğutma ve ambalajlama işlemlerinden geçirilerek üretilmektedir. Modern üretim teknolojisi kullanan işletmelerde her ürün çeşidi için ayrı üretim hattı kullanılmakta, bu durum sabit yatırımların yüksek olmasını gerektirmektedir. Şekerli ve çikolatalı mamul satışlarının mevsimsel özellikler göstermesi, özellikle kış aylarında ve dini bayramlarda talebin en yüksek seviyeye ulaşması nedeniyle, üretici firmalar stoklar için de önemli harcamalarda bulunmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, şekerli ve çikolatalı mamuller sermaye yoğun bir iş kolu olarak göze çarpmaktadır. Ancak, sektörün özelliği ve geleneksel üretimin emek gücüne dayanıyor olması nedeniyle, sermaye ve emek yoğun bir sektör olarak ele alınabilmektedir

Özellikle, 1993 yılından itibaren başta Bağımsız Devletler Topluluğu ülkeleri olmak üzere eski Sovyet Cumhuriyetlerine bu ürün grubunda meydana gelen ihracat artışı paralelinde, üretimde de ani yükselişler oluşmuş ve sektörde pek çok yeni yatırımların gerçekleştiği görülmüştür.

Gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığında, Türkiye'de kişi başına şekerli ve çikolatalı mamuller tüketimi oldukça düşüktür. Uluslararası Kakao Örgütü'nün açıkladığı bilgilere göre dünyadaki çikolata tüketiminin yarısını Avrupa gerçekleştirirken, Türkiye'de ise çikolata tüketiminin kişi başı 3,1 kg olduğu tespit edilmiştir.

Şekerleme tüketiminde ise dünya genelinde şekerlemenin en çok tüketildiği ülke Finlandiya olurken Finlandiya'da tüketimin ortalama 5,0 kg olduğu tespit edilmiştir. Şekerleme tüketiminde ikinci sırayı 4,9 kg ile Almanya alırken üçüncü sırada 4,7 kg ile Hollanda'nın bulunduğu saptanmıştır. Türkiye'de ise şekerleme tüketimi sadece 1,5 kg'da kaldığı tespit edilmiştir.

Türkiye'de şekerlemenin en çok Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde tüketildiği ortaya çıkmıştır. Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da tüketilen şekerleme oranı toplam tüketimin yüzde 46'sını oluştururken toplam şekerleme tüketiminin yüzde 17'si İç Anadolu Bölgesinde, yüzde 15'inin ise Marmara Bölgesinde tüketildiği anlaşıldı.

Akdeniz Bölgesinde tüketim yüzde 9 olurken Ege Bölgesinde yüzde 7 olarak belirlenmiştir. Karadeniz Bölgesi ise şekerleme tüketiminin en az olduğu bölge olurken Karadeniz Bölgesinin toplam şekerleme tüketimindeki payı ise sadece yüzde 5 olarak tespit edilmiştir.

Türkiye'nin genç bir nüfusa sahip olması ve mevcut tüketimin oldukça düşük olması nedeniyle, sektör ürünlerine yönelik talepte gelecek yıllarda düzenli artışlar olması beklenmektedir.

3.3 Bisküvi, Çikolata ve Şekerli Mamuller Sektörü Karaman Durumu

Karaman bisküvi sektörünün temeli 1960'lı yıllarda atılmış ve ilk tesisler kurulmuştur. O günden beri kentin ismi bisküvi ile anılmaktadır.

Karaman bisküvi, çikolata, kek, gofret gibi unlu ve şekerli gıda üretiminde, yalnız Türkiye'nin değil, Dünya'nın önde gelen merkezlerinden biri olma durumuna gelmiştir. Bölgede yetişen buğday, şeker ve süt bu sanayinin gelişmesinde önemli rol oynamıştır. Karaman'da günümüzden 50 yıl önce, ilkel usullerle başlayan bisküvi ve gofret imalatı, bugün dünya standartlarının üzerinde bir kaliteye ulaşmış durumdadır. Bu tesislerde 400 çeşit bisküvi ve diğer unlu mamuller üretilmektedir. Bu firmalar her sene uluslararası sahada 'Kalite Ödülü' almaktadır. Karaman'da bulunan bisküvi tesisleri üretimlerinin büyük bir kısmını yurtdışına ihraç ederek ülkemize önemli ölçüde döviz girdisi sağlamaktadırlar. Bisküvi ve unlu mamuller sanayisinin gelişmesi, beraberinde ambalaj sanayisinin de ilerlemesine sebep olmuştur. Dolayısıyla bölgede birçok ambalaj firması faaliyet göstermektedir. Bisküvi ve unlu mamuller sanayinin özelliği itibari ile emek-yoğun bir iş kolu olması istihdamın artmasında da önemli bir etken olmuştur. Bu nedenle Karaman'da işsizlik oranı diğer illere göre düşük seviyelerde seyretmektedir. Kapasitesinin arttığı dönemlerde çevre şehirlerden Karaman'a işçi getirilmektedir. Bisküvi ve unlu mamul üreten firmaların büyük bir çoğunluğu Karaman Organize Sanayi Bölgesi içerisinde faaliyet göstermektedirler.

2018 yılı Türkiye Odalar ve Borsalar veri tabanından alınan bilgiler doğrultusunda Karaman'da bisküvi, çikolata, şekerleme sektöründe faaliyet gösteren firmaların isimleri, toplam kapasite ve dördüncü nace koduna göre faaliyetleri aşağıdaki tabloda özetlenmektedir. Tabloya göre Biskot Bisküvi (Pladis), Bifa Bisküvi, Şimşek Bisküvi, Saray Bisküvi, Modern Çikolata, Anı Bisküvi ve Hazal Bisküvi istihdam ve üretim açısından Karaman'da önemli konumdadırlar.

Tablo 16. Karaman Bisküvi, Çikolata ve Şekerli Mamuller Üretici Firmalar

Firma	10.72 Peksimet ve bisküvi imalatı; dayanıklı pastane ürünleri ve	10.71 Ekmek, taze pastane ürünleri ve taze kek imalatı (10.71.11 Taze Ekmek Hariç)	10.82 Kakao, çikolata ve şekerleme imalatı
Biskot Bisküvi	+	+	+
Bifa Bisküvi	+	+	+
Şimşek Bisküvi	+	+	+
Saray Bisküvi	+	+	+
Anı Bisküvi	+	+	+
Modern Çikolata	+	+	+
Hazal Bisküvi	+	+	+
Azra Bisküvi	+	+	+

Palmiye Bisküvi	+	+	+
Komgıda	+		
Döhler			+
Çiğdem Bisküvi	+	+	
Taç Gofret	+		
Vitamin Kek		+	
Üçel Bisküvi	+		
Evgin Gofret	+		

Kaynak: Türkiye Odalar ve Borsalar Veritabanı, 2018

Bisküvi üretiminde Karaman'ın özel konumu 1994-1995 yıllarında ilde kurulan fabrikalarla birlikte bisküvi ihracatının artış göstermesiyle başlamıştır. Söz konusu yıllarda SSCB'nin dağılmasıyla birlikte kurulan ülkeler bisküvi için önemli bir pazar oluşturmuş ve ilde gerçekleştirilen üretim hızlı bir artış göstermiştir. Bisküvi fabrikalarındaki artışla birlikte başta bisküvi makineleri olmak üzere gıda makineleri üreten fabrikalar da kurulmaya başlamıştır

Karaman'da bisküvi, gofret ve çikolatalı ürünlerde Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'ne kayıtlı 16 firma faaliyet göstermekte olup, Türkiye ölçeğinde üretilen her 3 bisküvi, gofret, kek ve çikolatadan 1' nin Karaman'da üretildiği söylenebilir.

Ölçek olarak büyümüş ve markalaşmış firmalar bulunmaktadır. Karaman ilinde faaliyet gösteren işletmelerin yapısı incelendiğinde sektörün bölgede gelişmiş olduğu görülebilir. Ancak gıda sanayinin, gıda sanayi içerisinde de "Bisküvi-Kek, Çikolata ve Yan Ürünleri" başlığı altında incelenen sektörün Karaman ekonomisinin en büyük üretim faktörü olarak ortaya çıktığı görülmektedir. 2017 yılı TİM verilerine göre, Karaman ilinden gerçekleştirilen ihracatın %94,44'ü Bisküvi-Kek, Çikolata ve Yan Ürünlerinin de içinde olduğu Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri grubunda bulunan işlenmiş tarım ürünlerinden oluşmaktadır.

Bisküvi üretiminde kullanılan un, yağ, şeker ve kakao girdileri düzenli olarak temin edilebilmektedir. Ancak uygun maliyetli olarak tedarik imkânı her zaman mümkün olmamaktadır. Özellikle kakao ve yağda dışa bağımlılık söz konusu iken şeker ve un girdi fiyatlarında uluslararası rekabetçiliğimiz zayıf konumdadır. Dolayısıyla sektörel ihracatta şartlı muafiyet uygulamasına bağımlılık fazladır.

Sektörün özellikle inovasyon ve AR-GE konusunda yetişmiş insan gücüne ihtiyacı bulunmaktadır. Genel olarak düşük katma değerli görülen gıda üretimi içerisinde, sektörün markalaşması yanında kendi içerisinde katma değerli ürünleri üretmesi gerekmektedir.

3.4 Bisküvi Sektörü (GTİP:190531)

Bisküvi kelimesi Latince bis (iki kere) coctus (pişirilmiş) sözcüklerinden ve Fransızca 'da "bescoit" sözcüğünden türetilmiş olup, un, yağ, şeker, nişasta gibi ürünlerin kimyasal yollardan fermente edilmesi suretiyle kabartılarak pişirilmesiyle elde edilen ürünlere verilen bir isimdir. Bisküvi üretiminde kullanılan un, buğday unu olup bisküvinin yaklaşık % 50-65'ni oluşturmaktadır. Düşük teknoloji yoğunluklu bir sektör olan bisküvi sektörü, ayrıca emek yoğun bir sektör olarak tanımlanmaktadır.

3.4.1 Bisküvi Sektörü Dünya Durumu

Sektörün dünyadaki durumu incelendiğinde, dünya bisküvi üretiminde önde gelen Avrupa Birliği ülkelerinin aynı zamanda dünya bisküvi ihracatında da en önemli ihracatçı ülkeler konumunda olduğu görülmektedir. Bu çalışmada dünya bisküvi ihracatı 190531 GTİP kodu altında tatlı bisküviler ürün grubu açısından incelenmiştir. Dünya tatlı bisküvi ihracatı, 2017 yılında yaklaşık 7,8 milyar USD olarak gerçekleşmiştir. Almanya, Hollanda, Meksika, Belçika, İngiltere, Kanada ve Türkiye dünyanın en önemli ihracatçı ülkeleridir. Değer bazında, 2017 yılı dünya toplam bisküvi ihracatının yaklaşık olarak %48,5'i bu ülkeler tarafından gerçekleştirilmiştir. Ülkemiz bu sıralamada 7. sırada bulunmaktadır.

Tablo 17. Dünya Bisküvi İhracatı (GTİP:190531)

İhracatçılar	2017 İhracat Değer (USD-Bin)	2017 Ticaret Dengesi (USD-Bin)	İhracat Miktarı 2017	Miktar Birim	Birim Değer (USD/Birim)
Dünya	7880174	38504	2894995	Tons	2722
Almanya	743112	254493	208344	Tons	3567
Hollanda	715039	412334	240024	Tons	2979
Meksika	675705	626919	339892	Tons	1988
Belçika	598860	315709	180175	Tons	3324
B.Krallık	414406	-75627	116712	Tons	3551
Kanada	343504	106677	79014	Tons	4347
Türkiye	333201	317555	177579	Tons	1876
Polanya	313097	214048	103595	Tons	3022
Fransa	293513	-218590	65774	Tons	4462
İtalya	275542	105498	73951	Tons	3726
Endonezya	260571	235026	96810	Tons	2692
İspanya	253337	113126	114262	Tons	2217
Danimarka	203069	155428	38189	Tons	5317
ABD	188097	-1053526	46360	Tons	4057
Çek Cumh.	177019	123588	89037	Tons	1988
Hindistan	169497	163355	150430	Tons	1127
Malezya	159360	100642	52779	Tons	3019

Kaynak: Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org>)

Şekil 2.Dünya Bisküvi İhracat Haritası

Kaynak:Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org>)

Dünya bisküvi ihracatında olduğu gibi, dünya bisküvi ithalatı da 190531 GTİP kodu altında incelenmiştir. Dünya bisküvi sektörü düzenli şekilde büyüme özelliği göstermektedir. Tabloya göre 2017 yılında, bir önceki yıla göre % 6 oranında artarak yaklaşık 7,84 milyar USD olarak gerçekleşen dünya bisküvi ithalatında en önemli pazarlar sırasıyla ABD, Fransa, İngiltere, Almanya ve Hollanda'dır. Bu beş ülkenin dünya ithalatındaki toplam payları yaklaşık %38'dir.

Tablo 18.Dünya Bisküvi İthalatı (GTİP:190531)

İthalatçılar	2017 İthalat Değer (USD-Bin)	2017 Ticaret Dengesi (USD-Bin)	İthalat Miktarı 2017	Miktar Birim	Birim Değer (USD/Birim)
Dünya	7841670	38504	2841419	Tons	2760
ABD	1241623	-1053526	443005	Tons	2803
Fransa	512103	-218590	181889	Tons	2815
B.Krallık	490033	-75627	161840	Tons	3028
Almanya	488619	254493	154584	Tons	3161
Hollanda	302705	412334	87385	Tons	3464
Çin	287593	-238877	64354	Tons	4469
Belçika	283151	315709	88277	Tons	3208
Kanada	236827	106677	65167	Tons	3634

İtalya	170044	105498	50932	Tons	3339
S. Arabistan	156625	-109600	43956	Tons	3563
İspanya	140211	113126	43825	Tons	3199
Hong Kong	133564	-94149	25340	Tons	5271
Avusturya	125027	-38373	35441	Tons	3528
Avustralya	116365	-73271	34563	Tons	3367
İrlanda	114230	-103676	39188	Tons	2915
Portekiz	108235	-56532	50028	Tons	2163
Polanya	99049	214048	42758	Tons	2317

Kaynak:Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org>)

Şekil 3.Dünya Bisküvi İthalat Haritası

Kaynak:Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org>)

3.4.2 Bisküvi Sektörü Türkiye Durumu

Türkiye’de bisküvi üretimine ilk olarak 1920’li yıllarda İstanbul’da küçük imalathanelerde ve el zımbası ile şekil verilmek suretiyle başlanılmıştır. Tahıla dayalı ürünler için en yüksek katma değer oranını yaratan, emek yoğun üretim biçimi ile işsizlik oranına büyük katkısı olan bisküvi sektörü Türkiye Kalkınma Bankası tarafından oluşturulan genel performans sıralamasında 110 sektör içinde 22’nci sırada yer alarak gelecek vaat eden sektörlerden birisi olarak belirtilmiştir. Günümüzde sektör büyük ve modern işletmeler ile orta büyüklükteki işletmelerin faaliyet gösterdiği ikili bir yapıdadır.

1941 yılında yaşanan un kıtlığı nedeniyle üretime bir süre ara verilmiştir. 1954 yılından sonra bantlı üretime geçilmiştir. 1960'dan sonra şehirleşme ve nüfus artışı bisküvi tüketimini büyük oranda artırmıştır. 1980'lerde Konya, Karaman, Kayseri ve Eskişehir civarlarında birçok küçük tesis kurulmuştur.

Bisküvi sektörüne ait ilk önemli ihracat 1980 yılında yapılmıştır. 1994 ve 1995'li yıllarda Sovyetler Birliği ülkelerin dağılması ile bu ülkeleri ve Orta Asya Cumhuriyetlerini hedef pazar seçen Türkiye'nin bisküvi ihracatı önemli seviyelere gelmiştir. 1998 yılında dünyada ve özellikle Rusya'da yaşanan küresel ekonomik kriz yurt içi ve yurt dışı talebi olumsuz yönde etkilemiştir. Yine aynı dönemde özellikle bisküvi sektörünün önemli bir girdisi olan buğdaya Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO)'nin dünya fiyatlarının üzerinde bir fiyat belirlemesinin sonucu olarak sektör maliyetlerinin artması, bu döneme ait üretim miktarının düşmesine neden olmuştur. Sektör bu durumdan kurtulabilmek için yeni pazar arayışına girmiş ve düşük kar marjı ile Afrika ve Balkan ülkeleri pazarından pay elde etmeye çalışmıştır. Türkiye'nin pazar payı elde etme çalışmaları sonuçsuz kalmamış ve sektöre ait ürün ihracatında hızlı bir artış izlenmiştir. Sektörde yaşanan bu artış 2008 finansal krizine kadar devam etmiştir. 2008 yılında sektörün ihracat miktarında bir düşüş yaşanmasına rağmen bu düşüş kriz sonrası süreçte miktar ve değer bakımından telafi edilmiştir.

1980'li yıllarda düşük seviyelerde seyreden toplam bisküvi ihracatımız, 1990 yılından itibaren hızlı bir artış göstermeye başlamıştır. 1980 yılında 2.706 ton ve 3,75 milyon USD olan ihracatımız, 1985 yılında 11.630 ton ve 12,6 milyon USD'ye, 1990 yılında 16.709 ton ve 20,7 milyon USD'ye yükselmiştir. 2010 yılına gelindiğinde ise 151.294 ton ve 270 milyon USD olarak gerçekleşmiştir. 2008 ve 2009 yıllarında yaşanan küresel krizden dolayı 2009 yılında değer bazında %7'lik bir düşüş gösteren bisküvi ihracatımız 2010 yılına gelindiğinde bir önceki yıla göre değer bazında %13, miktar bazında da %15 oranında artış göstermiştir. 2013 yılında ise bir önceki yıla göre hem miktar hem de değer olarak %11 civarında bir büyüme gerçekleşmiştir. 2013 yılı içerisinde diğer yıllarda olduğu gibi en önemli ürün grubu, %81'lik payı ile 190531 GTİP kodu altında incelenen tatlı bisküviler olmuştur. 2017 yılında ise 2016 yılına göre hem miktar hem değer olarak ihracat miktarı %3 civarında artmıştır.

Tablo 19.Yıllar İtibariyle Türkiye'nin Bisküvi İhracatı

Yıl	Tatlı Bisküviler (GTİP:190531)		Bisküviler (GTİP:19059045)		Toplam	
	Miktar (Ton)	Değer (1000 \$)	Miktar (Ton)	Değer (1000 \$)	Miktar (Ton)	Değer (1000 \$)
2009	80.774	138.924	50.977	100.092	131.751	239.016
2010	99.793	171.139	51.501	98.536	151.294	269.675
2011	129.095	256.445	35.219	66.185	164.314	322.630
2012	129.966	265.752	31.864	58.946	161.830	324.698
2013	146.165	297.635	32.841	62.213	179.006	359.848
2014	152.701	311.027	33.269	61.643	185.970	372.670
2015	161.859	321.746	15.401	24.891	177.260	346.637
2016	170.519	324.066	7.315	9.991	177.834	334.057
2017	177.556	333.164	6.929	9.369	184.485	342.533

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verileri

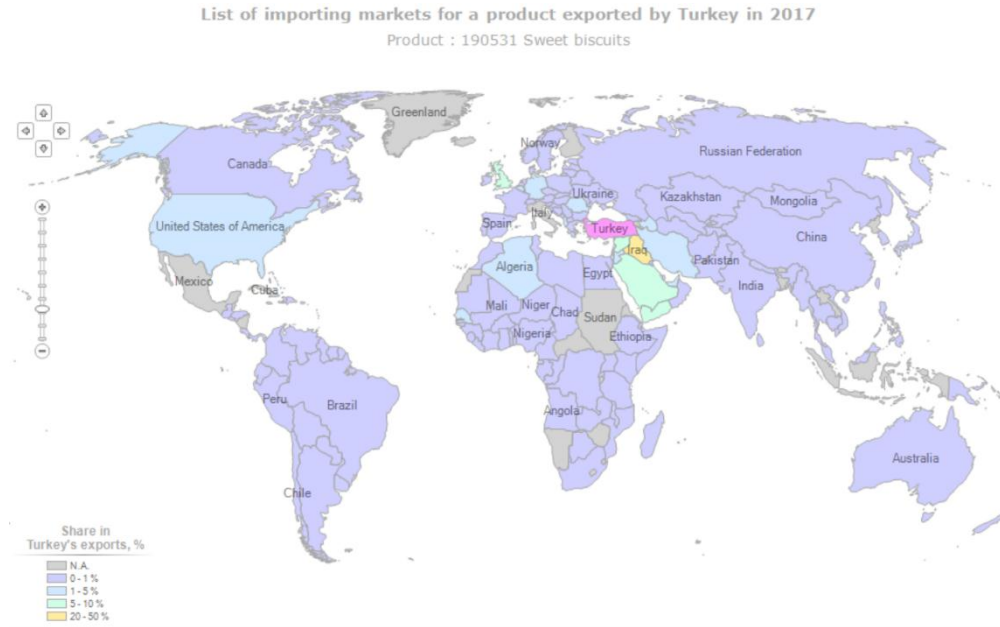
Aşağıdaki tabloya göre 190531 GTİP kodu altında incelenen tatlı bisküviler ihracatımızda 2017 yılı itibariyle, Irak % 20' lik pay ile tatlı bisküviler ihracatımızdaki en önemli pazarımız durumundadır. Bu ülkeyi sırasıyla takip eden Yemen, Birleşik Krallık, Suudi Arabistan, Suriye, Lübnan ve Almanya önemli pazarlarımızdır.

Tablo 20. Ülkeler İtibariyle Türkiye'nin Tatlı Bisküviler (GTİP:190531) İhracatı

Ülke	2017		
	Miktar(Kg)	Değer(\$)	Değer(%)
Irak	45.226.388	67.190.403	20,17%
Yemen	16.053.642	27.161.926	8,15%
Birleşik Krallık	5.413.220	20.465.822	6,14%
S. Arabistan	7.729.151	19.731.917	5,92%
Suriye	11.553.683	17.783.092	5,34%
Lübnan	6.703.001	14.153.591	4,25%
Almanya	6.025.787	13.378.235	4,02%
Cezayir	4.328.514	8.941.289	2,68%
ABD	3.640.682	7.868.481	2,36%
İsrail	3.049.721	7.788.423	2,34%
Romanya	4.539.076	7.230.318	2,17%
Azerbaycan	3.498.961	7.135.338	2,14%
Filistin Devleti	4.252.552	7.114.556	2,14%
Belçika	1.999.660	5.847.144	1,76%
İran	2.188.299	5.710.391	1,71%
Senegal	3.587.722	5.550.702	1,67%
Diğerleri	47.766.208	90.113.330	27,05%
Toplam	177.556.267	333.164.958	100,00%

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verileri

Şekil 4. Türkiye Bisküvi (GTİP:190531) İhracat Haritası

Kaynak: Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org>)

Tablo 21. Ülkeler İtibariyle Dünya Tatlı Bisküviler (GTİP:190531) İthalatı-Türkiye ve Karaman İthalat Karşılama Payları

İTHALATÇI ÜLKELER	2017 Yılı İthalat Değeri (USD Bin)	Türkiye'nin İthalat Karşılama Payı (USD Bin-%)		Türkiye'nin Payında Karaman Oranı (USD/Bin)		İTHALATÇI ÜLKELER	2017 Yılı İthalat Değeri (USD Bin)	Türkiye'nin İthalat Karşılama Payı (USD Bin-%)		Türkiye'nin Payında Karaman Oranı (USD/Bin)	
		(USD Bin)	%	(USD Bin)	%			(USD Bin)	%	(USD Bin)	%
World	7841670	333201	4,25%	100354	30,12%	Cyprus	9498	3626	38,18%	193	5,32%
USA	1241623	7868	0,63%	580	7,37%	Malta	9482	83	0,88%	0	0,00%
France	512103	1440	0,28%	459	31,88%	Trinidad and Tobago	8947	1402	15,67%	100	7,13%
England	490033	20466	4,18%	5830	28,49%	Afghanistan	8931	975	10,92%	355	36,41%
Germany	488619	13378	2,74%	195	1,46%	Namibia	8765	0	0,00%	0	0,00%
Netherlands	302705	2027	0,67%	77	3,80%	Ukraine	8393	546	6,51%	23	4,21%
China	287593	2184	0,76%	831	38,05%	Tanzania	8355	167	2,00%	73	43,71%
Belgium	283151	5847	2,06%	1364	23,33%	Albania	7845	4091	52,15%	1287	31,46%
Canada	236827	1199	0,51%	185	15,43%	New Caledonia	7471	16	0,21%	16	100,00%
Italy	170044	0	0,00%	0	0,00%	Peru	7434	119	1,60%	10	8,40%
S.Arabia	156625	19732	12,60%	3479	17,63%	Botswana	7432	13	0,17%	13	100,00%
Spain	140211	211	0,15%	0	0,00%	Iceland	7126	0	0,00%	0	0,00%
Hong Kong	133564	175	0,13%	51	29,14%	Nigeria	6670	124	1,86%	74	59,68%
Austria	125027	276	0,22%	0	0,00%	Sudan	6575	2266	34,46%	1046	46,16%
Australia	116365	1941	1,67%	1536	79,13%	Venezuela	6571	49	0,75%	13	26,53%
Ireland	114230	1	0,00%	0	0,00%	Cambodia	6528	15	0,23%	0	0,00%
Portugal	108235	14	0,01%	0	0,00%	Maldives	6454	517	8,01%	85	16,44%
Poland	99049	2652	2,68%	1690	63,73%	India	6142	97	1,58%	0	0,00%
Iraq	92010	67196	73,03%	21704	32,30%	Tajikistan	6126	305	4,98%	155	50,82%
UAE	81935	5479	6,69%	266	4,85%	Somalia	6081	126	2,07%	34	26,98%
Viet Nam	81177	143	0,18%	28	19,58%	French Polynesia	6073	19	0,31%	0	0,00%
Romania	72901	7230	9,92%	3815	52,77%	Congo	5963	127	2,13%	64	50,39%
Singapore	71415	135	0,19%	45	33,33%	Moldova	5834	22	0,38%	0	0,00%
South Korea	61686	422	0,68%	81	19,19%	Lao	5687	0	0,00%	0	0,00%
Switzerland	60579	573	0,95%	167	29,14%	Zambia	5666	13	0,23%	13	100,00%
Malaysia	58718	110	0,19%	31	28,18%	Egypt	5526	151	2,73%	68	45,03%
Russia	56232	987	1,76%	54	5,47%	Djibouti	5294	717	13,54%	307	42,82%
Czech	53431	358	0,67%	145	40,50%	Guyana	5225	9	0,17%	3	33,33%
Sweden	51923	1001	1,93%	303	30,27%	Armenia	5109	0	0,00%	0	0,00%
Kuwait	51090	1350	2,64%	85	6,30%	Guinea	5059	692	13,68%	327	47,25%
Mexico	48786	0	0,00%	0	0,00%	Cameroon	4969	397	7,99%	175	44,08%
Denmark	47641	199	0,42%	0	0,00%	Turkmenistan	4658	1556	33,40%	132	8,48%
Taipei	47312	158	0,33%	42	26,58%	Suriname	4493	132	2,94%	0	0,00%
Thailand	47045	220	0,47%	0	0,00%	Gabon	4419	420	9,50%	82	19,52%
Norway	46919	1066	2,27%	27	2,53%	Ethiopia	4298	436	10,14%	393	90,14%
Lebanon	46889	14154	30,19%	3381	23,89%	Swaziland	4210	0	0,00%	0	0,00%
Finland	43259	0	0,00%	0	0,00%	Mozambique	4053	138	3,40%	85	61,59%
Yemen	42355	27162	64,13%	11600	42,71%	Bahamas	3650	0	0,00%	0	0,00%

N.Zealand	42051	2	0,00%	0	0,00%	Barbados	3633	35	0,96%	2	5,71%
Guatemala	41843	270	0,65%	221	81,85%	Niger	3559	676	18,99%	538	79,59%
Kazakhstan	40427	1423	3,52%	124	8,71%	Kenya	3526	120	3,40%	106	88,33%
Israel	40204	7788	19,37%	964	12,38%	Equatorial Guinea	3487	158	4,53%	138	87,34%
Philippines	39882	32	0,08%	0	0,00%	Lesotho	3413	0	0,00%	0	0,00%
Slovakia	38150	598	1,57%	72	12,04%	Sierra Leone	3380	73	2,16%	8	10,96%
Chile	34460	9	0,03%	9	100,00%	Aruba	3163	0	0,00%	0	0,00%
Croatia	34436	246	0,71%	0	0,00%	Brunei Darussalam	2948	0	0,00%	0	0,00%
Dominican	33239	624	1,88%	153	24,52%	Rwanda	2861	128	4,47%	122	95,31%
Bulgaria	32865	2459	7,48%	536	21,80%	Papua New Guinea	2783	15	0,54%	HATALI VERİ	100,00%
Jordan	32367	4492	13,88%	1540	34,28%	Uzbekistan	2565	451	17,58%	2	0,44%
Bosnia	31598	1018	3,22%	108	10,61%	Mali	2562	340	13,27%	211	62,06%
Hungary	30313	258	0,85%	182	70,54%	Cabo Verde	2419	16	0,66%	10	62,50%
Belarus	29809	88	0,30%	0	0,00%	Timor-Leste	2327	0	0,00%	0	0,00%
Slovenia	28306	4	0,01%	0	0,00%	Madagascar	2121	215	10,14%	136	63,26%
Angola	27380	2717	9,92%	2477	91,17%	Vanuatu	1990	0	0,00%	0	0,00%
Greece	27106	254	0,94%	102	40,16%	Bermuda	1969	0	0,00%	0	0,00%
Indonesia	25545	0	0,00%	0	0,00%	Seychelles	1967	6	0,31%	6	100,00%
Qatar	24946	2594	10,40%	127	4,90%	Belize	1833	0	0,00%	0	0,00%
Colombia	24896	1388	5,58%	532	38,33%	Benin	1796	456	25,39%	399	87,50%
Honduras	24349	199	0,82%	195	97,99%	Burkina Faso	1756	137	7,80%	110	80,29%
Paraguay	23856	82	0,34%	77	93,90%	Greenland	1755	0	0,00%	0	0,00%
South Africa	23606	490	2,08%	69	14,08%	Guinea-Bissau	1745	294	16,85%	0	0,00%
Myanmar	23440	46	0,20%	15	32,61%	Pakistan	1706	12	0,70%	0	0,00%
El Salvador	22672	82	0,36%	22	26,83%	Curaçao	1674	0	0,00%	0	0,00%
Lithuania	22047	32	0,15%	32	100,00%	Argentina	1609	30	1,86%	0	0,00%
Nicaragua	21531	0	0,00%	0	0,00%	Andorra	1607	0	0,00%	0	0,00%
Algeria	20698	8941	43,20%	1920	21,47%	Central African Republic	1596	0	0,00%	0	0,00%
Costa Rica	20511	127	0,62%	92	72,44%	Mauritania	1569	1550	98,79%	949	61,23%
Ghana	19865	360	1,81%	109	30,28%	Solomon	1565	0	0,00%	0	0,00%
Oman	19562	3273	16,73%	937	28,63%	Tunisia	1547	242	15,64%	27	11,16%
Syria	19418	17780	91,56%	13171	74,08%	Malawi	1543	46	2,98%	14	30,43%
Congo	17807	622	3,49%	584	93,89%	Samoa	1522	4	0,26%	4	100,00%
Uruguay	17698	102	0,58%	0	0,00%	Liberia					
Cuba	17618	0	0,00%	0	0,00%	Antigua and Barbuda	1436	0	0,00%	0	0,00%
Ecuador	17390	25	0,14%	0	0,00%	Burundi	1415	0	0,00%	0	0,00%
Serbia	17093	2532	14,81%	261	10,31%	Senegal					
Kyrgyzstan	16791	121	0,72%	47	38,84%	Fiji	1256	0	0,00%	0	0,00%
Panama	16562	390	2,35%	329	84,36%	Korea North	1152	0	0,00%	0	0,00%
Luxembourg	16553	0	0,00%	0	0,00%	USA Minor Islands	1146	0	0,00%	0	0,00%
Azerbaijan	16051	7135	44,45%	416	5,83%	Faroe Islands	1102	0	0,00%	0	0,00%
Turkey	15646	-	-	-	-	Saint Lucia	1096	34	3,10%	0	0,00%

Nepal	14933	2	0,01%	2	100,00%	Bangladesh	1000	0	0,00%	0	0,00%
Brazil	14675	45	0,31%	0	0,00%	Zimbabwe	913	0	0,00%	0	0,00%
Morocco	13462	1711	12,71%	915	53,48%	Bhutan	886	0	0,00%	0	0,00%
Montenegro	13222	81	0,61%	42	51,85%	Sao Tome	867	52	6,00%	46	88,46%
Macedonia	13214	1492	11,29%	117	7,84%	Saint Kitts	846	0	0,00%	0	0,00%
Macao, China	12998	0	0,00%	0	0,00%	Ship stores	646	0	0,00%	0	0,00%
Iran	12877	5710	44,34%	1194	20,91%	Gibraltar	644	0	0,00%	0	0,00%
Latvia	12470	6	0,05%	0	0,00%	Tonga	633	0	0,00%	0	0,00%
Bahrain	11997	548	4,57%	82	14,96%	Cayman	613	0	0,00%	0	0,00%
Haiti	11728	22	0,19%	0	0,00%	Saint Vincent	570	0	0,00%	0	0,00%
Mauritius	11445	656	5,73%	126	19,21%	Grenada	528	0	0,00%	0	0,00%
Bolivia	11380	344	3,02%	333	96,80%	Gambia	HATALI VERİ				
Estonia	11338	20	0,18%	0	0,00%	Japan	433	244	56,35%	0	0,00%
Libya	11242	2798	24,89%	862	30,81%	Togo	HATALI VERİ				
Mongolia	11220	636	5,67%	468	73,58%	Free Zones	426	156	36,62%	10	6,41%
Palestine	11159	7115	63,76%	1543	21,69%	Virgin Islands	381	0	0,00%	0	0,00%
Georgia	10966	1300	11,85%	193	14,85%	Pierre	341	0	0,00%	0	0,00%
Côte d'Ivoire	9955	2850	28,63%	577	20,25%	Cook Islands	337	0	0,00%	0	0,00%
Uganda	9912	22	0,22%	7	31,82%	Sri Lanka	280	1	0,36%	0	0,00%
Jamaica	9748	6	0,06%	0	0,00%	Chad	264	33	12,50%	33	100,00%

Kaynak: Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org>) istatistikleri ile TİM (Türkiye İhracatçılar Meclisi) Verileri

Yukarıdaki tablo özetlendiğinde; özellikle **pazarın %90'ını** kapsayan ABD ile başlayıp Suriye'ye kadar gri renk ile boyalı toplam **69 ülke incelendiğinde**; Türkiye'nin aşağıda belirtilen potansiyeli bulunan ülkelere 190531 tatlı bisküviler kodu ile ya hiç mal satmadığı ya da düşük oranda (**Ülke ithalatının %1'inden düşük**) satış yaptığı anlaşılmaktadır.

Tablo 22. Türkiye'nin Pazar Payının Düşük Olduğu Ülkeler -Tatlı Bisküviler (GTİP:190531)

İTHALATÇI ÜLKELER	2017 Yılı İthalat Değeri (USD Bin)	DÜNYA İTHALAT ORANI	Türkiye Payı (USD Bin-%)	İTHALATÇI ÜLKELER	2017 Yılı İthalat Değeri (USD Bin)	DÜNYA İTHALAT ORANI	Türkiye Payı (USD Bin-%)
Italy	170044	2,17%	0	Belarus	29809	0,38%	88
Mexico	48786	0,62%	0	Taipei,	47312	0,60%	158
Finland	43259	0,55%	0	Paraguay	23856	0,30%	82
Indonesia	25545	0,33%	0	El Salvador	22672	0,29%	82
Nicaragua	21531	0,27%	0	Denmark	47641	0,61%	199
Ireland	114230	1,46%	1	Thailand	47045	0,60%	220
N.Zealand	42051	0,54%	2	Canada	236827	3,02%	1199
Portugal	108235	1,38%	14	Costa Rica	20511	0,26%	127
Slovenia	28306	0,36%	4	USA	1241623	15,83%	7868
Chile	34460	0,44%	9	Guatemala	41843	0,53%	270
Philippines	39882	0,51%	32	Netherlands	302705	3,86%	2027

HongKong	133564	1,70%	175	0,13%	Czech	53431	0,68%	358	0,67%
Lithuania	22047	0,28%	32	0,15%	South Korea	61686	0,79%	422	0,68%
Spain	140211	1,79%	211	0,15%	Croatia	34436	0,44%	246	0,71%
Viet Nam	81177	1,04%	143	0,18%	China	287593	3,67%	2184	0,76%
Malaysia	58718	0,75%	110	0,19%	Honduras	24349	0,31%	199	0,82%
Singapore	71415	0,91%	135	0,19%	Hungary	30313	0,39%	258	0,85%
Myanmar	23440	0,30%	46	0,20%	Greece	27106	0,35%	254	0,94%
Austria	125027	1,59%	276	0,22%	Switzerland	60579	0,77%	573	0,95%
France	512103	6,53%	1440	0,28%					

Kaynak:Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org>) istatistikleri ile TİM (Türkiye İhracatçılar Meclisi) Verileri

Benzer şekilde yukarıdaki ana tabloda dünya piyasasında **pazarın %90' ını** kapsayan ABD ile başlayıp Suriye'ye kadar gri renk ile boyalı toplam **69 ülke incelendiğinde**; Türkiye ülke ithalatının **%1'inden** fazlasını karşılar iken; yani Türkiye belli bir düzeyde ihracat gerçekleştirebiliyor iken; Karaman'ın nispeten daha düşük düzeyde ihracat yaptığı (**%30 ve daha az**) aşağıda belirtilen ülkelerin ihracat potansiyeli barındırdığı düşünülmektedir.

Tablo 23.Karaman'ın Türkiye'nin Pazar Payında En Düşük Olduğu Ülkeler -Tatlı Bisküvi (GTİP:190531)

İTHALATÇI ÜLKELER	2017 Yılı İthalat Değeri (USD Bin)	DÜNYA İTHALAT ORANI	Türkiye Payı (USD Bin-%)		TÜRKİYE PAYININ KARAMAN DIŞINDAKİ ŞEHİRLERDEN KARŞILANMA ORANI %
Germany	488619	6,23%	13378	2,74%	98,54%
Norway	46919	0,60%	1066	2,27%	97,47%
United Arab Emirates	81935	1,04%	5479	6,69%	95,15%
Qatar	24946	0,32%	2594	10,40%	95,10%
Russian Federation	56232	0,72%	987	1,76%	94,53%
Kuwait	51090	0,65%	1350	2,64%	93,70%
Kazakhstan	40427	0,52%	1423	3,52%	91,29%
Bosnia and Herzegovina	31598	0,40%	1018	3,22%	89,39%
Slovakia	38150	0,49%	598	1,57%	87,96%
Israel	40204	0,51%	7788	19,37%	87,62%
South Africa	23606	0,30%	490	2,08%	85,92%
Saudi Arabia	156625	2,00%	19732	12,60%	82,37%
Algeria	20698	0,26%	8941	43,20%	78,53%
Bulgaria	32865	0,42%	2459	7,48%	78,20%
Belgium	283151	3,61%	5847	2,06%	76,67%
Lebanon	46889	0,60%	14154	30,19%	76,11%
Dominican Republic	33239	0,42%	624	1,88%	75,48%
United Kingdom	490033	6,25%	20466	4,18%	71,51%
Oman	19562	0,25%	3273	16,73%	71,37%

Kaynak:Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org>) istatistikleri ile TİM (Türkiye İhracatçılar Meclisi) Verileri

Şekil 5. Karaman-Tatlı Bisküviler (GTİP:190531) İhracat Ülkeleri

3.5 Gofret Sektörü (GTİP:190532)

3.5.1 Gofret Sektörü Dünya Durumu

Bu çalışmada dünya Gofret ihracatı 190532 GTİP kodu altında Gofret-Waffle ürün grubu açısından incelenmiştir. Dünya Gofret ihracatı, 2017 yılında yaklaşık 3,9 milyar USD olarak gerçekleşmiştir. Polonya, İtalya, Kanada, Almanya, Endonezya ve Türkiye dünyanın en önemli ihracatçı ülkeleridir. Değer bazında 2017 yılı dünya toplam gofret ihracatının yaklaşık olarak %53,8'i bu ülkeler tarafından gerçekleştirilmiştir. Ülkemiz bu sıralamada 7. sırada bulunmaktadır.

Tablo 24.Dünya Gofret İhracatı (GTİP:190532)

İhracatçılar	2017 İhracat Değer (USD-Bin)	2017 Ticaret Dengesi (USD-Bin)	İhracat Miktarı 2017	Miktar Birim	Birim Değer (USD/Birim)
Dünya	3967198	200071	1077826	Tons	3681
Polonya	479566	432948	95443	Tons	5025
İtalya	367809	221219	63364	Tons	5805
Kanada	342060	266294	69598	Tons	4915
Almanya	342055	78879	77815	Tons	4396
Endonezya	330732	318734	116699	Tons	2834
Türkiye	274164	263375	102771	Tons	2668
Belçika	207957	128389	61378	Tons	3388
Hollanda	195282	99964	45969	Tons	4248
Avusturya	163250	105161	46934	Tons	3478
Fransa	110706	-221434	22356	Tons	4952
BAE	103928	58881	21196	Tons	4903
Bulgaristan	96997	84825	30668	Tons	3163
Rusya	86080	56822	43017	Tons	2001
Malazya	83208	61690	19372	Tons	4295
B.Krallık	81426	-86335	15171	Tons	5367
ABD	76318	-413922	34555	Tons	2209
Çek Cumh.	61122	-17119	17740	Tons	3445

Kaynak:Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org>)

Şekil 6.Gofret Dünya İhracat Haritası

Kaynak:Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademapp.org>)

Dünya gofret ihracatında olduğu gibi, dünya gofret ithalatı da 190532 GTİP kodu altında incelenmiştir. Tabloya göre 2017 yılında bir önceki yıla göre % 13 oranında artarak yaklaşık 3,76 milyar USD olarak gerçekleşen dünya bisküvi ithalatında en önemli pazarlar sırasıyla ABD, Fransa, İngiltere, Almanya ve Çin'dir. Bu beş ülkenin dünya ithalatındaki toplam payları yaklaşık %38'dir.

Tablo 25.Dünya Gofret İthalatı (GTİP:190532)

İthalatçılar	2017 İthalat Değer (USD-Bin)	2017 Ticaret Dengesi (USD-Bin)	İthalat Miktarı 2017	Miktar Birim	Birim Değer (USD/Birim)
Dünya	3767127	200071	995179	Tons	3785
ABD	490240	-413922	108399	Tons	4523
Fransa	332140	-221434	62218	Tons	5338
Almanya	263176	78879	65221	Tons	4035
B.Krallık	167761	-86335	39791	Tons	4216
Çin	163130	-141527	48360	Tons	3373
İtalya	146590	221219	38544	Tons	3803
Irak	136434	-136418	56115	Tons	2431
S.Arabistan	121436	-121117	24974	Tons	4862
Hollanda	95318	99964	21424	Tons	4449

İspanya	81507	-50772	17348	Tons	4698
Belçika	79568	128389	18057	Tons	4406
Çek Cumh.	78241	-17119	23072	Tons	3391
Kanada	75766	266294	25292	Tons	2996
Meksika	68229	-50928	13287	Tons	5135
Avusturya	58089	105161	9275	Tons	6263
Tayland	56028	-20660	11549	Tons	4851
Filipinler	52215	-50544	22744	Tons	2296

Kaynak:Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org>)

Şekil 7.Dünya Gofret İthalat Haritası

Kaynak:Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org>)

3.5.2 Gofret Sektörü Türkiye Durumu

Türkiye 190532 GTİP kodu ile tanımlanan Gofret ürünlerinde 2009 yılında; 38 Bin ton miktarında ve 96 Milyon Dolar tutarında ihracat yapar iken; 2017 yılına gelindiğinde 102 Bin ton miktarında ve 274 Milyon Dolar tutarında ihracat yapar konuma ulaşmıştır. 2009 ve 2018 arasında değer olarak %183 artış gerçekleşmiştir.

Tablo 26.Yıllar İtibariyle Türkiye'nin Gofret İhracatı

Yıl	Gofret ve Waffle (gtip:1905.32)	
	Miktar (Ton)	Değer (1000 \$)
2009	38.480	96.728
2010	45.448	107.250
2011	51.363	130.846
2012	68.354	189.878
2013	76.424	213.011
2014	79.023	219.835
2015	77.062	221.765
2016	84.970	233.842
2017	102.770	274.173

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verileri

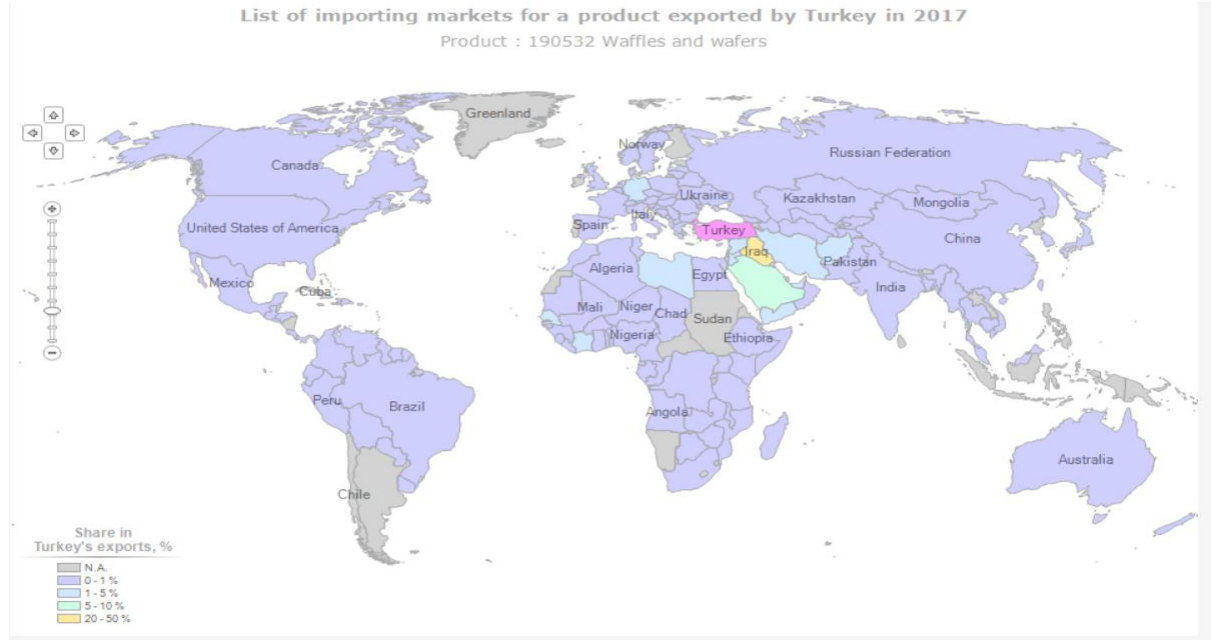
Aşağıdaki tabloya göre 190532 GTİP kodu altında incelenen gofret ihracatımızda 2017 yılı itibariyle, Irak % 43' lük pay ile ihracatımızdaki en önemli pazarımız durumundadır. Bu ülkeyi sırasıyla takip eden Suudi Arabistan, Lübnan, İsrail, Filistin, İran ve Suriye önemli pazarlarımızdır.

Tablo 27.Ülkeler İtibariyle Türkiye'nin Gofret (GTİP:190532) İhracatı

Ülke	2017		
	Miktar(Kg)	Değer(\$)	Değer(%)
Irak	48.530.485	120.122.635	43,81%
S.Arabistan	4.400.530	20.004.469	7,30%
Lübnan	5.830.422	15.887.294	5,79%
İsrail	4.682.952	13.162.589	4,80%
Filistin	2.962.673	9.869.450	3,60%
İran	2.816.616	9.341.789	3,41%
Suriye	4.134.141	7.795.172	2,84%
Ürdün	1.819.928	5.714.979	2,08%
Almanya	1.375.651	4.114.520	1,50%
BAE	998.037	3.921.441	1,43%
Senegal	1.763.673	3.350.840	1,22%
Kuveyt	702.114	3.339.884	1,22%
Fildişi	1.757.012	3.210.167	1,17%
Afganistan	1.885.274	3.053.835	1,11%
Libya	1.156.412	2.835.404	1,03%
Yemen	1.209.392	2.819.228	1,03%
Diğerleri	16.744.370	45.629.289	16,64%
Toplam	102.769.682	274.172.985	100%

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verileri

Şekil 8. Türkiye Gofret İhracat Haritası

Kaynak: Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademapp.org>)

Tablo 28. Ülkeler İtibariyle Dünya Gofret (GTİP:190532) İthalatı-Türkiye'nin ve Karaman'ın İthalat Karşılama Payları

İTHALATÇI ÜLKELER	2017 Yılı İthalat Değeri (USD Bin)	Türkiye'nin İthalat Karşılama Payı (USD Bin-%)		Türkiye'nin Payında Karaman Oranı (USD/Bin)		İTHALATÇI ÜLKELER	2017 Yılı İthalat Değeri (USD Bin)	Türkiye'nin İthalat Karşılama Payı (USD Bin-%)		Türkiye'nin Payında Karaman Oranı (USD/Bin)	
		(USD Bin)	%	(USD Bin)	%			(USD Bin)	%	(USD Bin)	%
World	3767127	274164	7,28%	37694	13,75%	Egypt	4428	116	2,62%	7	6,03%
USA	490240	2658	0,54%	37	1,39%	Nicaragua	4377	0	0,00%	0	0,00%
France	332140	275	0,08%	19	6,91%	Costa Rica	4357	52	1,19%	48	92,31%
Germany	263176	4115	1,56%	45	1,09%	India	4158	424	10,20%	0	0,00%
U.Kingdom	167761	727	0,43%	0	0,00%	Armenia	3865	0	0,00%	0	0,00%
China	163130	1144	0,70%	181	15,82%	Macedonia	3746	127	3,39%	2	1,57%
Italy	146590	351	0,24%	0	0,00%	Albania	3474	1829	52,65%	332	18,15%
Iraq	136434	120115	88,04%	16284	13,56%	Bolivia	3408	95	2,79%	45	47,37%
S.Arabia	121436	20004	16,47%	708	3,54%	Turkmenista	3361	638	18,98%	92	14,42%
Netherlands	95318	626	0,66%	0	0,00%	Afghanistan	3336	3054	91,55%	1708	55,93%
Spain	81507	81	0,10%	0	0,00%	Tajikistan	3240	49	1,51%	28	57,14%
Belgium	79568	920	1,16%	0	0,00%	Mauritius	2988	611	20,45%	51	8,35%
Czech	78241	203	0,26%	54	26,60%	Moldova	2562	15	0,59%	0	0,00%
Canada	75766	1523	2,01%	5	0,33%	Dominic	2551	101	3,96%	42	41,58%
Mexico	68229	174	0,26%	0	0,00%	Trinidad	2381	501	21,04%	156	31,14%
Austria	58089	50	0,09%	0	0,00%	Malta	2375	10	0,42%	0	0,00%
Thailand	56028	22	0,04%	0	0,00%	Nepal	2262	2	0,09%	0,3	15,00%
Philippines	52215	0	0,00%	0	0,00%	Uzbekistan	2253	63	2,80%	7	11,11%
Israel	49414	13163	26,64%	288	2,19%	Cuba	2244	0	0,00%	0	0,00%
Romania	48952	1467	3,00%	756	51,53%	Pakistan	2131	112	5,26%	0	0,00%
Poland	46618	372	0,80%	0	0,00%	Angola	2059	156	7,58%	36	23,08%

Australia	45317	163	0,36%	0	0,00%	Guatemala	2047	26	1,27%	5	19,23%
UAE	45047	3921	8,70%	118	3,01%	Iceland	1996	0	0,00%	0	0,00%
Viet Nam	40732	3	0,01%	0	0,00%	Jamaica	1926	144	7,48%	0	0,00%
Korea	36813	135	0,37%	0	0,00%	El Salvador	1777	98	5,51%	71	72,45%
Jordan	36566	5715	15,63%	180	3,15%	Maldives	1645	453	27,54%	6	1,32%
Hungary	33790	46	0,14%	0	0,00%	Tunisia	1569	252	16,06%	8	3,17%
Switzerland	33246	41	0,12%	0	0,00%	Andorra	1501	0	0,00%	0	0,00%
Russia	29258	666	2,28%	12	1,80%	P.N.Guinea	1476	0	0,00%	1	0,00%
Ireland	29202	0	0,00%	0	0,00%	F.Polynesia	1469	2	0,14%	0	0,00%
Singapore	26177	145	0,55%	2	1,38%	Timor	1412	0	0,00%	0	0,00%
Slovakia	25773	167	0,65%	0	0,00%	Guyana	1403	171	12,19%	18	10,53%
Kazakhstan	23797	236	0,99%	7	2,97%	Brunei	1262	13	1,03%	0	0,00%
Malaysia	21518	119	0,55%	14	11,76%	Sudan	1250	643	51,44%	183	28,46%
Kuwait	21154	3340	15,79%	86	2,57%	N.Caledonia	1169	10	0,86%	10	100,00
Belarus	20847	7	0,03%	0	0,00%	Macao	1080	0	0,00%	0	0,00%
Denmark	20630	85	0,41%	0	0,00%	Gabon	1012	429	42,39%	39	9,09%
Myanmar	19632	1	0,01%	0,6	60,00%	Korea N.	992	0	0,00%	0	0,00%
Portugal	19036	0	0,00%	0	0,00%	Congo Dem.	962	94	9,77%	64	68,09%
Slovenia	18517	5	0,03%	0	0,00%	Nigeria	886	597	67,38%	149	24,96%
Hong Kong	17621	18	0,10%	0	0,00%	Barbados	847	32	3,78%	1	3,13%
Sweden	17142	318	1,86%	31	9,75%	Kenya	779	196	25,16%	171	87,24%
Greece	16692	61	0,37%	0	0,00%	Ethiopia	751	73	9,72%	35	47,95%
Yemen	16448	2819	17,14%	0	0,00%	Senegal	669	HATALI VERİ			
Croatia	16134	14	0,09%	0	0,00%	Cameroon	618	211	34,14%	63	29,86%
Brazil	15972	94	0,59%	0	0,00%	Mozambique	583	70	12,01%	69	98,57%
Palestine	15931	9869	61,95%	587	5,95%	Bermuda	496	0	0,00%	0	0,00%
Lebanon	15357	15357	100,00	1081	7,04%	Samoa	480	4	0,83%	4	100,00
Bosnia	14750	483	3,27%	17	3,52%	Equatorial	479	180	37,58%	0	0,00%
Libya	13722	2835	20,66%	435	15,34%	Suriname	467	124	26,55%	0	0,00%
Qatar	12343	2460	19,93%	9	0,37%	Congo	459	132	28,76%	52	39,39%
Iran	12295	9342	75,98%	1640	17,56%	Sierra Leone	424	319	75,24%	114	35,74%
Bulgaria	12172	853	7,01%	90	10,55%	Botswana	422	8	1,90%	8	100,00
Indonesia	11998	0	0,00%	0	0,00%	Somalia	413	260	62,95%	16	6,15%
Morocco	11959	1185	9,91%	506	42,70%	Niger	409	397	97,07%	99	24,94%
N.Zealand	11870	1	0,01%	0	0,00%	Aruba	406	0	0,00%	0	0,00%
Argentina	11667	0	0,00%	0	0,00%	Mali	402	227	56,47%	24	10,57%
Japan	11632	424	3,65%	0	0,00%	Liberia	398	80	20,10%	79	98,75%
Paraguay	11583	4	0,03%	0	0,00%	Greenland	396	0	0,00%	0	0,00%
Lithuania	11534	28	0,24%	5	17,86%	Haiti	364	24	6,59%	2	8,33%
Taipei	11271	531	4,71%	306	57,63%	Benin	362	245	67,68%	153	62,45%
Turkey	10789	-	-	-	-	Faroe Islands	330	0	0,00%	0	0,00%
Oman	10712	1082	10,10%	31	2,87%	Madagascar	304	54	17,76%	6	11,11%
Uruguay	8776	20	0,23%	0	0,00%	Namibia	304	0	0,00%	0	0,00%
Syria	8231	7794	94,69%	3879	49,77%	Ship stores	298	0	0,00%	0	0,00%
Azerbaijan	8217	2400	29,21%	112	4,67%	Curaçao	290	0	0,00%	0	0,00%
Cyprus	8011	2262	28,24%	49	2,17%	Tonga	287	0	0,00%	0	0,00%
Lao	7959	0	0,00%	0	0,00%	Djibouti	286	92	32,17%	47	51,09%
Norway	7772	34	0,44%	8	23,53%	Bangladesh	269	25	9,29%	14	56,00%
Mongolia	7733	134	1,73%	103	76,87%	Bhutan	249	0	0,00%	0	0,00%

S.Africa	7549	390	5,17%	64	16,41%	Uganda	246	125	50,81%	0	0,00%
Serbia	7396	615	8,32%	58	9,43%	Zimbabwe	236	40	16,95%	0	0,00%
Luxembourg	7303	0	0,00%	0	0,00%	Fiji	236	0	0,00%	0	0,00%
Georgia	7143	256	3,58%	26	10,16%	Tanzania	221	172	77,83%	15	8,72%
Finland	7022	0	0,00%	0	0,00%	Zambia	212	18	8,49%	3	16,67%
Honduras	6944	20	0,29%	14	70,00%	Burkina Faso	207	76	36,71%	6	7,89%
Kyrgyzstan	6840	47	0,69%	4	8,51%	Antigua and	206	0	0,00%	0	0,00%
Bahrain	6500	960	14,77%	32	3,33%	Bahamas	200	0	0,00%	0	0,00%
Ukraine	6078	34	0,56%	1	2,94%	Free Zones	196	101	51,53%	0	0,00%
Chile	5930	0	0,00%	0	0,00%	USA	183	0	0,00%	0	0,00%
Venezuela	5881	82	1,39%	13	15,85%	Gibraltar	180	0	0,00%	0	0,00%
Ghana	5851	82	1,40%	7	8,54%	Comoros	146	74	50,68%	0	0,00%
Ecuador	5769	HATALI VERİ				Vanuatu	134	0	0,00%	0	0,00%
Peru	5594	105	1,88%	1	0,95%	Seychelles	129	1	0,78%	0	0,00%
Estonia	5458	0	0,00%	0	0,00%	St. Pierre and	121	0	0,00%	0	0,00%
Algeria	5445	2210	40,59%	24	1,09%	Saint Lucia	115	18	15,65%	0	0,00%
Côte	5403	3210	59,41%	379	11,81%	Sri Lanka	107	0	0,00%	0	0,00%
Montenegro	4947	9	0,18%	3	33,33%	Chad	89	84	94,38%	49	58,33%
Latvia	4694	1	0,02%	0	0,00%	Guinea-	77	68	88,31%	0	0,00%
Colombia	4536	2625	57,87%	1785	68,00%	Swaziland	77	0	0,00%	0	0,00%
Cambodia	4450	5	0,11%	0	0,00%	Mauritania	72	HATALI VERİ			
Panama	4445	209	4,70%	126	60,29%	Malawi	67	14	20,90%	7	50,00%

Kaynak:Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org>) ve TİM (Türkiye İhracatçılar Meclisi) Verileri

Yukarıdaki tablo özetlendiğinde; özellikle **pazarın %90'ını** kapsayan ABD ile başlayıp Yeni Zelanda'ya kadar gri renk ile boyalı toplam **55 ülke incelendiğinde**; Türkiye'nin aşağıda belirtilen potansiyeli bulunan ülkelere 190532 Gofret kodu ile ya hiç mal satamadığı ya da düşük oranda (**Ülke ithalatının %1'inden düşük**) satış yaptığı anlaşılmaktadır.

Tablo 29.Türkiye'nin Pazar Payının Düşük Olduğu Ülkeler –Gofret (GTİP:190532)

İTHALATÇI ÜLKELER	2017 Yılı İthalat Değeri (USD Bin)	DÜNYA İTHALAT ORANI	Türkiye Payı (USD Bin-%)	İTHALATÇI ÜLKELER	2017 Yılı İthalat Değeri (USD Bin)	DÜNYA İTHALAT ORANI	Türkiye Payı (USD Bin-%)		
Philippines	52215	1,39%	0	0,00%	Mexico	68229	1,81%	174	0,26%
Ireland	29202	0,78%	0	0,00%	Czech	78241	2,08%	203	0,26%
Portugal	19036	0,51%	0	0,00%	Australia	45317	1,20%	163	0,36%
Indonesia	11998	0,32%	0	0,00%	Greece	16692	0,44%	61	0,37%
Myanmar	19632	0,52%	1	0,01%	Korea	36813	0,98%	135	0,37%
Viet Nam	40732	1,08%	3	0,01%	Denmark	20630	0,55%	85	0,41%
N.Zeland	11870	0,32%	1	0,01%	U.Kingdom	167761	4,45%	727	0,43%
Slovenia	18517	0,49%	5	0,03%	USA	490240	13,01%	2658	0,54%
Belarus	20847	0,55%	7	0,03%	Malaysia	21518	0,57%	119	0,55%
Thailand	56028	1,49%	22	0,04%	Singapore	26177	0,69%	145	0,55%
France	332140	8,82%	275	0,08%	Brazil	15972	0,42%	94	0,59%
Austria	58089	1,54%	50	0,09%	Slovakia	25773	0,68%	167	0,65%

Croatia	16134	0,43%	14	0,09%	Netherlands	95318	2,53%	626	0,66%
Spain	81507	2,16%	81	0,10%	China	163130	4,33%	1144	0,70%
HongKong	17621	0,47%	18	0,10%	Poland	46618	1,24%	372	0,80%
Switzerland	33246	0,88%	41	0,12%	Kazakhstan	23797	0,63%	236	0,99%
Hungary	33790	0,90%	46	0,14%	Belgium	79568	2,11%	920	1,16%
Italy	146590	3,89%	351	0,24%					

Kaynak:Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org>) ve TİM (Türkiye İhracatçılar Meclisi) Verileri

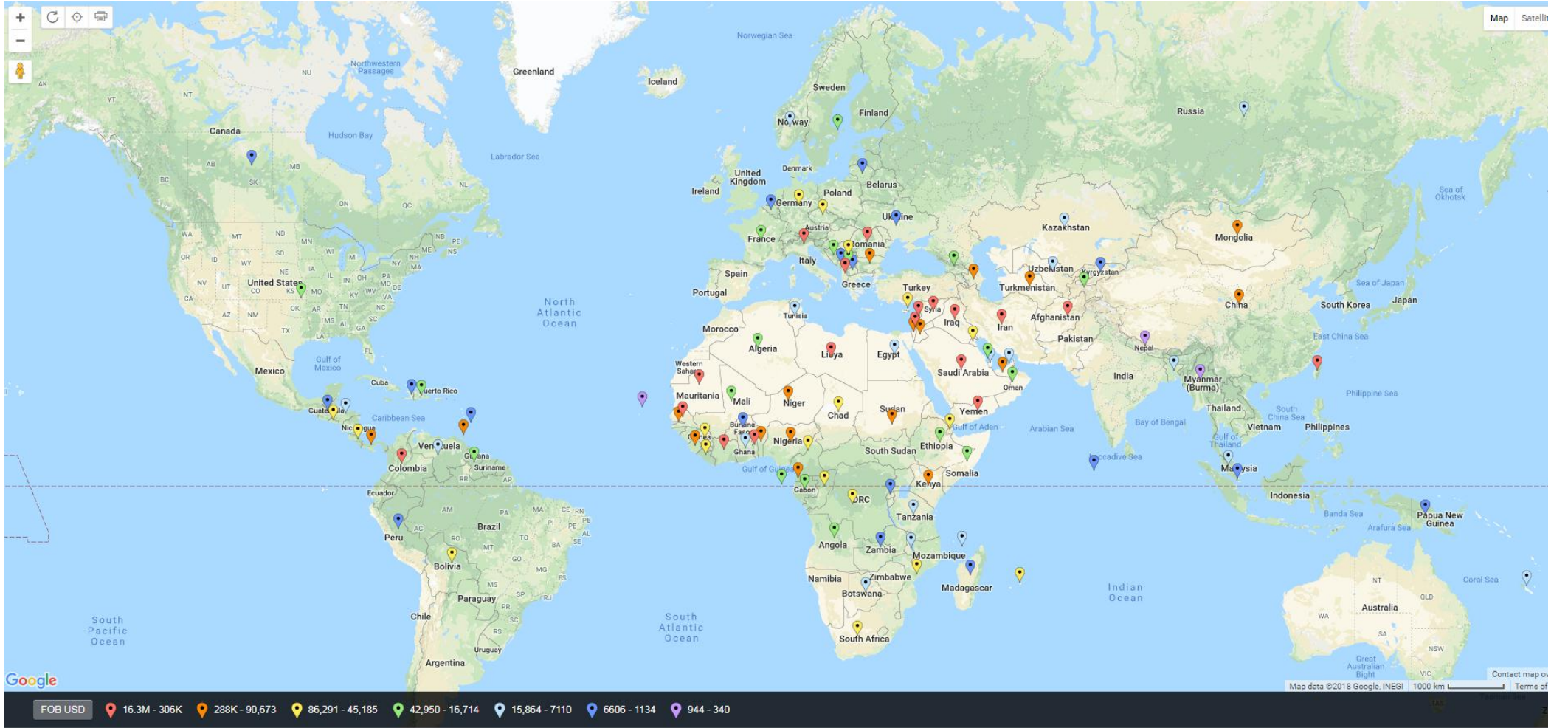
Benzer şekilde yukarıdaki ana tabloda dünya piyasasında pazarın %90'ını kapsayan ABD ile başlayıp Yeni Zelanda'ya kadar gri renk ile boyalı toplam 55 ülke incelendiğinde; Türkiye ülke ithalatının %1'inden fazlasını karşılar iken; yani Türkiye belli bir düzeyde ihracat gerçekleştirebiliyor iken; Karaman'ın nispeten daha düşük düzeyde ihracat yaptığı (%30 ve daha az) aşağıda belirtilen ülkelere ihracat potansiyeli barındırdığı düşünülmektedir.

Tablo 30.Karaman'ın Türkiye'nin Pazar Payında En Düşük Olduğu Ülkeler – Gofret (GTİP:190532)

İTHALATÇI ÜLKELER	2017 Yılı İthalat Değeri (USD Bin)	DÜNYA İTHALAT ORANI	Türkiye Payı (USD Bin-%)		TÜRKİYE PAYININ KARAMAN DIŞINDAKİ ŞEHİRLERDEN KARŞILANMA ORANI %
Yemen	16448	0,44%	2819	17,14%	100,00%
Belgium	79568	2,11%	920	1,16%	100,00%
Canada	75766	2,01%	1523	2,01%	99,67%
Qatar	12343	0,33%	2460	19,93%	99,63%
Germany	263176	6,99%	4115	1,56%	98,91%
Russia	29258	0,78%	666	2,28%	98,20%
Israel	49414	1,31%	13163	26,64%	97,81%
Kuwait	21154	0,56%	3340	15,79%	97,43%
Kazakhstan	23797	0,63%	236	0,99%	97,03%
U.A.Emirates	45047	1,20%	3921	8,70%	96,99%
Jordan	36566	0,97%	5715	15,63%	96,85%
Bosnia	14750	0,39%	483	3,27%	96,48%
S.Arabia	121436	3,22%	20004	16,47%	96,46%
Palestine	15931	0,42%	9869	61,95%	94,05%
Lebanon	15357	0,41%	15357	100,00%	92,96%
Sweden	17142	0,46%	318	1,86%	90,25%
Bulgaria	12172	0,32%	853	7,01%	89,45%
Iraq	136434	3,62%	120115	88,04%	86,44%
Libya	13722	0,36%	2835	20,66%	84,66%
Iran	12295	0,33%	9342	75,98%	82,44%

Kaynak:Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org>) ve TİM (Türkiye İhracatçılar Meclisi) Verileri

Şekil 9. Karaman-Gofret (GTİP:190532) İhracat Ülkeleri

3.6 Çikolata Sektörü (GTİP:180631 ve GTİP:180690)

Çikolatalı ürünler sektörünün Karaman ili 2017 yılı ihracatı dikkate alınarak, 2 gümrük tarife istatistik pozisyonu dahilinde incelenmesinin uygun olduğu anlaşılmıştır. Dolayısı ile çalışmada 180631: Diğer gıda müstahzarları; ağırlığı =< 2 kg, kakao/çikolata içeren (doldurulmuş) ve 180690: Diğer çikolata, kakao içeren gıda müstahzarları olmak üzere inceleme gerçekleştirilmiştir.

3.6.1 Çikolata Sektörü (GTİP:180631)

3.6.1.1 Çikolata Sektörü (GTİP:180631) Dünya Durumu

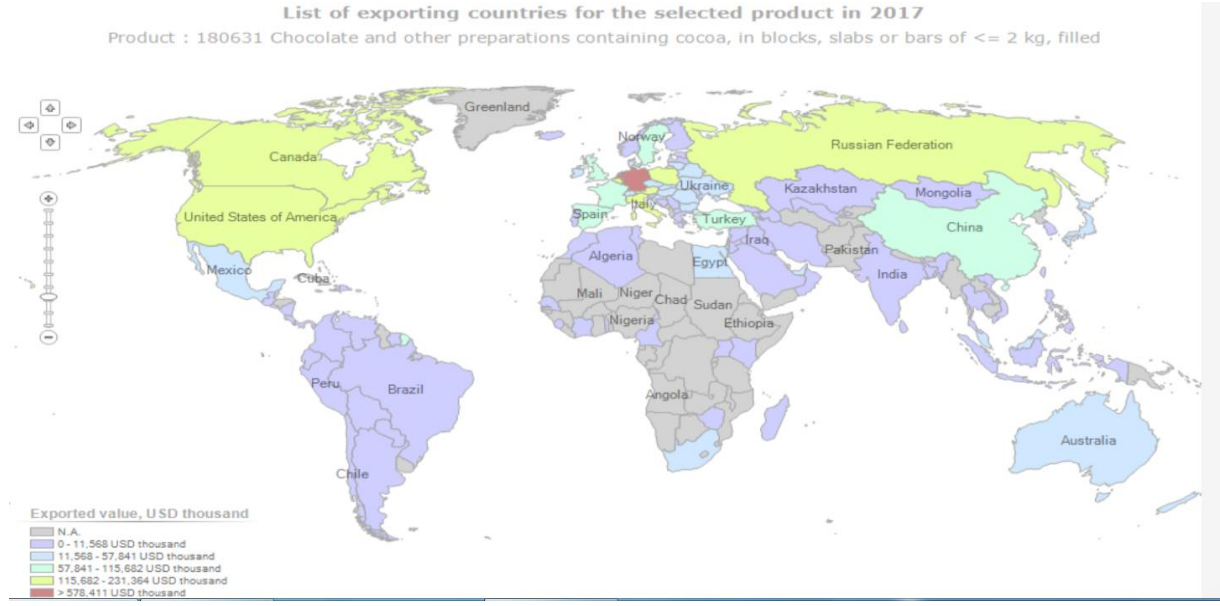
Bu çalışmada dünya Çikolata ihracatı 180631 GTİP kodu altında **Diğer gıda müstahzarları; Çikolata ağırlığı =< 2 kg, kakao/çikolata içeren (doldurulmuş)** ürün grubu açısından incelenmiştir. Dünya Çikolata ihracatı, 2017 yılında yaklaşık 4,36 Milyar USD olarak gerçekleşmiştir. Almanya, Hollanda, Kanada, Amerika, Avusturya ve İtalya dünyanın en önemli ihracatçı ülkeleridir. Değer bazında, 2017 yılı dünya toplam Çikolata ihracatının yaklaşık olarak %61,3'ü bu ülkeler tarafından gerçekleştirilmiştir. Ülkemiz bu sıralamada 12. sırada bulunmaktadır.

Tablo 31. Dünya Çikolata İhracatı (GTİP 180631: Ağırlığı =< 2 kg, kakao/çikolata içeren

İhracatçılar	2017 İhracat Değer (USD-Bin)	2017 Ticaret Dengesi (USD-Bin)	İhracat Miktarı 2017	Miktar Birim	Birim Değer (USD/Birim)
Dünya	4362243	-171817	858354	Tons	5082
Almanya	1156823	810138	193209	Tons	5987
Hollanda	799566	606194	188775	Tons	4236
Kanada	214803	102830	31924	Tons	6729
ABD	202154	-122272	41297	Tons	4895
Avusturya	153805	66568	40596	Tons	3789
İtalya	146945	38902	18450	Tons	7964
Rusya	128030	77377	36301	Tons	3527
Belçika	127650	39984	22412	Tons	5696
Polanya	122957	-51311	27235	Tons	4515
B.Krallık	110162	-231184	19474	Tons	5657
Fransa	105464	-183990	16762	Tons	6292
Türkiye	85738	67197	33473	Tons	2561
İspanya	70893	14642	16583	Tons	4275
Çin	65486	-5846	13784	Tons	4751
İsveç	60769	-34610	10078	Tons	6030
BAE	48988	-21051	8912	Tons	5497
Çek Cumh.	48054	-16457	11435	Tons	4202

Kaynak:Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org>)

Şekil 10.Dünya Çikolata İhracatı (GTİP:180631) İhracat Haritası

Kaynak:Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org>)

Dünya 180631 GTİP kodlu çikolata ithalatı 2017 yılında, bir önceki yıla göre % 8 oranında artarak yaklaşık 4,53 milyar USD olarak gerçekleşmiştir. İthalatta en önemli pazarlar sırasıyla Almanya, İngiltere, ABD, Fransa ve Hollanda'dır. Bu beş ülkenin dünya ithalatındaki toplam payları yaklaşık %33'dür.

Tablo 32.Dünya Çikolata İthalatı (GTİP 180631: Ağırlığı =< 2 kg, kakao/çikolata içeren

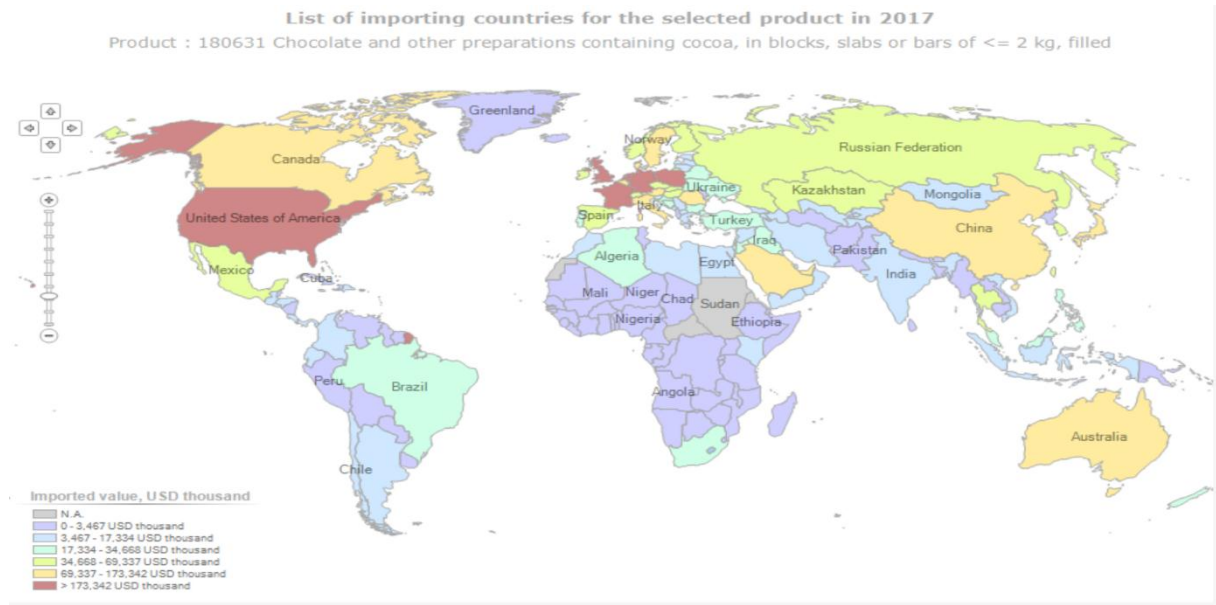
İthalatçılar	2017 İthalat Değer (USD-Bin)	2017 Ticaret Dengesi (USD-Bin)	İthalat Miktarı 2017	Miktar Birim	Birim Değer (USD/Birim)
Dünya	4534060	-171817	902409	Tons	5024
Almanya	346685	810138	79477	Tons	4362
B.Krallık	341346	-231184	91984	Tons	3711
ABD	324426	-122272	51727	Tons	6272
Fransa	289454	-183990	56127	Tons	5157
Hollanda	193372	606194	36499	Tons	5298
Polanya	174268	-51311	38309	Tons	4549
S.Arabistan	120021	-118208	24643	Tons	4870
Kanada	111973	102830	25020	Tons	4475
İtalya	108043	38902	18486	Tons	5845
Singapur	96418	-54644	9163	Tons	10523
İsveç	95379	-34610	18236	Tons	5230
Danimarka	88159	-53330	9909	Tons	8897
Belçika	87666	39984	20622	Tons	4251

Hong Kong	87399	-68519	8709	Tons	10035
Avusturya	87237	66568	17646	Tons	4944
Japonya	76954	-55538	8607	Tons	8941
Romanya	73330	-57465	18157	Tons	4039

Kaynak:Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org>)

Şekil 11.Dünya Çikolata İthalat (GTİP:180631) Haritası

Kaynak:Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org>)

3.6.1.2 Çikolata Sektörü (GTİP:180631) Türkiye Durumu

Türkiye 180631 GTİP kodu ile tanımlanan Çikolata Sektörü Dünya Durumu ihracatında 2009 yılında 11,5 Bin Ton ve 25 Milyon Dolar ihracat yapılır iken; 2017 yılına gelindiğinde 33 Bin Ton miktarında ve 85 Milyon Dolar ihracat yapar konuma ulaşmıştır. 2009 ve 2018 arasında değer olarak %234 artış gerçekleşmiştir.

Tablo 33.Yıllar İtibariyle Türkiye'nin Çikolata İhracatı (GTİP:180631; Ağırlığı =< 2 kg, kakao/çikolata içeren (doldurulmuş))

Yıl	Çikolata (GTİP:180631)	
	Miktar (Ton)	Değer (1000 \$)
2009	11.571	25.666
2010	17.205	38.853
2011	19.534	49.164
2012	20.387	54.889
2013	24.530	62.228
2014	22.838	63.962
2015	28.086	77.300
2016	26.741	68.356
2017	33.489	85.757

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verileri

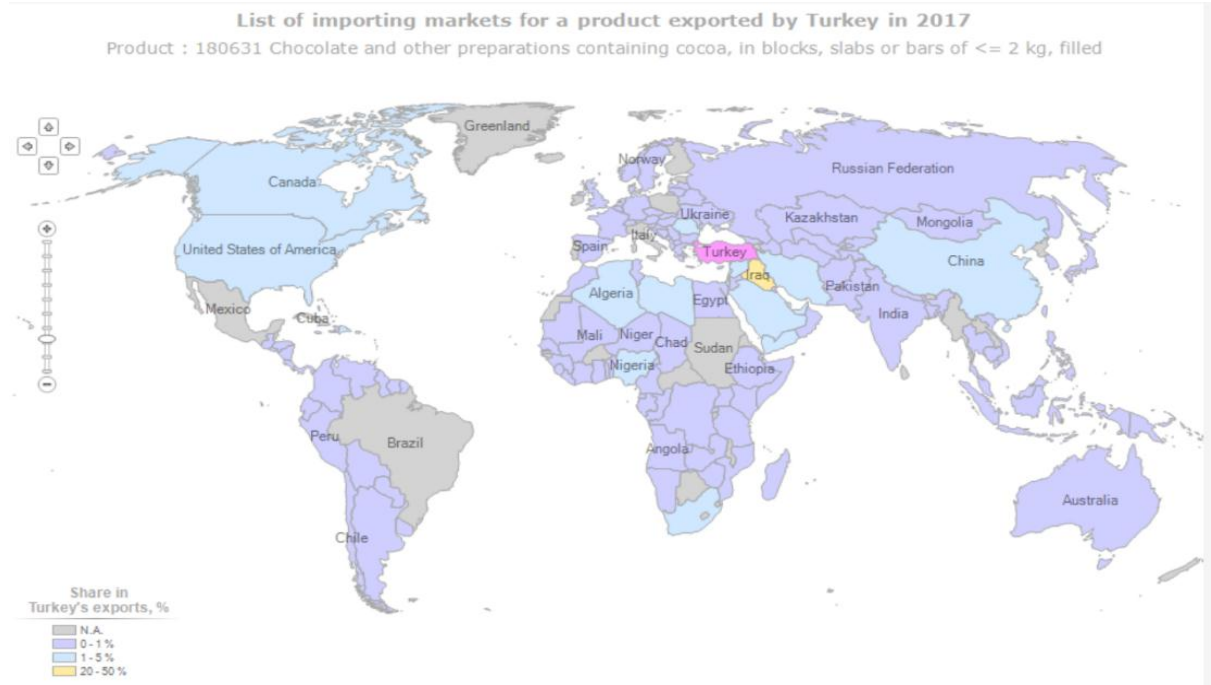
Aşağıdaki tabloya göre 180631 GTİP kodu altında incelenen Çikolata ihracatımızda 2017 yılı itibariyle, Irak % 25'lik pay ile ihracatımızdaki en önemli pazarımız durumundadır. Bu ülkeyi sırasıyla takip eden Hong Kong, Suriye, Lübnan, Filistin, G.Afrika ve ABD önemli pazarlarımızdır.

Tablo 34. Ülkeler İtibariyle Türkiye'nin Çikolata İhracatı (GTİP:180631; Ağırlığı =< 2 kg, kakao/çikolata içeren (doldurulmuş))

Ülke	2017		
	Miktar(Kg)	Değer(\$)	Değer(%)
Irak	7.959.660	22.192.722	25,88%
Hong Kong	1.299.049	3.610.344	4,21%
Suriye	2.030.170	3.478.318	4,06%
Lübnan	1.066.753	3.019.924	3,52%
Filistin	906.168	2.923.429	3,41%
G.Afrika	1.475.001	2.817.758	3,29%
ABD	420.878	2.652.969	3,09%
Yemen	1.335.142	2.582.432	3,01%
BAE	847.689	2.206.073	2,57%
Suudi	697.769	2.190.824	2,55%
İsrail	966.263	2.057.254	2,40%
Libya	943.194	1.974.579	2,30%
Kanada	582.831	1.962.708	2,29%
Cezayir	850.757	1.742.040	2,03%
Nijerya	467.116	1.434.449	1,67%
Singapur	523.043	1.298.179	1,51%
Diğerleri	11.117.619	27.613.482	32,20%
Toplam	33.489.102	85.757.484	100,00%

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verileri

Şekil 12. Çikolata Sektörü (GTİP:180631) Türkiye İhracat Haritası

Kaynak: Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org>)

Tablo 35. Ülkeler İtibariyle Dünya Çikolata (GTİP:180631: Ağırlığı =< 2 kg, kakao/çikolata içeren (doldurulmuş) İthalatı-Türkiye'nin ve Karaman'ın İthalat Karşılama Payları

İTHALATÇI ÜLKELER	2017 Yılı İthalat Değeri (USD Bin)	Türkiye'nin İthalat Karşılama Payı (USD Bin-%)		Türkiye'nin Payında Karaman Oranı (USD/Bin)		İTHALATÇI ÜLKELER	2017 Yılı İthalat Değeri (USD Bin)	Türkiye'nin İthalat Karşılama Payı (USD Bin-%)		Türkiye'nin Payında Karaman Oranı (USD/Bin)	
		(USD Bin)	%	(USD Bin)	%			(USD Bin)	%	(USD Bin)	%
World	4534060	85738	1,89%	8851	10,32%	El Salvador	3627	298	8,22%	0	0,00%
Germany	346685	338	0,10%	42	12,43%	Syria	3535	3446	97,48%	1251	36,30%
United	341346	457	0,13%	0	0,00%	Iceland	3364	0	0,00%	0	0,00%
USA	324426	2653	0,82%	8	0,30%	Macao, China	3299	0	0,00%	0	0,00%
France	289454	150	0,05%	0	0,00%	Moldova,	3152	39	1,24%	0	0,00%
Netherlands	193372	437	0,23%	0	0,00%	Cuba	3069	0	0,00%	0	0,00%
Poland	174268	0	0,00%	0	0,00%	Pakistan	2894	246	8,50%	0	0,00%
Saudi Arabia	120021	2191	1,83%	110	5,02%	Malta	2762	0	0,00%	0	0,00%
Canada	111973	1963	1,75%	0	0,00%	Namibia	2741	48	1,75%	0	0,00%
Italy	108043	0	0,00%	0	0,00%	Barbados	2607	27	1,04%	1	3,70%
Singapore	96418	1298	1,35%	0	0,00%	Nicaragua	2581	55	2,13%	0	0,00%
Sweden	95379	71	0,07%	4	5,63%	Albania	2479	490	19,77%	208	42,45%
Denmark	88159	34	0,04%	0	0,00%	Peru	2460	370	15,04%	0	0,00%
Belgium	87666	318	0,36%	0	0,00%	Trinidad	2386	92	3,86%	9	9,78%
Hong Kong	87399	3610	4,13%	0	0,00%	Zimbabwe	2310	9	0,39%	0	0,00%
Austria	87237	21	0,02%	0	0,00%	Turkmenistan	2206	466	21,12%	147	31,55%
Japan	76954	340	0,44%	0	0,00%	Jamaica	2108	88	4,17%	0	0,00%
Romania	73330	1112	1,52%	720	64,75%	Myanmar	1890	0	0,00%	0	0,00%
Australia	72089	85	0,12%	0	0,00%	Bolivia,	1887	108	5,72%	0	0,00%
China	71332	1181	1,66%	50	4,23%	Zambia	1882	102	5,42%	1	0,98%
UA Emirates	70039	2206	3,15%	5	0,23%	Botswana	1813	0	0,00%	0	0,00%
Czech Republic	64511	85	0,13%	5	5,88%	Paraguay	1779	1	0,06%	0	0,00%
Korea,	59698	378	0,63%	0	0,00%	Afghanistan	1759	696	39,57%	54	7,76%
Spain	56251	1	0,00%	0	0,00%	Tunisia	1750	115	6,57%	1	0,87%
Hungary	55527	70	0,13%	0	0,00%	Aruba	1697	0	0,00%	0	0,00%
Ireland	53601	0	0,00%	0	0,00%	Angola	1613	188	11,66%	0	0,00%
Taipei, Chinese	52069	74	0,14%	0	0,00%	Congo,	1539	3	0,19%	0	0,00%
Slovakia	51052	164	0,32%	5	3,05%	Bermuda	1513	0	0,00%	0	0,00%
Russian	50653	16	0,03%	0	0,00%	Sudan	1491	1047	70,22%	902	86,15%
Finland	43822	0	0,00%	0	0,00%	Maldives	1459	53	3,63%	4	7,55%
Norway	40893	30	0,07%	0	0,00%	Bangladesh	1451	135	9,30%	0	0,00%
Switzerland	40543	70	0,17%	0	0,00%	Sri Lanka	1426	0	0,00%	0	0,00%
Kazakhstan	39723	129	0,32%	4	3,10%	Uruguay	1426	77	5,40%	0	0,00%
Mexico	38450	0	0,00%	0	0,00%	Bahamas	1399	0	0,00%	0	0,00%
Thailand	35732	122	0,34%	0	0,00%	Ethiopia	1254	82	6,54%	33	40,24%
Kuwait	33657	738	2,19%	0,2	0,03%	Brunei	1175	9	0,77%	0	0,00%
Ukraine	33547	44	0,13%	4	9,09%	French	1114	0	0,00%	0	0,00%
Portugal	33374	0	0,00%	0	0,00%	Greenland	1081	0	0,00%	0	0,00%
Brazil	32802	0	0,00%	0	0,00%	Andorra	1025	0	0,00%	0	0,00%
Bulgaria	31863	266	0,83%	46	17,29%	Ship stores	972	0	0,00%	0	0,00%
Croatia	31503	15	0,05%	0	0,00%	Ghana	877	697	79,48%	1	0,14%
Iraq	29245	22193	75,89%	1693	7,63%	New Caledonia	833	0	0,00%	0	0,00%
Israel	26870	2057	7,66%	11	0,53%	Curaçao	828	0	0,00%	0	0,00%
New Zealand	25988	0	0,00%	0	0,00%	Côte d'Ivoire	785	165	21,02%	0	0,00%
Malaysia	25834	128	0,50%	0	0,00%	Djibouti	784	78	9,95%	68	87,18%

Jordan	25355	537	2,12%	47	8,75%	Cambodia	772	44	5,70%	0	0,00%
Belarus	25301	23	0,09%	0	0,00%	Faroe Islands	667	0	0,00%	0	0,00%
Bosnia	22531	481	2,13%	41	8,52%	Gabon	414	35	8,45%	0	0,00%
Lebanon	20800	3020	14,52%	105	3,48%	Venezuela,	412	46	11,17%	0	0,00%
Philippines	20349	292	1,43%	0	0,00%	PapuaN.Guinea	410	77	18,78%	3	3,90%
South Africa	19567	2818	14,40%	15	0,53%	Cabo Verde	406	3	0,74%	3	100,00%
Slovenia	18755	2	0,01%	0	0,00%	Madagascar	402	86	21,39%	24	27,91%
Turkey	18541	-	-	-	-	Seychelles	353	0	0,00%	0	0,00%
Algeria	17822	1742	9,77%	312	17,91%	Palau	328	0	0,00%	0	0,00%
Lithuania	15677	3	0,02%	0	0,00%	Haiti	306	207	67,65%	3	1,45%
Greece	15240	12	0,08%	0	0,00%	Tanzania	288	65	22,57%	13	20,00%
Latvia	15230	18	0,12%	0	0,00%	Congo	275	135	49,09%	0	0,00%
Serbia	14796	705	4,76%	8	1,13%	Niger	258	217	84,11%	39	17,97%
Qatar	13265	915	6,90%	8	0,87%	Mozambique	258	7	2,71%	5	71,43%
Palestine	13045	2923	22,41%	191	6,53%	United States	248	0	0,00%	0	0,00%
Panama	12992	520	4,00%	3	0,58%	Saint Kitts and	229	0	0,00%	0	0,00%
Egypt	12852	33	0,26%	9	27,27%	Lesotho	228	0	0,00%	0	0,00%
Azerbaijan	11791	364	3,09%	21	5,77%	Swaziland	223	0	0,00%	0	0,00%
Luxembourg	11752	0	0,00%	0	0,00%	Somalia	221	188	85,07%	5	2,66%
Estonia	11563	0	0,00%	0	0,00%	Senegal	196	68	34,69%	9	13,24%
Indonesia	10941	10	0,09%	0	0,00%	Belize	196	0	0,00%	0	0,00%
Colombia	10903	575	5,27%	54	9,39%	Gibraltar	186	0	0,00%	0	0,00%
Armenia	10730	0	0,00%	0	0,00%	Cameroon	183	27	14,75%	0	0,00%
India	10630	828	7,79%	0	0,00%	Fiji	167	25	14,97%	0	0,00%
Uzbekistan	9876	458	4,64%	10	2,18%	Uganda	148	3	2,03%	0	0,00%
Guatemala	9488	474	5,00%	2	0,42%	Malawi	137	0	0,00%	0	0,00%
Costa Rica	9282	187	2,01%	40	21,39%	Mauritania	110	403	366,36%	28	6,95%
Oman	9278	355	3,83%	183	51,55%	Rwanda	106	57	53,77%	0	0,00%
Georgia	9123	166	1,82%	15	9,04%	Mali	99	17	17,17%	1	5,88%
Viet Nam	8483	221	2,61%	54	24,43%	Cayman Islands	91	0	0,00%	0	0,00%
Kyrgyzstan	8191	29	0,35%	11	37,93%	Sierra Leone	90	58	64,44%	29	50,00%
Chile	7499	344	4,59%	0	0,00%	Benin	80	37	46,25%	0	0,00%
Argentina	7459	70	0,94%	0	0,00%	Guyana	80	2	2,50%	0	0,00%
Macedonia	7345	796	10,84%	1	0,13%	Nepal	74	16	21,62%	0	0,00%
Libya	7161	1975	27,58%	211	10,68%	Nigeria	72	1434	1991,67%	40	2,79%
Iran	6730	1019	15,14%	34	3,34%	Burkina Faso	65	0	0,00%	0	0,00%
Mongolia	6376	462	7,25%	81	17,53%	Sint Maarten	63	0	0,00%	0	0,00%
Tajikistan	5209	85	1,63%	28	32,94%	St. Pierre and	60	0	0,00%	0	0,00%
Kenya	4819	136	2,82%	81	59,56%	Northern	58	0	0,00%	0	0,00%
Ecuador	4792	227	4,74%	0	0,00%	Cook Islands	57	0	0,00%	0	0,00%
Dominican	4691	1194	25,45%	314	26,30%	Free Zones	55	43	78,18%	0	0,00%
Yemen	4684	2582	55,12%	1198	46,40%	Tonga	54	0	0,00%	0	0,00%
Cyprus	4259	591	13,88%	0	0,00%	Liberia	54	18	33,33%	18	100,00%
Morocco	4211	213	5,06%	121	56,81%	Equatorial	39	17	43,59%	0	0,00%
Bahrain	4191	268	6,39%	0	0,00%	Chad	11	9	81,82%	0	0,00%
Montenegro	4069	16	0,39%	0	0,00%	Guinea	8	14	175,00%	0	0,00%
Honduras	3902	100	2,56%	17	17,00%	Togo	7	22	314,29%	2	9,09%
Mauritius	3841	175	4,56%	0	0,00%						

Kaynak: Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org>) ve TİM (Türkiye İhracatçılar Meclisi) Verileri

Yukarıdaki tablo özetlendiğinde; özellikle **pazarın %90'ını** kapsayan Almanya ile başlayıp Cezayir'e kadar gri renk ile boyalı toplam **53 ülke incelendiğinde**; Türkiye'nin aşağıda belirtilen potansiyeli bulunan ülkelere **Çikolata (GTİP:180631; Ağırlığı =< 2 kg, kakao/çikolata içeren (doldurulmuş)** kodu ile ya hiç mal satamadığı ya da düşük oranda (**Ülke ithalatının %1'inden düşük**) satış yaptığı anlaşılmaktadır.

Tablo 36. Türkiye'nin Pazar Payının Düşük Olduğu Ülkeler – Çikolata (GTİP:180631; Ağırlığı =< 2 kg, kakao/çikolata içeren (doldurulmuş))

İTHALATÇI ÜLKELER	2017 Yılı İthalat Değeri (USD Bin)	DÜNYA İTHALAT ORANI	Türkiye Payı (USD Bin-%)		İTHALATÇI ÜLKELER	2017 Yılı İthalat Değeri (USD Bin)	DÜNYA İTHALAT ORANI	Türkiye Payı (USD Bin-%)	
Poland	174268	3,84%	0	0,00%	Germany	346685	7,65%	338	0,10%
Italy	108043	2,38%	0	0,00%	Australia	72089	1,59%	85	0,12%
Ireland	53601	1,18%	0	0,00%	Hungary	55527	1,22%	70	0,13%
Finland	43822	0,97%	0	0,00%	Ukraine	33547	0,74%	44	0,13%
Mexico	38450	0,85%	0	0,00%	Czech	64511	1,42%	85	0,13%
Portugal	33374	0,74%	0	0,00%	United	341346	7,53%	457	0,13%
Brazil	32802	0,72%	0	0,00%	Taipei,	52069	1,15%	74	0,14%
New	25988	0,57%	0	0,00%	Switzerland	40543	0,89%	70	0,17%
Spain	56251	1,24%	1	0,00%	Netherlands	193372	4,26%	437	0,23%
Slovenia	18755	0,41%	2	0,01%	Slovakia	51052	1,13%	164	0,32%
Austria	87237	1,92%	21	0,02%	Kazakhstan	39723	0,88%	129	0,32%
Russian	50653	1,12%	16	0,03%	Thailand	35732	0,79%	122	0,34%
Denmark	88159	1,94%	34	0,04%	Belgium	87666	1,93%	318	0,36%
Croatia	31503	0,69%	15	0,05%	Japan	76954	1,70%	340	0,44%
France	289454	6,38%	150	0,05%	Malaysia	25834	0,57%	128	0,50%
Norway	40893	0,90%	30	0,07%	Korea,	59698	1,32%	378	0,63%
Sweden	95379	2,10%	71	0,07%	United	324426	7,16%	2653	0,82%
Belarus	25301	0,56%	23	0,09%	Bulgaria	31863	0,70%	266	0,83%

Kaynak: Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademapp.org>) ve TİM (Türkiye İhracatçılar Meclisi) Verileri

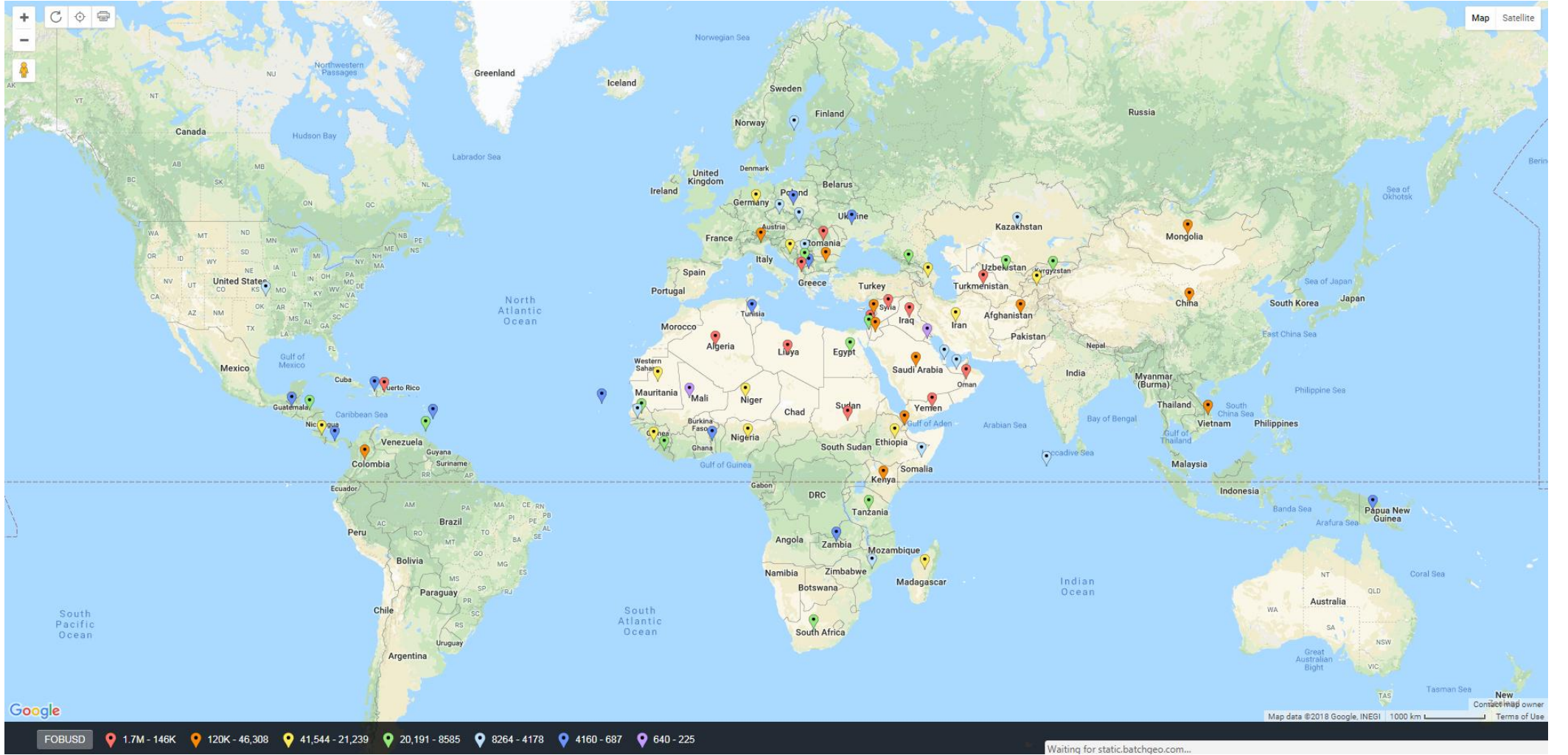
Benzer şekilde yukarıdaki ana tabloda dünya piyasasında pazarın %90'ını kapsayan Almanya ile başlayıp Cezayir'e kadar gri renk ile boyalı toplam 53 ülke incelendiğinde; Türkiye ülke ithalatının **%1'inden** fazlasını karşılar iken; yani Türkiye belli bir düzeyde ihracat gerçekleştirebiliyor iken; Karaman'ın nispeten daha düşük düzeyde ihracat yaptığı (**%30 ve daha az**) aşağıda belirtilen ülkelerin ihracat potansiyeli barındırdığı düşünülmektedir.

Tablo 37.Karaman'ın Türkiye'nin Pazar Payında En Düşük Olduğu Ülkeler – Çikolata (GTİP:180631; Ağırlığı =< 2 kg, kakao/çikolata içeren (doldurulmuş))

İTHALATÇI ÜLKELER	2017 Yılı İthalat Değeri (USD Bin)	DÜNYA İTHALAT ORANI	Türkiye Payı (USD Bin-%)		TÜRKİYE PAYININ KARAMAN DIŞINDAKİ ŞEHİRLERDEN KARŞILANMA ORANI %
Hong Kong	87399	1,93%	3610	4,13%	100,00%
Canada	111973	2,47%	1963	1,75%	100,00%
Philippines	20349	0,45%	292	1,43%	100,00%
Singapore	96418	2,13%	1298	1,35%	100,00%
Kuwait	33657	0,74%	738	2,19%	99,97%
U.Arab	70039	1,54%	2206	3,15%	99,77%
South Africa	19567	0,43%	2818	14,40%	99,47%
Israel	26870	0,59%	2057	7,66%	99,47%
Lebanon	20800	0,46%	3020	14,52%	96,52%
China	71332	1,57%	1181	1,66%	95,77%
Saudi Arabia	120021	2,65%	2191	1,83%	94,98%
Iraq	29245	0,65%	22193	75,89%	92,37%
Bosnia	22531	0,50%	481	2,13%	91,48%
Jordan	25355	0,56%	537	2,12%	91,25%
Algeria	17822	0,39%	1742	9,77%	82,09%
Romania	73330	1,62%	1112	1,52%	35,25%

Kaynak:Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org>) ve TİM (Türkiye İhracatçılar Meclisi) Verileri

Şekil 13. Karaman-Çikolata (GTİP:180631; Ağırlığı =< 2 kg, kakao/çikolata içeren (doldurulmuş) İhracat Ülkeleri

3.6.2 Çikolata Sektörü (GTİP:180690)

3.6.2.1 Çikolata Sektörü (GTİP:180690) Dünya Durumu

Bu çalışmada dünya Çikolata ihracatı 180690 GTİP kodu altında **diğer çikolata, kakao içeren gıda müstahzarları** ürün grubu açısından incelenmiştir. Dünya Çikolata ihracatı, 2017 yılında yaklaşık 13,8 milyar USD olarak gerçekleşmiştir. Almanya, İtalya, Belçika, Polonya ve Amerika dünyanın en önemli ihracatçı ülkeleridir. Değer bazında, 2017 yılı dünya toplam Çikolata ihracatının yaklaşık olarak %50,3'ü bu ülkeler tarafından gerçekleştirilmiştir. Ülkemiz bu sıralamada 13. sırada bulunmaktadır.

Tablo 38.Dünya Çikolata İhracatı (GTİP 180690: Diğer çikolata, kakao içeren gıda müstahzarları)

İhracatçılar	2017 İhracat Değer (USD-Bin)	2017 Ticaret Dengesi (USD-Bin)	İhracat Miktarı 2017	Miktar Birim	Birim Değer (USD/Birim)
Dünya	13791625	840036	2549584	Tons	5409
Almanya	2118442	950445	347434	Tons	6097
İtalya	1464580	1232088	195978	Tons	7473
Belçika	1360608	994425	175739	Tons	7742
Polonya	1042061	775963	192820	Tons	5404
ABD	951347	-116967	168581	Tons	5643
Hollanda	906909	74168	163951	Tons	5532
Fransa	784014	-177825	182557	Tons	4295
B.Krallık	515440	-511544	84479	Tons	6101
Kanada	473168	-69829	89836	Tons	5267
Rusya	355581	88389	133451	Tons	2665
Meksika	349655	241823	95404	Tons	3665
İsviçre	333995	169170	40663	Tons	8214
Türkiye	303918	241757	112771	Tons	2695
Çin	221779	58521	39815	Tons	5570
İsveç	188943	1405	41448	Tons	4559
İspanya	174729	-182816	29139	Tons	5996
Çek Cumh.	158903	-32670	24072	Tons	6601

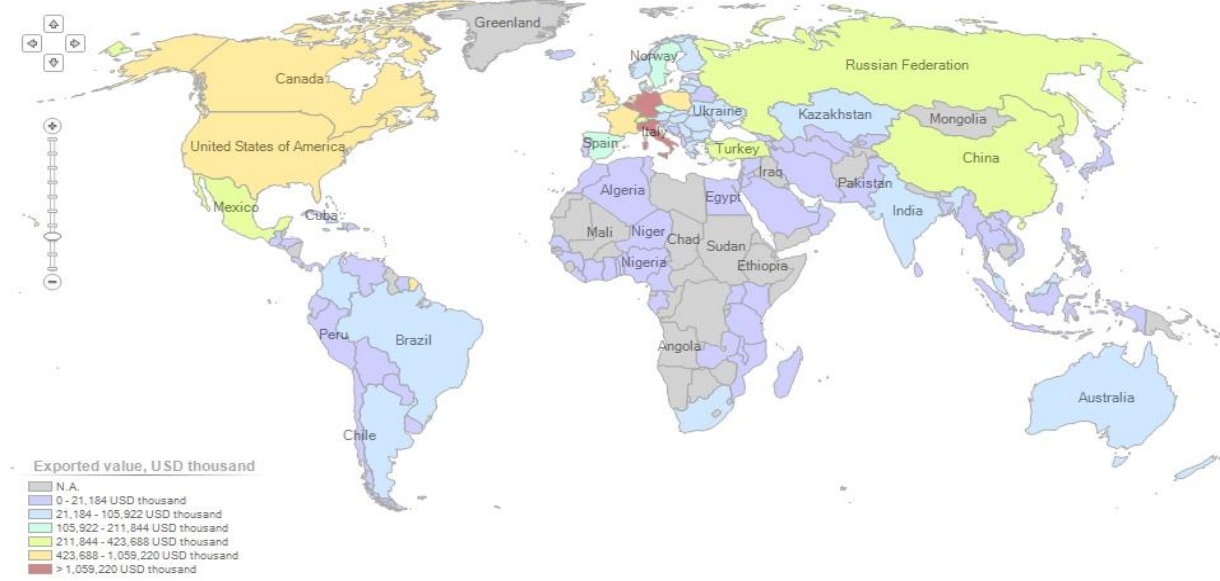
Kaynak:Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org>)

Şekil 14. Dünya Çikolata İhracatı (Gtip 180690) İhracat Haritası

List of exporting countries for the selected product in 2017

Product : 180690 Chocolate and other preparations containing cocoa, in containers or immediate packings of <= 2 kg (excluding in blocks, slabs or bars and cocoa powder)

Kaynak: Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org>)

Dünya 180690 GTİP kodlu çikolata ithalatı 2017 yılında, bir önceki yıla göre % 3 oranında artarak yaklaşık 12,9 milyar USD olarak gerçekleşmiştir. İthalat da en önemli pazarlar sırasıyla Almanya, ABD, İngiltere, Fransa ve Hollanda'dır. Bu beş ülkenin dünya ithalatındaki toplam payları yaklaşık %39'dur.

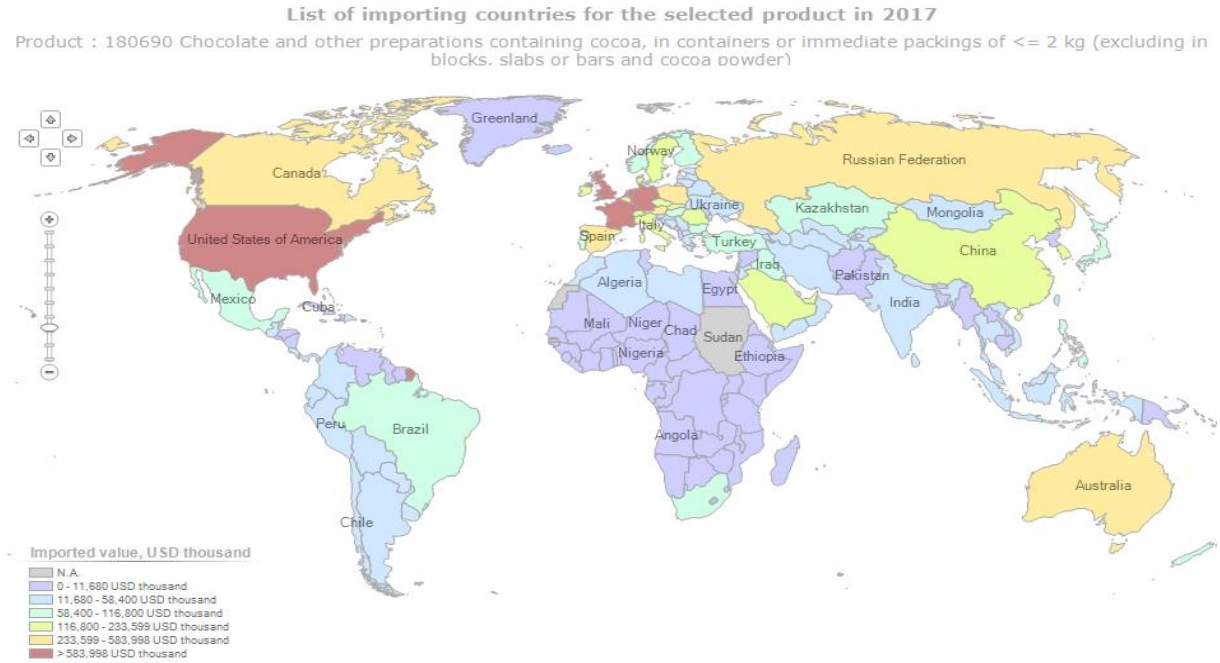
Tablo 39. Dünya Çikolata İthalatı (GTİP 180690: Diğer çikolata, kakao içeren gıda müstahzarları)

İthalatçılar	2017 İthalat Değer (USD-Bin)	2017 Ticaret Dengesi (USD-Bin)	İthalat Miktarı 2017	Miktar Birim	Birim Değer (USD/Birim)
Dünya	12951589	840036	2383970	Tons	5433
Almanya	1167997	950445	177435	Tons	6583
ABD	1068314	-116967	203453	Tons	5251
B.Krallık	1026984	-511544	202118	Tons	5081
Fransa	961839	-177825	137222	Tons	7009
Hollanda	832741	74168	173410	Tons	4802
Kanada	542997	-69829	98991	Tons	5485
Belçika	366183	994425	76010	Tons	4818
İspanya	357545	-182816	76062	Tons	4701
Avusturya	323073	-218392	52339	Tons	6173
Avustralya	286228	-206869	41182	Tons	6950
Hong Kong	270218	-153455	33636	Tons	8034
Rusya	267192	88389	51491	Tons	5189
Polanya	266098	775963	50174	Tons	5304

İtalya	232492	1232088	40464	Tons	5746
BAE	219366	-150360	40600	Tons	5403
İrlanda	204781	-125080	36666	Tons	5585
Çek Cumh.	191573	-32670	34098	Tons	5618

Kaynak:Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org>)

Şekil 15.Dünya Çikolata İthalat (GTİP 180690) Haritası

Kaynak:Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org>)

3.6.2.2 Çikolata Sektörü (GTİP:180690) Türkiye Durumu

Türkiye 180690 GTİP kodu ile tanımlanan Çikolata Sektörü Dünya Durumu ihracatında 2009 yılında 82 Bin Ton ve 223 Milyon Dolar üretim yapılır iken; 2017 yılına gelindiğinde 112 Bin Ton Üretim ve 303 Milyon Dolar ihracat yapar konuma ulaşmıştır. 2009 ve 2018 arasında değer olarak %35,6 artış gerçekleşmiştir.

Tablo 40.Yıllar İtibariyle Türkiye'nin Çikolata İhracatı (GTİP 180690: Diğer çikolata, kakao içeren gıda müstahzarları)

Yıl	Çikolata (gtip:1806.90)		Yıl	Çikolata (gtip:1806.90)	
	Miktar (Ton)	Değer (1000 \$)		Miktar (Ton)	Değer (1000 \$)
2009	82.048	223.838	2014	132.244	386.869
2010	91.281	244.450	2015	109.015	309.239
2011	100.470	290.456	2016	98.443	273.100
2012	107.305	324.621	2017	112.698	303.591
2013	118.151	355.606			

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verileri

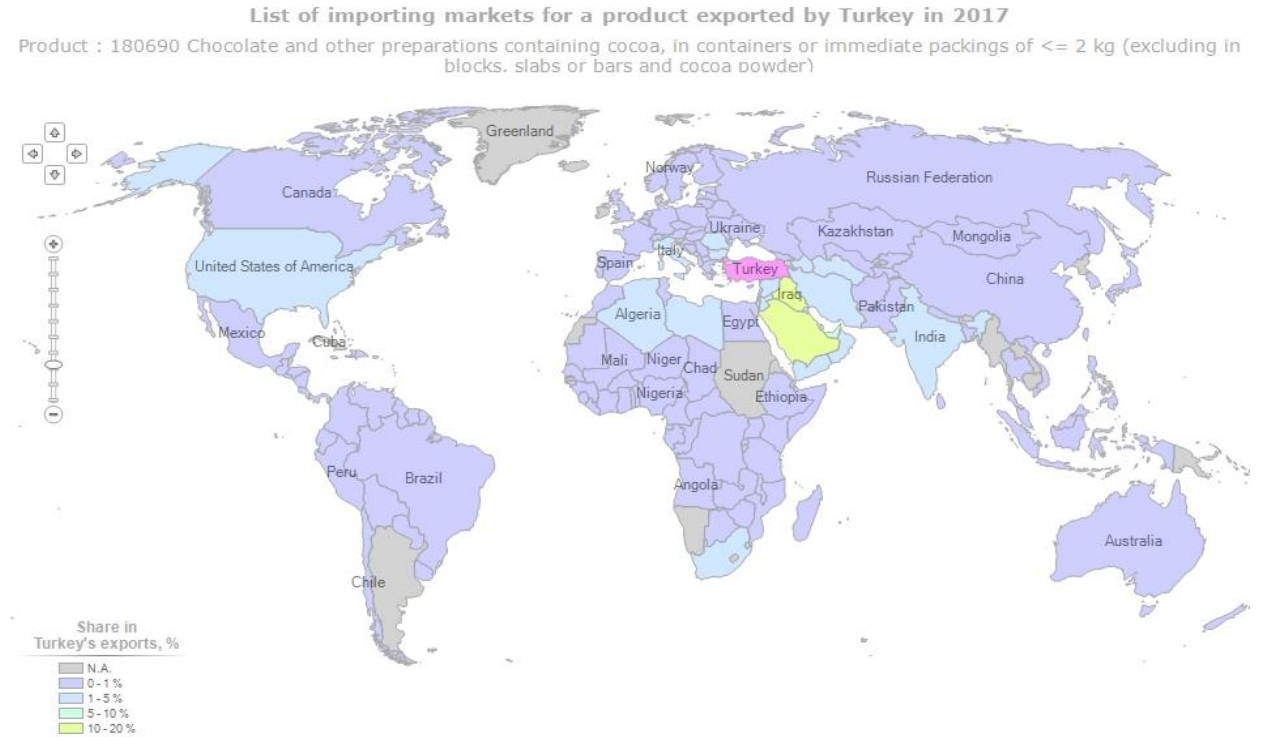
Aşağıdaki tabloya göre 180690 GTİP kodu altında incelenen Çikolata ihracatımızda 2017 yılı itibariyle, Irak % 15'lik pay ile ihracatımızdaki en önemli pazarımız durumundadır. Bu ülkeyi sırasıyla takip eden S.Arabistan, BAE, İsrail, Suriye ve ABD önemli pazarlarımızdır.

Tablo 41. Ülkeler İtibariyle Türkiye'nin Çikolata İhracatı (GTİP 180690: Diğer çikolata, kakao içeren gıda müstahzarları)

Ülke	2017		
	Miktar(Kg)	Değer(\$)	Değer(%)
Irak	18.127.112	45.503.976	14,99%
SuudiAr.	14.177.088	37.322.329	12,29%
BAE	11.142.377	26.748.560	8,81%
İsrail	2.923.766	9.396.957	3,10%
Suriye	4.212.939	8.506.209	2,80%
ABD	1.016.859	8.505.395	2,80%
Yemen	3.965.332	7.608.484	2,51%
Libya	2.636.914	6.897.764	2,27%
Lübnan	2.023.444	6.358.306	2,09%
Katar	2.667.078	6.307.075	2,08%
Kuveyt	1.933.886	5.657.240	1,86%
Hindistan	2.324.461	5.489.533	1,81%
İran	1.146.848	4.563.991	1,50%
Güney Afrika	2.136.522	4.284.755	1,41%
Umman	1.686.933	4.278.403	1,41%
Cezayir	1.558.391	4.090.792	1,35%
Diğerleri	39.018.121	112.070.993	36,92%
Toplam	112.698.071	303.590.762	100%

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verileri

Şekil 16. Çikolata Sektörü (Gtip:180690) Türkiye İhracat Haritası

Kaynak: Uluslararası Ticaret Merkezi (Ite Trademap- <http://www.trademap.org>)

Tablo 42.Ülkeler İtibariyle Dünya Çikolata (GTİP 180690: Diğer çikolata, kakao içeren gıda müstahzarları) İthalatı-Türkiye'nin ve Karaman'ın İthalat Karşılama Payları

İTHALATÇI ÜLKELER	2017 Yılı İthalat Değeri (USD Bin)	Türkiye'nin İthalatı Karşılama Payı		Türkiye'nin Payında Karaman Oranı (USD/Bin)		İTHALATÇI ÜLKELER	2017 Yılı İthalat Değeri (USD Bin)	Türkiye'nin İthalatı Karşılama Payı		Türkiye'nin Payında Karaman Oranı (USD/Bin)	
		(USD Bin)	%	(USD Bin)	%			(USD Bin)	%	(USD Bin)	%
World	12951585	303918	2,35%	24137	7,94%	Haiti	162	122	75,31%		0,00%
Germany	1167997	1960	0,17%	3	0,00%	Chad	155	109	70,32%	41	37,61%
USA	1068314	8505	0,80%	4980	58,55%	Wallis	119	0	0,00%		0,00%
U.Kingdom	1026984	2889	0,28%	18	0,62%	Saint Kitts	112	0	0,00%		0,00%
France	961839	479	0,05%	1	0,21%	Falkland Isl.	111	0	0,00%		0,00%
Netherlands	832741	2228	0,27%		0,00%	Timor-Leste	99	0	0,00%		0,00%
Canada	542997	1320	0,24%	1	0,08%	Saint Helena	92	0	0,00%		0,00%
Belgium	366183	996	0,27%	291	29,22%	Grenada	90	1	1,11%		0,00%
Spain	357545	357	0,10%		0,00%	Togo	89	75	84,27%	3	4,00%
Austria	323073	168	0,05%		0,00%	Bhutan	80	0	0,00%		0,00%
Australia	286228	255	0,09%	22	8,63%	Nauru	75	0	0,00%		0,00%
Hong Kong	270218	1957	0,72%	727	37,15%	Sint Maarten	65	0	0,00%		0,00%
Russia	267192	1446	0,54%	17	1,18%	Bonaire,	64	0	0,00%		0,00%
Poland	266098	281	0,11%		0,00%	Mariana Isl.	64	0	0,00%		0,00%
Italy	232492	3684	1,58%		0,00%	Mauritius	14396	149	1,04%	6	4,03%
UAE	219366	26752	12,20%	432	1,61%	Uruguay	14206	86	0,61%		0,00%
Ireland	204781	0	0,00%		0,00%	Turkmenistan	14007	3302	23,57%	175	5,30%
Czech	191573	1183	0,62%	0,48	0,04%	Uzbekistan	13170	560	4,25%		0,00%
Sweden	187538	697	0,37%	1	0,14%	Yemen	12493	7608	60,90%	817	10,74%
Switzerland	164825	68	0,04%		0,00%	Nepal	12147	696	5,73%	12	1,72%
China	163258	912	0,56%	43	4,71%	Palestine	11824	3373	28,53%		0,00%
Denmark	145377	14	0,01%		0,00%	Moldova	11486	775	6,75%		0,00%
Korea S.	140674	488	0,35%		0,00%	Malta	11360	9	0,08%		0,00%
Romania	133231	3483	2,61%	182	5,23%	Egypt	10747	1395	12,98%		0,00%
Slovakia	121876	422	0,35%		0,00%	Honduras	10385	254	2,45%	101	39,76%
S.Arabia	118515	37322	31,49%	433	1,16%	Montenegro	10138	129	1,27%	5	3,88%
Portugal	111616	23	0,02%		0,00%	Nigeria	10034	1484	14,79%	127	8,56%
Mexico	107832	376	0,35%		0,00%	El Salvador	9908	653	6,59%	26	3,98%
Norway	104717	110	0,11%		0,00%	Angola	9783	263	2,69%	41	15,59%
Kazakhstan	100827	1602	1,59%	1	0,06%	Sudan	9705	3088	31,82%	192	6,22%
Israel	99297	9397	9,46%	53	0,56%	Iceland	9533	0	0,00%		0,00%
Hungary	93201	772	0,83%		0,00%	Syria	9029	8536	94,54%	3626	42,48%
Brazil	80662	301	0,37%		0,00%	Free Zones	7889	1758	22,28%		0,00%
N.Zealand	75233	92	0,12%		0,00%	Bangladesh	7245	410	5,66%	28	6,83%
Japan	71280	906	1,27%		0,00%	Nicaragua	6854	269	3,92%		0,00%
Finland	67107	140	0,21%	140	100,00%	Jamaica	6425	86	1,34%		0,00%
Philippines	66724	27	0,04%		0,00%	Venezuela	6317	97	1,54%	6	6,19%
Kuwait	63971	5657	8,84%	59	1,04%	Tunisia	6212	1796	28,91%	0,684	0,04%
Bulgaria	63808	3397	5,32%	62	1,83%	Ghana	5605	1352	24,12%	457	33,80%

Turkey	62161	0	0,00%		0,00%	Trinidad	5341	57	1,07%		0,00%
Iraq	60448	45504	75,28%	3495	7,68%	Côte d'Ivoire	5258	1495	28,43%		0,00%
Singapore	60447	1978	3,27%		0,00%	Ship stores	5087	0	0,00%		0,00%
South Africa	59437	4285	7,21%	63	1,47%	Andorra	4928	0	0,00%		0,00%
Greece	55886	108	0,19%		0,00%	Albania	4476	732	16,35%	35	4,78%
Oman	55730	4278	7,68%	58	1,36%	Pakistan	4355	2738	62,87%		0,00%
Croatia	52833	85	0,16%		0,00%	Cuba	4221	0	0,00%		0,00%
Indonesia	50966	683	1,34%		0,00%	F.Polynesia	4101	0	0,00%		0,00%
Thailand	49172	129	0,26%		0,00%	Kenya	4068	364	8,95%	98	26,92%
Belarus	48954	89	0,18%		0,00%	Barbados	3146	0	0,00%	0,47	0,00%
Lithuania	48266	637	1,32%		0,00%	N.Caledonia	3141	0	0,00%		0,00%
Ukraine	47260	1028	2,18%		0,00%	Afghanistan	3060	2372	77,52%		0,00%
Qatar	46386	6307	13,60%	119	1,89%	Faroe Islands	2926	0	0,00%		0,00%
Slovenia	45866	0	0,00%		0,00%	Fiji	2892	16	0,55%		0,00%
Jordan	45343	3769	8,31%	433	11,49%	Namibia	2821	0	0,00%		0,00%
India	43528	5490	12,61%		0,00%	Maldives	2812	108	3,84%	16	14,81%
Malaysia	42087	701	1,67%	19	2,71%	Guyana	2777	44	1,58%	1	2,27%
Chile	41823	33	0,08%		0,00%	Brunei	2612	0	0,00%		0,00%
Bosnia	35341	1937	5,48%	61	3,15%	Congo, Dem.	2546	478	18,77%	431	90,17%
Luxembourg	34510	0	0,00%		0,00%	Mozambique	2540	71	2,80%	1	1,41%
Viet Nam	34136	851	2,49%		0,00%	Cameroon	2470	650	26,32%	25	3,85%
Lebanon	33866	6358	18,77%	230	3,62%	Greenland	2450	0	0,00%		0,00%
Taipei	33294	216	0,65%		0,00%	Zimbabwe	2153	303	14,07%		0,00%
Georgia	33104	2249	6,79%	135	6,00%	Myanmar	2130	0	0,00%		0,00%
Kyrgyzstan	31516	1170	3,71%	16	1,37%	Sierra Leone	2050	284	13,85%	12	4,23%
Azerbaijan	31407	3720	11,84%	5	0,13%	Senegal	1996	507	25,40%	59	11,64%
Latvia	30112	96	0,32%		0,00%	PapuaN.Guin	1923	0	0,00%		0,00%
Mongolia	28519	666	2,34%	112	16,82%	Gibraltar	1863	0	0,00%		0,00%
Argentina	27920	0	0,00%		0,00%	Congo	1850	70	3,78%	33	47,14%
Estonia	25656	56	0,22%		0,00%	Mali	1843	635	34,45%	578	91,02%
Armenia	25631	0	0,00%		0,00%	Botswana	1697	1	0,06%		0,00%
Macao	24501	0	0,00%		0,00%	Tanzania,	1608	390	24,25%	6	1,54%
Libya	22922	6898	30,09%	375	5,44%	Madagascar	1597	420	26,30%	25	5,95%
Colombia	22885	1567	6,85%	129	8,23%	Cambodia	1592	0	0,00%		0,00%
Serbia	22790	2108	9,25%		0,00%	USA Minor	1513	2	0,13%		0,00%
Algeria	20160	4091	20,29%	134	3,28%	Gabon	1495	207	13,85%	28	13,53%
Morocco	20136	1685	8,37%	356	21,13%	Somalia	1453	916	63,04%	13	1,42%
Iran	19856	4564	22,99%	110	2,41%	Curaçao	1415	0	0,00%		0,00%
Peru	19642	2147	10,93%	7	0,33%	Suriname	1406	67	4,77%		0,00%
Ecuador	18782	1206	6,42%		0,00%	Zambia	1399	325	23,23%	4	1,23%
Costa Rica	18718	373	1,99%	8	2,14%	Uganda	1248	539	43,19%	32	5,94%
Guatemala	18488	811	4,39%		0,00%	Aruba	1215	0	0,00%		0,00%
Tajikistan	18466	1171	6,34%	37	3,16%	Seychelles	1211	8	0,66%		0,00%
Bahrain	18391	2029	11,03%	41	2,02%	Niger	1178	842	71,48%	81	9,62%
Panama	18272	496	2,71%	105	21,17%	Burkina Faso	1166	598	51,29%	500	83,61%
Paraguay	17561	33	0,19%		0,00%	Djibouti	1151	106	9,21%		0,00%
Macedonia	17050	378	2,22%	33	8,73%	Bermuda	1075	0	0,00%		0,00%
Dominic	16044	813	5,07%	76	9,35%	Bahamas	1071	0	0,00%		0,00%
Bolivia	14697	530	3,61%	95	17,92%	Mauritania	1062	1062	100,00%	408	38,41%

Cyprus	14568	2382	16,35%	166	6,97%	Malawi	950	53	5,58%	40	75,47%
Sri Lanka	14468	85	0,59%		0,00%	Liberia	944	22	2,33%	20	90,91%
Saint Lucia	310	0	0,00%		0,00%	Eq. Guinea	938	184	19,62%	20	10,87%
Lesotho	304	0	0,00%		0,00%	Guinea-Bis.	844	335	39,69%		0,00%
Cook Isla.	286	0	0,00%		0,00%	Benin	813	274	33,70%	147	53,65%
Virgin Isl.	260	0	0,00%		0,00%	Lao	665	0	0,00%		0,00%
Guinea	260	HATALI VERİ				Palau	633	0	0,00%		0,00%
Belize	228	0	0,00%		0,00%	Ethiopia	590	590	100,00%	236	39 %
St. Pierre	225	0	0,00%		0,00%	Cent. African	588	8	1,36%		0,00%
Solomon Isl	216	0	0,00%		0,00%	Cabo Verde	508	114	22,44%	6	5,26%
S.Vincent	195	2	1,03%		0,00%	Rwanda	479	98	20,46%	54	55,10%
Dominica	181	0	0,00%		0,00%						

Kaynak:Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org>) ve TIM (Türkiye İhracatçılar Meclisi) Verileri

Yukarıdaki tablo özetlendiğinde; özellikle **pazarın %90'ını** kapsayan Almanya ile başlayıp Hindistan'a kadar gri renk ile boyalı toplam **54 ülke incelendiğinde**; Türkiye'nin aşağıda belirtilen potansiyeli bulunan ülkelere **Çikolata (GTİP 180690: Diğer çikolata, kakao içeren gıda müstahzarları)** kodu ile ya hiç mal satamadığı ya da düşük oranda (**Ülke ithalatının %1'inden düşük**) satış yaptığı anlaşılmaktadır.

Tablo 43.Türkiye'nin Pazar Payının Düşük Olduğu Ülkeler – Çikolata (GTİP 180690: Diğer çikolata, kakao içeren gıda müstahzarları)

İTHALATÇI ÜLKELER	2017 Yılı İthalat Değeri (USD Bin)	DÜNYA İTHALAT ORANI	Türkiye Payı (USD Bin-%)		İTHALATÇI ÜLKELER	2017 Yılı İthalat Değeri (USD Bin)	DÜNYA İTHALAT ORANI	Türkiye Payı (USD Bin-%)	
Ireland	204781	1,58%	0	0,00%	Finland	67107	0,52%	140	0,21%
Slovenia	45866	0,35%	0	0,00%	Canada	542997	4,19%	1320	0,24%
Denmark	145377	1,12%	14	0,01%	Thailand	49172	0,38%	129	0,26%
Portugal	111616	0,86%	23	0,02%	Netherlands	832741	6,43%	2228	0,27%
Switzerland	164825	1,27%	68	0,04%	Belgium	366183	2,83%	996	0,27%
Philippines	66724	0,52%	27	0,04%	U.Kingdom	1026984	7,93%	2889	0,28%
France	961839	7,43%	479	0,05%	Korea S.	140674	1,09%	488	0,35%
Austria	323073	2,49%	168	0,05%	Slovakia	121876	0,94%	422	0,35%
Australia	286228	2,21%	255	0,09%	Mexico	107832	0,83%	376	0,35%
Spain	357545	2,76%	357	0,10%	Sweden	187538	1,45%	697	0,37%
Poland	266098	2,05%	281	0,11%	Brazil	80662	0,62%	301	0,37%
Norway	104717	0,81%	110	0,11%	Russia	267192	2,06%	1446	0,54%
New	75233	0,58%	92	0,12%	China	163258	1,26%	912	0,56%
Croatia	52833	0,41%	85	0,16%	Czech	191573	1,48%	1183	0,62%
Germany	1167997	9,02%	1960	0,17%	Hong Kong	270218	2,09%	1957	0,72%
Belarus	48954	0,38%	89	0,18%	USA	1068314	8,25%	8505	0,80%
Greece	55886	0,43%	108	0,19%	Hungary	93201	0,72%	772	0,83%

Kaynak:Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org>) ve TIM (Türkiye İhracatçılar Meclisi) Verileri

Benzer şekilde yukarıdaki ana tabloda dünya piyasasında pazarın %90'ını kapsayan Almanya ile başlayıp Hindistan'a kadar gri renk ile boyalı toplam 54 ülke incelendiğinde; Türkiye ülke ithalatının **%1'inden** fazlasını karşılar iken; yani Türkiye belli bir düzeyde ihracat gerçekleştirebiliyor iken; Karaman'ın nispeten

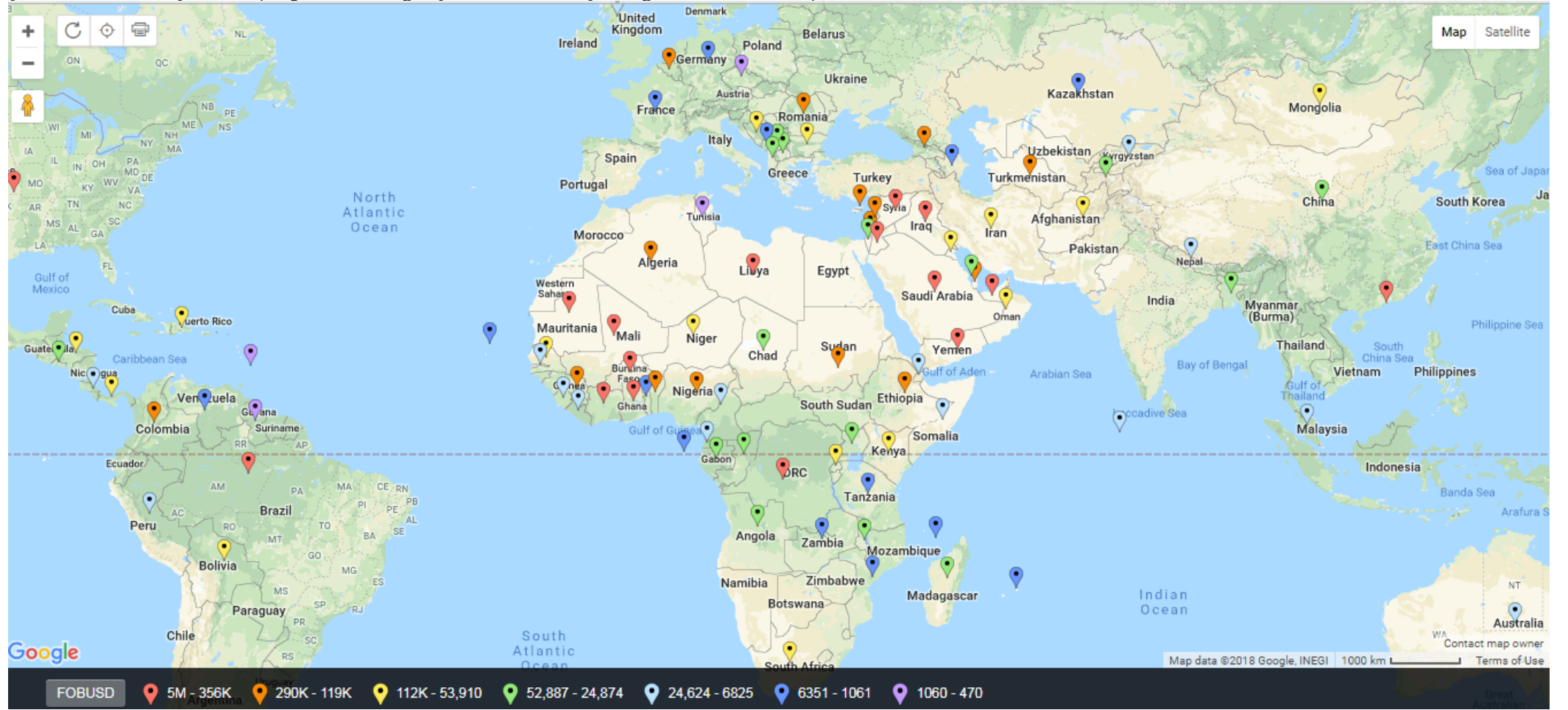
daha düşük düzeyde ihracat yaptığı (%30 ve daha az) aşağıda belirtilen ülkelerin ihracat potansiyeli barındırdığı düşünülmektedir.

Tablo 44.Karaman'ın Türkiye'nin Pazar Payında En Düşük Olduğu Ülkeler – Çikolata (GTİP 180690: Diğer çikolata, kakao içeren gıda müstahzarları)

İTHALATÇI ÜLKELER	2017 Yılı İthalat Değeri (USD Bin)	DÜNYA İTHALAT ORANI	Türkiye Payı (USD Bin-%)		TÜRKİYE PAYININ KARAMAN DIŞINDAKİ ŞEHİRLERDEN KARŞILANMA ORANI %
Japan	71280	0,55%	906	1,27%	100,00%
Lithuania	48266	0,37%	637	1,32%	100,00%
Indonesia	50966	0,39%	683	1,34%	100,00%
Italy	232492	1,80%	3684	1,58%	100,00%
Ukraine	47260	0,36%	1028	2,18%	100,00%
Singapore	60447	0,47%	1978	3,27%	100,00%
India	43528	0,34%	5490	12,61%	100,00%
Kazakhstan	100827	0,78%	1602	1,59%	99,94%
Israel	99297	0,77%	9397	9,46%	99,44%
Kuwait	63971	0,49%	5657	8,84%	98,96%
S.Arabia	118515	0,92%	37322	31,49%	98,84%
Oman	55730	0,43%	4278	7,68%	98,64%
South Africa	59437	0,46%	4285	7,21%	98,53%
UAE	219366	1,69%	26752	12,20%	98,39%
Bulgaria	63808	0,49%	3397	5,32%	98,17%
Qatar	46386	0,36%	6307	13,60%	98,11%
Romania	133231	1,03%	3483	2,61%	94,77%
Iraq	60448	0,47%	45504	75,28%	92,32%
Jordan	45343	0,35%	3769	8,31%	88,51%

Kaynak:Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org>) ve TİM (Türkiye İhracatçılar Meclisi) Verileri

Şekil 17. Karaman-Çikolata (Gtip 180690: Diğer çikolata, kakao içeren gıda müstahzarları) İhracat Ülkeleri

3.7 Şekerli Mamuller Sektörü (GTİP:170490)

3.7.1 Şekerli Mamuller Sektörü (GTİP:170490) Dünya Durumu

Bu çalışmada dünya Şekerli Mamuller ihracatı 170490 GTİP kodu altında Kakao İçermeyen Diğer Şeker Mamulleri ürün grubu açısından incelenmiştir. Dünya Şekerli Mamulleri ihracatı, 2017 yılında yaklaşık 10 milyar USD olarak gerçekleşmiştir. Almanya, Çin, Belçika, Hollanda, Meksika, ABD, İspanya, Kanada ve Türkiye dünyanın en önemli ihracatçı ülkeleridir. Değer bazında, 2017 yılı dünya toplam gofret ihracatının yaklaşık olarak %56,6'sı bu ülkeler tarafından gerçekleştirilmiştir. Ülkemiz bu sıralamada 9. sırada bulunmaktadır.

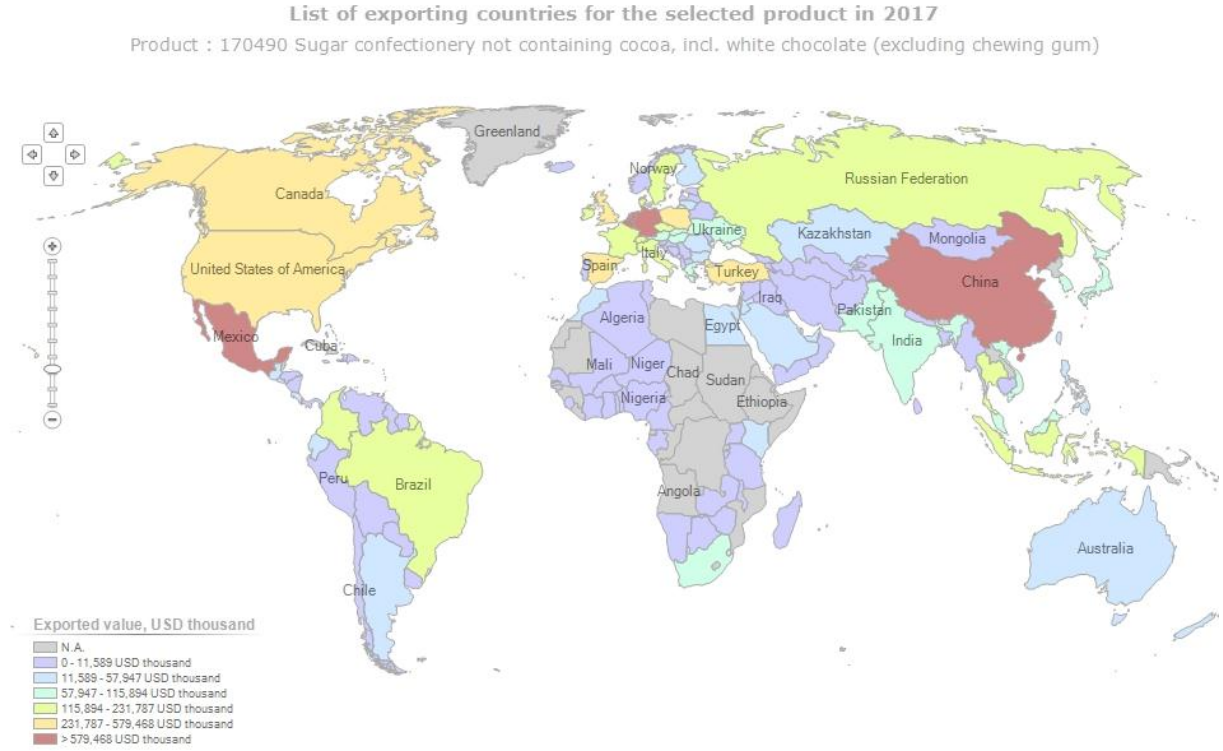
Tablo 45.Dünya Şekerli Mamuller İhracatı (GTİP:170490)

İhracatçılar	2017 İhracat Değer (USD-Bin)	2017 Ticaret Dengesi (USD-Bin)	İhracat Miktarı 2017	Miktar Birim	Birim Değer (USD/Birim)
Dünya	10480050	400928	3438431	Tons	3048
Almanya	1158937	443030	308843	Tons	3753
Çin	781508	594264	279753	Tons	2794
Belçika	710934	441116	221832	Tons	3205
Hollanda	699027	299362	183125	Tons	3817
Meksika	680475	584404	270202	Tons	2518
ABD	528958	-1200459	149272	Tons	3544
İspanya	522272	379685	175496	Tons	2976
Kanada	461986	37604	129388	Tons	3571
Türkiye	388614	371270	172821	Tons	2249
Polonya	383251	190821	103412	Tons	3706
B.Krallık	260939	-321348	60298	Tons	4327
Fransa	192421	-252015	42588	Tons	4518
İtalya	191196	25009	46645	Tons	4099
Çek Cumh.	189307	79625	63236	Tons	2994
Kolombiya	172542	148683	79500	Tons	2170
İsviçre	170402	69378	23748	Tons	7175

Kaynak:Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org>)

Şekil 18.Şekerli Mamuller (GTİP 170490) Dünya İhracat Haritası

Kaynak:Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org>)

Dünya Şekerli Mamuller ihracatında olduğu gibi, Dünya Şekerli Mamuller ithalatı da 170490 GTİP kodu altında incelenmiştir. Tabloya göre 2017 yılında, bir önceki yıla göre % 5 oranında artarak yaklaşık 10 milyar USD olarak gerçekleşen dünya bisküvi ithalatında en önemli pazarlar sırasıyla ABD, Almanya, İngiltere, Fransa ve Kanada'dır Bu beş ülkenin dünya ithalatındaki toplam payları yaklaşık %38,65'dir.

Tablo 46.Dünya Şekerli Mamuller İhracatı (GTİP 170490)

İthalatçılar	2017 İthalat Değer (USD-Bin)	2017 Ticaret Dengesi (USD-Bin)	İthalat Miktarı 2017	Miktar Birim	Birim Değer (USD/Birim)
Dünya	10079122	400928	3239563	Tons	3111
ABD	1729417	-1200459	601513	Tons	2875
Almanya	715907	443030	178383	Tons	4013
B.Krallık	582287	-321348	206939	Tons	2814
Fransa	444436	-252015	112243	Tons	3960
Kanada	424382	37604	133312	Tons	3183
Hollanda	399665	299362	123384	Tons	3239
Belçika	269818	441116	75287	Tons	3584
İsveç	218037	-99013	67741	Tons	3219
Kore	216583	-103215	45378	Tons	4773

Polanya	192430	190821	59223	Tons	3249
Çin	187244	594264	47443	Tons	3947
Hong Kong	185028	-99149	30261	Tons	6114
Avusturya	184197	-145165	44502	Tons	4139
Rusya	177822	-27488	69305	Tons	2566
İtalya	166187	25009	43832	Tons	3791
S.Arabistan	155485	-137202	44261	Tons	3513
İspanya	142587	379685	35847	Tons	3978

Kaynak:Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org>)

Şekil 19.Şekerli Mamuller (GTİP 170490) Dünya İthalatı Haritası

Kaynak:Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org>)

3.7.2 Şekerli Mamuller Sektörü (GTİP:170490) Türkiye Durumu

Türkiye 170490 GTİP kodu ile tanımlanan Şekerli Mamuller ihracatında 2009 yılında 83 Bin Ton ve 218 Milyon Dolar ihracat yapılır iken; 2017 yılına gelindiğinde 172 Bin Ton Üretim ve 388 Milyon Dolar ihracat yapar konuma ulaşmıştır. 2009 ve 2017 arasında değer olarak %77.6 artış gerçekleşmiştir.

Tablo 47.Yıllar İtibariyle Türkiye'nin Şekerli Mamuller (GTİP 170490) İhracatı

Yıllar	2017	
	Miktar (KG)	İhracat Dolar
2009	83.307.716	218.745.499
2010	89.003.415	228.881.018
2011	103.003.970	271.061.653
2012	124.993.330	329.288.234
2013	146.155.824	387.881.391
2014	159.685.619	417.443.309
2015	142.243.203	359.106.298
2016	150.227.648	359.771.684
2017	172.813.212	388.599.842

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verileri

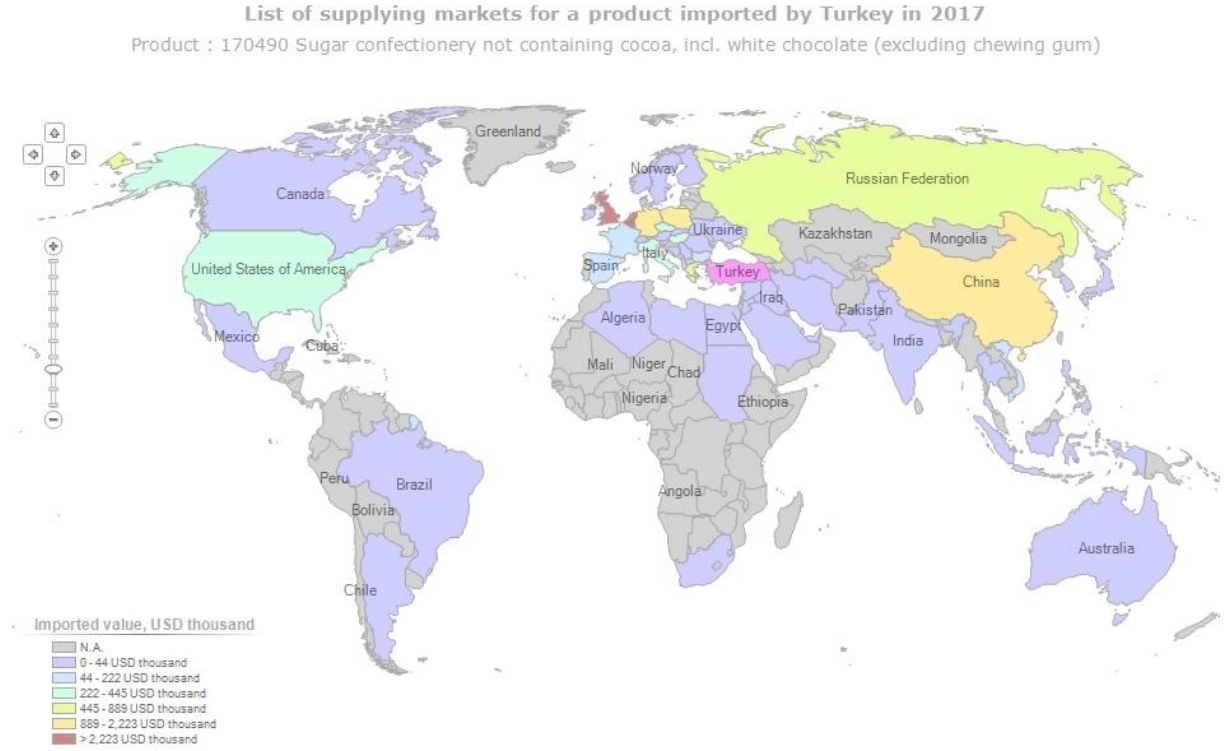
Aşağıdaki tabloya göre 170490 GTİP kodu altında incelenen Şekerli Mamuller ihracatımızda 2017 yılı itibariyle, ABD %19,27'lik pay ile ihracatımızdaki en önemli pazarımız durumundadır. Bu ülkeyi sırasıyla takip eden Irak, İngiltere, Almanya, S.Arabistan, İsrail, G.Afrika, İran, BAE ve Suriye önemli pazarlarımızdır.

Tablo 48.Ülkeler İtibariyle Türkiye'nin Şekerli Mamuller (GTİP 170490) İhracatı

Ülke	2017		
	Miktar(Kg)	Değer(\$)	Değer(%)
ABD	36.366.791	74.888.409	19,27%
Irak	13.705.046	30.310.553	7,80%
Birleşik Krallık	11.424.495	26.135.721	6,73%
Almanya	7.095.186	21.178.843	5,45%
Suudi Arabistan	5.933.169	15.947.955	4,10%
İsrail	6.133.567	13.903.394	3,58%
G.Afrika	7.335.020	12.689.331	3,27%
BAE	3.109.048	8.923.266	2,30%
Suriye	5.257.807	8.633.079	2,22%
İran	3.496.254	8.071.413	2,08%
Romanya	3.770.282	7.514.648	1,93%
Rusya	2.757.688	7.277.472	1,87%
Diğer Ülkeler	66.428.859	153.125.758	39,40%
Toplam	172.813.212	388.599.842	100,00%

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verileri

Şekil 20. Türkiye Şekerli Mamuller (GTİP 170490) İhracat Haritası

Kaynak: Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademapp.org>)

Tablo 49. Ülkeler İtibariyle Şekerli Mamuller (GTİP 170490) İthalatı-Türkiye'nin ve Karaman'ın İthalat Karşılama Payları

İTHALATÇI ÜLKELER	2017 Yılı İthalat Değeri (USD Bin)	Türkiyenin İthalatı Karşılama Payı		Türkiye'nin Payında Karaman Oranı (USD/Bin)		İTHALATÇI ÜLKELER	2017 Yılı İthalat Değeri (USD Bin)	Türkiyenin İthalatı Karşılama Payı		Türkiye'nin Payında Karaman Oranı (USD/Bin)	
		(USD Bin)	%	(USD Bin)	%			(USD Bin)	%	(USD Bin)	%
World	10079111	388614	3,9%	1481	0,4%	Guyana	2547	4	0,2%	0	0,0%
USA	1729417	74888	4,3%	93	0,1%	Liberia	2540	33	1,3%	0	0,0%
Germany	715907	21189	3,0%	25	0,1%	Bermuda	2426	0	0,0%	0	0,0%
U.Kingdom	582287	26136	4,5%	1	0,0%	Ship stores	2379	0	0,0%	0	0,0%
France	444436	2317	0,5%	2	0,1%	Faroe İsl.	2290	0	0,0%	0	0,0%
Canada	424382	1192	0,3%	0	0,0%	N.Caledonia	2210	0	0,0%	0	0,0%
Netherlands	399665	4369	1,1%	0	0,0%	Bhutan	2203	0	0,0%	0	0,0%
Belgium	269818	2724	1,0%	6	0,2%	Sierra Leone	2090	93	4,4%	0	0,0%
Sweden	218037	1956	0,9%	0	0,0%	Curaçao	1998	0	0,0%	0	0,0%
Korea S.	216583	2047	0,9%	0	0,0%	Maldives	1966	139	7,1%	3	2,2%
Poland	192430	2879	1,5%	0	0,0%	F.Polynesia	1937	0	0,0%	0	0,0%
China	187244	1176	0,6%	0	0,0%	Korea, Dem.	1762	0	0,0%	0	0,0%

Hong Kong	185028	295	0,2%	39	13,2%	Timor-Leste	1753	0	0,0%	0	0,0%
Australia	184197	1599	0,9%	0	0,0%	Congo	1595	13	0,8%	6	46,2%
Russia	177822	7279	4,1%	0	0,0%	Chad	1581	301	19,0%	9	3,0%
Italy	166187	706	0,4%	0	0,0%	Benin	1557	933	59,9%	0	0,0%
Saudi Arabia	155485	15948	10,3%	44	0,3%	Senegal	1496	1089	72,8%	0	0,0%
Spain	142587	1209	0,8%	0	0,0%	Gabon	1463	299	20,4%	0	0,0%
Austria	135680	1102	0,8%	0	0,0%	Fiji	1459	10	0,7%	0	0,0%
Denmark	116783	132	0,1%	0	0,0%	Sri Lanka	1434	21	1,5%	0	0,0%
Czech	109682	2597	2,4%	0	0,0%	Gibraltar	1433	0	0,0%	0	0,0%
Ireland	109467	37	0,0%	0	0,0%	Guinea-Bis.	1363	15	1,1%	0	0,0%
Switzerland	101024	566	0,6%	0	0,0%	Bahamas	1343	0	0,0%	0	0,0%
Japan	100609	578	0,6%	0	0,0%	Djibouti	1328	137	10,3%	0	0,0%
UAE	100038	8923	8,9%	186	2,1%	South Sudan	1168	0	0,0%	0	0,0%
Norway	98835	173	0,2%	0,036	0,0%	Argentina	27628	1846	6,7%	0	0,0%
Mexico	96071	54	0,1%	0	0,0%	Latvia	27531	142	0,5%	0	0,0%
Thailand	82441	2015	2,4%	0	0,0%	Croatia	26478	571	2,2%	0	0,0%
Philippines	81193	84	0,1%	0	0,0%	Nicaragua	25460	23	0,1%	0	0,0%
Finland	80599	11	0,0%	0	0,0%	Bulgaria	25224	3927	15,6%	0	0,0%
Romania	71390	7515	10,5%	71	0,9%	Azerbaijan	24687	3345	13,5%	0	0,0%
Kazakhstan	64840	3663	5,6%	1	0,0%	Colombia	23859	75	0,3%	0	0,0%
Singapore	64771	551	0,9%	0	0,0%	Estonia	22975	46	0,2%	0	0,0%
N.Zealand	63862	394	0,6%	0	0,0%	Macao	22300	0	0,0%	0	0,0%
Malaysia	59960	577	1,0%	4	0,7%	Ghana	22085	2713	12,3%	4	0,1%
Israel	58040	13903	24,0%	81	0,6%	Mongolia	21825	1728	7,9%	0	0,0%
Hungary	55195	1260	2,3%	0	0,0%	Paraguay	21773	0	0,0%	0	0,0%
Indonesia	52722	450	0,9%	0	0,0%	Panama	21637	80	0,4%	0	0,0%
Viet Nam	51202	1786	3,5%	0	0,0%	Lebanon	20117	5284	26,3%	62	1,2%
Iraq	51123	30316	59,3%	237	0,8%	Congo,	20076	37	0,2%	0	0,0%
Belarus	50555	856	1,7%	0	0,0%	B.Herzegovi	19710	3174	16,1%	0	0,0%
Slovakia	49912	858	1,7%	3	0,3%	Bolivia,	19247	90	0,5%	0	0,0%
Portugal	48338	11	0,0%	0	0,0%	Kyrgyzstan	18855	1962	10,4%	0	0,0%
Afghanistan	47113	1027	2,2%	0	0,0%	Slovenia	18498	47	0,3%	0	0,0%
Chile	45563	0	0,0%	0	0,0%	Namibia	18303	0	0,0%	0	0,0%
T. Chinese	43041	1238	2,9%	0	0,0%	Angola	18224	133	0,7%	24	18,0%
Lithuania	42210	1357	3,2%	0	0,0%	India	18188	315	1,7%	0	0,0%
Dominic	37175	1646	4,4%	0	0,0%	Qatar	17836	2993	16,8%	26	0,9%
South Africa	36652	12689	34,6%	0	0,0%	Georgia	17351	2856	16,5%	6	0,2%
Yemen	35708	1475	4,1%	1	0,1%	Cambodia	16681	111	0,7%	0	0,0%
Peru	34988	97	0,3%	0	0,0%	Iran	15814	8071	51,0%	47	0,6%
Guatemala	34770	460	1,3%	0	0,0%	Luxembour	15527	0	0,0%	0	0,0%
Jordan	34322	5340	15,6%	168	3,1%	El Salvador	15443	706	4,6%	0	0,0%

Ukraine	34025	4141	12,2%	0	0,0%	Algeria	13892	4765	34,3	0	0,0%
Costa Rica	33043	96	0,3%	0	0,0%	Serbia	13757	5338	38,8	0	0,0%
Kuwait	32993	3618	11,0%	14	0,4%	Oman	13720	1553	11,3	9	0,6%
Venezuela	31127	4	0,0%	0	0,0%	Uruguay	13707	90	0,7%	0	0,0%
Honduras	28697	60	0,2%	0	0,0%	Nepal	12768	26	0,2%	0,05	0,2%
Greece	28639	377	1,3%	0	0,0%	Armenia	12010	0	0,0%	0	0,0%
Ecuador	28545	83	0,3%	0	0,0%	Sudan	11899	3257	27,4	0	0,0%
Brazil	28300	131	0,5%	0	0,0%	Turkmenista	11781	1846	15,7	0	0,0%
Zimbabwe	5804	25	0,4%	0	0,0%	Libya	11308	2557	22,6	7	0,3%
Cuba	5353	0	0,0%	0	0,0%	Lao	10726	0	0,0%	0	0,0%
Andorra	5309	0	0,0%	0	0,0%	Tajikistan	10600	688	6,5%	6	0,9%
Somalia	5171	813	15,7%	0	0,0%	Botswana	10519	3	0,0%	0	0,0%
Swaziland	5082	0	0,0%	0	0,0%	Haiti	10159	0	0,0%	0	0,0%
Montenegro	4788	446	9,3%	0	0,0%	Tanzania,	10092	221	2,2%	1	0,5%
T.a. Tobago	4784	21	0,4%	0	0,0%	Jamaica	9804	127	1,3%	0	0,0%
Cameroon	4710	72	1,5%	0	0,0%	Cyprus	9704	1790	18,4	12	0,7%
Malta	4493	17	0,4%	0	0,0%	Pakistan	9357	916	9,8%	0	0,0%
Mauritius	4461	417	9,3%	1	0,2%	Niger	9286	1327	14,3	0	0,0%
Madagascar	4406	110	2,5%	0,475	0,4%	Moldova,	9256	649	7,0%	0	0,0%
Lesotho	4317	0	0,0%	0	0,0%	Bahrain	9110	1688	18,5	14	0,8%
Greenland	3843	0	0,0%	0	0,0%	Syrian Arab	8667	8606	99,3	48	0,6%
Nigeria	3734	2429	65,1%	13	0,5%	Iceland	8181	0	0,0%	0	0,0%
Guinea	3613	212	5,9%	1	0,5%	Morocco	7893	1438	18,2	0	0,0%
Bangladesh	3582	53	1,5%	0	0,0%	Malawi	7285	2	0,0%	2	100,0%
Ethiopia	3393	323	9,5%	4	1,2%	Côte	6988	634	9,1%	0	0,0%
Albania	3359	1870	55,7%	5	0,3%	Uganda	6819	108	1,6%	35	32,4%
Zambia	3313	46	1,4%	0	0,0%	Palestine,	6528	792	12,1	0	0,0%
Mozambiqu	2890	31	1,1%	0	0,0%	Macedonia,	6518	1018	15,6	0	0,0%
Tunisia	2858	1066	37,3%	0	0,0%	Mali	6463	132	2,0%	36	27,3%
Suriname	2856	11	0,4%	0	0,0%	Papua New	6282	20	0,3%	0	0,0%
Aruba	2740	0	0,0%	0	0,0%	Egypt	6247	2400	38,4	0	0,0%
Barbados	2712	0	0,0%	0,243	0,0%	Uzbekistan	6236	463	7,4%	2	0,4%
Myanmar	2710	19	0,7%	0	0,0%	Rwanda	5950	24	0,4%	2	8,3%
Brunei	2599	28	1,1%	0	0,0%	Tonga	442	0	0,0%	0	0,0%
Burkina	2583	260	10,1%	1	0,4%	Seychelles	431	6	1,4%	1	16,7%
Kenya	2576	34	1,3%	2	5,9%						

Kaynak: Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org>) ve TİM (Türkiye İhracatçılar Meclisi) Verileri

Yukarıdaki tablo özetlendiğinde; özellikle **pazarın %90'ını** kapsayan ABD ile başlayıp Brezilya'ya kadar gri renk ile boyalı toplam **60 ülke incelendiğinde**; Türkiye'nin aşağıda belirtilen potansiyeli bulunan ülkelere

GTİP 170490 Şekerli Mamuller kodu ile ya hiç mal satamadığı ya da düşük oranda (**Ülke ithalatının %1'inden düşük**) satış yaptığı anlaşılmaktadır.

Tablo 50. Türkiye'nin Pazar Payının Düşük Olduğu Ülkeler – Şekerli Mamuller (GTİP 170490)

İTHALATÇI ÜLKELER	2017 Yılı İthalat Değeri (USD Bin)	DÜNYA İTHALAT ORANI	Türkiye Payı (USD Bin-%)		İTHALATÇI ÜLKELER	2017 Yılı İthalat Değeri (USD Bin)	DÜNYA İTHALAT ORANI	Türkiye Payı (USD Bin-%)	
Brazil	28300	0,28%	131	0,50%	Slovakia	49912	0,50%	858	1,70%
Ecuador	28545	0,28%	83	0,30%	Belarus	50555	0,50%	856	1,70%
Greece	28639	0,28%	377	1,30%	Iraq	51123	0,51%	30316	59,30%
Honduras	28697	0,28%	60	0,20%	Viet Nam	51202	0,51%	1786	3,50%
Venezuela	31127	0,31%	4	0,00%	Indonesia	52722	0,52%	450	0,90%
Kuwait	32993	0,33%	3618	11,00%	Hungary	55195	0,55%	1260	2,30%
Costa Rica	33043	0,33%	96	0,30%	Israel	58040	0,58%	13903	24,00%
Ukraine	34025	0,34%	4141	12,20%	Malaysia	59960	0,59%	577	1,00%
Jordan	34322	0,34%	5340	15,60%	N.Zealand	63862	0,63%	394	0,60%
Guatemala	34770	0,34%	460	1,30%	Singapore	64771	0,64%	551	0,90%
Peru	34988	0,35%	97	0,30%	Kazakhstan	64840	0,64%	3663	5,60%
Yemen	35708	0,35%	1475	4,10%	Romania	71390	0,71%	7515	10,50%
South	36652	0,36%	12689	34,60%	Finland	80599	0,80%	11	0,00%
Dominic	37175	0,37%	1646	4,40%	Philippines	81193	0,81%	84	0,10%
Lithuania	42210	0,42%	1357	3,20%	Thailand	82441	0,82%	2015	2,40%
T. Chinese	43041	0,43%	1238	2,90%	Mexico	96071	0,95%	54	0,10%
Chile	45563	0,45%	0	0,00%	Norway	98835	0,98%	173	0,20%
Afghanistan	47113	0,47%	1027	2,20%	UAE	100038	0,99%	8923	8,90%
Portugal	48338	0,48%	11	0,00%					

Kaynak: Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org>) ve TIM (Türkiye İhracatçılar Meclisi) Verileri

Benzer şekilde yukarıdaki ana tabloda dünya piyasasında pazarın %90'ını kapsayan ABD ile başlayıp Brezilya'ya kadar gri renk ile boyalı toplam 60 ülke incelendiğinde; Türkiye ülke ithalatının **%1'inden** fazlasını karşılar iken; yani Türkiye belli bir düzeyde ihracat gerçekleştirebiliyor iken; Karaman'ın nispeten daha düşük düzeyde ihracat yaptığı (**%30 ve daha az**) aşağıda belirtilen ülkelerin ihracat potansiyeli barındırdığı düşünülmektedir.

Tablo 51. Karaman'ın Türkiye'nin Pazar Payında En Düşük Olduğu Ülkeler – Şekerli Mamuller (GTİP 170490)

İTHALATÇI ÜLKELER	2017 Yılı İthalat Değeri (USD Bin)	DÜNYA İTHALAT ORANI	Türkiye Payı (USD Bin-%)		TÜRKİYE PAYININ KARAMAN DIŞINDAKİ ŞEHİRLERDEN KARŞILANMA ORANI %
Japan	100609	1,00%	578	0,60%	100,00%
Switzerland	101024	1,00%	566	0,60%	100,00%
Ireland	109467	1,09%	37	0,00%	100,00%
Czech	109682	1,09%	2597	2,40%	100,00%
Denmark	116783	1,16%	132	0,10%	100,00%
Austria	135680	1,35%	1102	0,80%	100,00%

Spain	142587	1,41%	1209	0,80%	100,00%
Italy	166187	1,65%	706	0,40%	100,00%
Russia	177822	1,76%	7279	4,10%	100,00%
Australia	184197	1,83%	1599	0,90%	100,00%
China	187244	1,86%	1176	0,60%	100,00%
Poland	192430	1,91%	2879	1,50%	100,00%
Korea S.	216583	2,15%	2047	0,90%	100,00%
Sweden	218037	2,16%	1956	0,90%	100,00%
Netherlands	399665	3,97%	4369	1,10%	100,00%
Canada	424382	4,21%	1192	0,30%	100,00%
U.Kingdom	582287	5,78%	26136	4,50%	100,00%
France	444436	4,41%	2317	0,50%	99,90%
Germany	715907	7,10%	21189	3,00%	99,90%
USA	1729417	17,16%	74888	4,30%	99,90%
Belgium	269818	2,68%	2724	1,00%	99,80%
Saudi Arabia	155485	1,54%	15948	10,30%	99,70%
Hong Kong	185028	1,84%	295	0,20%	86,80%

Kaynak:Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org>) ve TİM (Türkiye İhracatçılar Meclisi) Verileri

4 KAKAO SEKTÖRÜ

Kakao “Theobroma” denilen bir ağaç çeşidinin kurutulmuş tohumlarıdır. Bu ağaç sadece ekvator ormanlarının tropik sıcak ortamında yetişen bir ağaç türüdür. İklimsel nedenlerden dolayı ülkemizde kakao ağacı yetiştirilememektedir. Kakao, kakao çekirdeklerinin kavrulması ve kabuklarının çıkarılması sonucunda elde edilir. Yaygın bir şekilde çikolata sektöründe kullanılır. Kakaonun Türkiye’de yetişme imkânı olmadığı için ithal edilmektedir. Kakao tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de pastacılık sektöründe, çikolata ve sütü mamuller üretiminde kullanılmaktadır. Kakao çekirdeği bir takım işlemlerden geçirilerek kakao likörü, kakao tozu ve kakao yağı elde edilmektedir.

1.KAKAO LİKÖR: Kakao çekirdeklerinin temizlendikten sonra kavrulup kabuklarından ayrılıp öğütülmesi sonucu elde edilen kakao kitlesine denir. Çikolata üretiminin ana maddesidir.

2.KAKAO TOZU: Temizlenmiş, kabuğu soyulmuş ve kavrulmuş kakao çekirdeğinin toz haline getirilmesi ile elde edilen ve kuru madde üzerinden kütleye en az %20 oranında kakao yağı içeren toz haldeki üründür.

3.KAKAO YAĞI: Preslenme sonrası kakao tozu ve kakao yağı olarak ayrıştırılır

4.1 Kakao Sektörü Dünya Durumu

2017 yılında Dünya genelinde toplamda 4.700.000 ton kakao üretilmiştir. Üretim miktarı bir önceki yıla göre yaklaşık % 18 oranında artmış bulunmaktadır.

Şekil 21.Dünya Yıllar Kakao Üretimi

World cocoa bean production, grindings and stocks							
Crop Year (Oct-Sep)	Gross crop		Grindings		Surplus/deficit	Total end-of-season stocks	Stocks to grindings ratio
	<i>in thousand tonnes</i>						
		(Year on year change)		(Year on year change)			(Percent)
2007/08	3 737	9.0%	3 775	2.7%	- 75	1 538	40.7
2008/09	3 592	-3.9%	3 537	-6.3%	+ 19	1 557	44.0
2009/10	3 634	1.2%	3 737	5.7%	- 139	1 418	37.9
2010/11	4 309	18.6%	3 938	5.4%	+ 328	1 746	44.3
2011/12	4 095	-5.0%	3 972	0.9%	+ 82	1 828	46.0
2012/13	3 943	-3.7%	4 180	5.2%	- 276	1 552	37.1
2013/14	4 370	10.8%	4 335	3.7%	- 9	1 543	35.6
2014/15	4 251	-2.7%	4 154	-4.2%	+ 54	1 597	38.4
2015/16	3 981	-6.4%	4 128	-0.6%	- 187	1 410	34.2
Forecasts							
2016/17	4 700	18.1%	4 282	3.7%	+ 371	1 781	41.6

Kaynak: ICCO Quarterly Bulletin of Cocoa Statistics, Vol. XLIII, No. 3, Cocoa year 2016/17 Published: 31-08-2017

UN COMTRADE ve ITC verilerine göre 2016 yılında Dünya genelinde toplamda 48,623,848.000 \$ kakao ve müstahzarları ithalatı yapılmıştır. En büyük ithalatçı ülkeler olarak Amerika Birleşik Devletleri, Almanya ve Hollanda, en fazla ihracat yapan ülkeler olarak Almanya, Hollanda ve Côte d'Ivoire görülmektedir. Türkiye ise 2017 yılında TÜİK verilerine göre 619.093.217 \$ tutarında kakao ve müstahzarları ithal etmiş ve 523.417.277 \$ kakao ve müstahzarları ihraç etmiştir. Bu verilere göre 2017 yılı itibariyle Türkiye Dünya genelinde kakao ve müstahzarlar ithalatı bakımından 15. Sırada yer almaktadır.

Tablo 52.Dünya Yıllar İtibari İle Kakao İthalat Değerleri

	İthal Eden Ülke	2017 İthalat Değeri	2016 İthalat Değeri	2015 İthalat Değeri	2014 İthalat Değeri	2013 İthalat Değeri
1	United States of America	5140813	5208688	4983867	4851677	4279325
2	Germany	5024552	5003776	4675866	5050999	4253322
3	Netherlands	4856030	4701782	4221701	4195246	3545010
4	France	3382118	3367824	3181522	3447681	3070164
5	United Kingdom	2661082	2517449	2638517	2776395	2416166
6	Belgium	2608681	2857724	2363672	2521978	2081531
7	Canada	1521647	1547159	1503673	1479597	1342815
8	Italy	1293795	1269315	1230365	1288752	1144622
9	Poland	1259960	1133996	1078292	1006536	916516
10	Spain	1178178	1193346	1084308	1177135	1011511
11	Russian Federation	1048556	971057	991148	1368553	1404277
12	Japan	1013397	1035960	953595	1053763	930489
13	Malaysia	1009043	1024405	1088069	1312338	1087016
14	Australia	731278	686033	722808	705146	626560

15	Turkey	619113	551468	556488	560284	512092
16	Switzerland	613487	618575	624744	645593	526485
17	Austria	580928	636560	605991	661455	609739
18	Mexico	506169	546796	426689	552482	540125
19	Singapore	494074	598529	602899	633533	508441
20	Sweden	491738	429390	411413	467453	450305
21	Czech Republic	432264	506906	464396	464443	427314
22	Hong Kong, China	403150	449231	391385	435048	377148
24	China		685521	872751	870943	714385
25	Saudi Arabia		622857	571772	578233	568640
26	United Arab Emirates		516862	499369	545746	441248

Kaynak: Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org>)

Dünya genelinde kakao çekirdeğini işleme piyasasının yarısından fazlasına Barry Callebaut, Cargill, Olam Group, Ecom Cacao isimli firmalar hakim durumdadır.

Bu firmaları Blommer, Guan Chong, Mondelez, BT Cacao, Nestle, JB Foods ve diğer küçük ölçekli üreticiler takip etmektedir.

4.2 Kakao Sektörü Türkiye Durumu

Türkiye’de kakao hiç yetiştirilmemesine rağmen 2013 ve 2014 yıllarında sırasıyla 100.322.294\$ ve 78.275.479 \$ kakao ve kakao müstahzarları ticaretinde dış ticaret fazlası vermiştir. Türkiye ham ve işlenmemiş şekilde ithal etmiş olduğu kakao çekirdeklerini işleyerek ihraç etmiş, ürünlere katma değer katmış ve böylelikle üreticisi olmadığı bir ürün grubunda dış ticaret fazlası verebilmiştir. Kakao likörü, tozu ve yağını üretmek için gerekli olan bir tesisin kurulum maliyeti oldukça fazladır. Yatırım maliyetinin yanında kakao hammadde fiyatının hızlı şekilde değişmesi bu sektörde yatırım yapmak isteyen yatırımcıları olumsuz etkilemektedir. Ürün kalitesindeki değişkenlik ise diğer bir operasyonel engel olarak yatırımcıların karşısına çıkmaktadır. Türkiye’de 2 adet yüksek kapasitede kakao çekirdeği işleme tesisi bulunmaktadır.

Tablo 53. Türkiye Yıllar İtibari İle Kakao ve Müstahzarları Dış Ticaret Dengesi

Yıl	FASIL	İHRACAT DOLAR	İTHALAT DOLAR	DIŞ TİCARET FARKI
2017	Kakao ve kakao müstahzarları	523.417.277	619.093.217	-95.675.940
2016	Kakao ve kakao müstahzarları	476.221.038	551.467.640	-75.246.602
2015	Kakao ve kakao müstahzarları	555.777.583	556.488.267	-710.684
2014	Kakao ve kakao müstahzarları	638.559.276	560.283.797	78.275.479
2013	Kakao ve kakao müstahzarları	612.414.468	512.092.174	100.322.294

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)

Tablo 54. Türkiye'nin En Çok Kakao ve Müstahzarları İthal Etmiş Olduğu Ülkeler

İthalat Ülkesi	2015 İthal Değeri (\$)	2016 İthal Değeri (\$)	2017 İthal Değeri (\$)
Tüm İthalat	556488	551467	619013
Côte d'Ivoire	244872	224585	277796
Ghana	150135	149527	86199
Netherlands	46809	39501	77872
Germany	42389	48241	43489
India	17	449	25697
Malaysia	6260	6710	18173
Belgium	8944	9499	13474
Bulgaria	1304	2310	11373
Italy	13829	13009	10157
France	3660	9106	9036
Cameroon	2231	10836	7822
Indonesia	2836	3618	5565
Switzerland	5062	4699	4546
United Kingdom	3669	3548	4516
Spain	2212	5138	4339
Poland	7205	6266	3917
Nigeria	3135	3395	3812
United States of America	6710	4058	2339
Colombia	0	250	1905
Guinea	0	332	1627
Hungary	1012	1434	1141

Kaynak: Uluslararası Ticaret Merkezi (Itc Trademap- <http://www.trademap.org>)

Türkiye'de kakao işleme tesisi bulunan ve bisküvi, çikolata, şekerleme sektörüne hammadde sunma potansiyeline sahip firma sayısı oldukça kısıtlıdır. Bunun sebepleri yukarıdaki bölümlerde izah edilmektedir. TOBB verilerine göre GTİP bazında her alt kırım için aşağıdaki firmaların kakao ürünlerine yönelik üretim yaptığı görülmektedir.

GTİP 10.82.11.00 -Kakao hamuru (ilave şeker ve diğer tatlandırıcı madde içerenler hariç)

Bu GTİP kodundaki ürün için Türkiye'de kayıtlı 4 adet işletme bulunmaktadır. Bu işletmelerin tümü İstanbul'dadır. Toplamda 19,873,000 KG üretim kapasitesi bulunmaktadır.

- Önem Gıda Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi
- Altınmarka Gıda Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi
- Detay Gıda Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi
- Altınkılıçlar Kahve Kakao Ürünleri Ticaret Ve Sanayi Anonim Şirketi

Şekil 22.GTİP 10821100 Kakao Hamuru Türkiye Üretim Haritası

Kakao hamuru (ilave şeker ve diğer tatlandırıcı madde içerenler hariç)
İllere Göre Alt Faaliyet Dağılım Haritası

GTİP 10821200 -Kakao yağı, katı ve sıvı

Türkiye’de TOBB veritabanına göre 2 adet işletmenin bu ürün koduna sahip olduğu görülmektedir. İşletmelerden bir tanesi % 100 Fransız Sermayeli bir işletme olup Isparta’da, diğeri ise İstanbul’da bulunmaktadır. Isparta’da bulunan firma bu ürün koduna sahip olsa da hammaddesi Gül olan ürünler ürettiği anlaşılmaktadır. Sektör üretim kapasitesi bilgisine ulaşılamamıştır.

- Altınmarka Gıda Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi (İstanbul)
- Biolandes Gül Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi (Isparta)

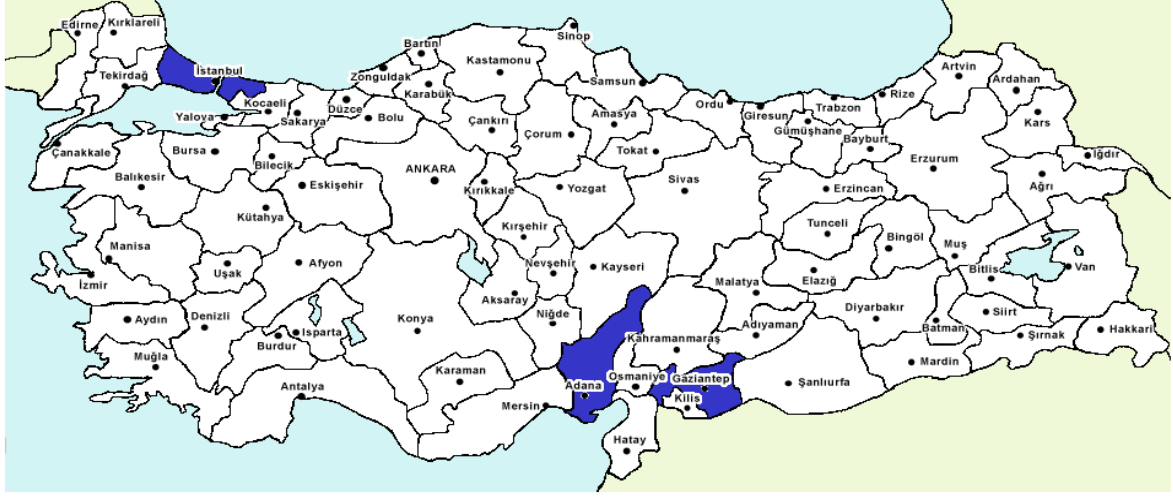
GTİP 10821300 -Kakao tozu (ilave şeker veya diğer tatlandırıcı maddeler içermeyen)

İstanbul’da 5, Adana’da 1, Gaziantep’te 1 işletme olmak üzere toplamda 7 işletmenin Türkiye’de bu ürün koduna sahip olduğu görülmektedir. Sektör üretim kapasitesi bilgisine ulaşılamamıştır.

- Quetzal International Baharat Gıda Tarım Ürünleri San. Ve Tic. A.Ş (Gaziantep)
- Mehmetoğlu Gıda Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi (Adana)
- Soyyiğit Gıda Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi (İstanbul)
- Kenton Gıda Sanayi Anonim Şirketi (İstanbul)
- Önem Gıda Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi (İstanbul)
- Altınmarka Gıda Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi (İstanbul)
- Mabel Çikolata Kakao Ve Şekerleme Sanayi Anonim Şirketi (İstanbul)

Şekil 23.GTİP 10821300 Kakao Tozu Türkiye Üretim Haritası

Kakao tozu (ilave şeker veya diğer tatlandırıcı maddeler içermeyen)
İllere Göre Alt Faaliyet Dağılım Haritası

GTİP 10821400 -Kakao tozu (ilave şeker veya diğer tatlandırıcı maddeler içeren)

Türkiye’de 4 adet işletme 843,820 kg üretim kapasitesi ile üretim yapmaktadır. Bu işletmeler;

- Altunsa Gıda San. Ve Tic. A.Ş. (Gaziantep)
- Gökçehan Baharat Gıda Sanayi Ve Tic.Ltd.Şti. (İzmir)
- Dr.Oetker Gıda Sanayii Ve Ticaret Anonim Şirketi (İzmir)
- Şekeroğlu Baharatçılık Gıda Sanayi Ticaret Limited Şirketi (Kilis)

Şekil 24.GTİP 10821400 Kakao Tozu (İlave Şeker veya Diğer Tatlandırıcı İçerenler)

Kakao tozu (ilave şeker veya diğer tatlandırıcı maddeler içeren)

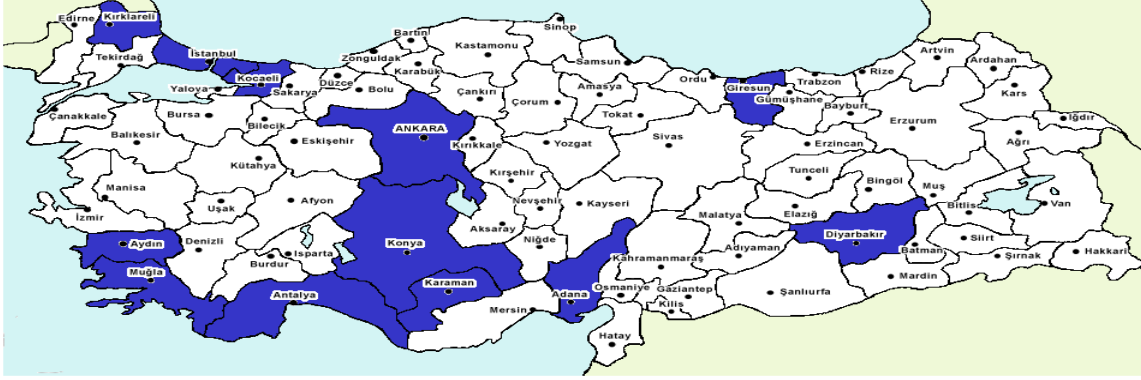

GTİP 10822130 Çikolata ve kakao içeren diğer gıda müstahzarları

Karaman'da 6 adet olmak üzere Türkiye'de toplamda 24 adet işletme bulunmaktadır. Türkiye toplam üretim kapasitesi 19,503,674 Kg'dır.

Şekil 25. GTİP 10822130 Çikolata ve Kakao İçeren Diğer Gıda Müstahzarları Türkiye Üretim

Çikolata ve kakao içeren diğer gıda müstahzarları, ağırlığı >2 kg olan blok, dilim ve bar şeklinde veya sıvı, ezme, toz veya diğer dökme formlarda, içerik ağırlığı > 2 kg olan kap veya hazır paketlerde, ağırlığına göre kakao yağı içeriği $\geq$ % 18 olanlar

GTİP 10822190 Gıda müstahzarları, ağırlığına göre kakao yağı içeriği < % 18 olan ve ağırlığı 2 kg'dan fazla paketlerde (çikolata aromalı kaplama malzemeleri ile sütlü çikolata parçaları hariç)

Türkiye kapasitesi 5,214,000 Kg'dır. Üretim yapan işletmeler;

- Continental Confectionery Company Gıda Sanayi Ve Ticaret A.Ş. (Tekirdağ)
- Konya Şeker A.Ş. (Konya)
- Mar Kimya Veteriner Hizmetleri Hayvan İlaçları Hayvancılık İthalat İhracat Pazarlama Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi (İzmir)
- Akış Şekerli Mamuller Sanayi Ticaret Limited Şirketi (İstanbul)
- Önem Gıda Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi (İstanbul)

Şekil 26. GTİP 10822190 Gıda Müstahzarları Türkiye Üretim Haritası

Gıda müstahzarları, ağırlığına göre kakao yağı içeriği < % 18 olan ve ağırlığı 2 kg'dan fazla paketlerde (çikolata aromalı kaplama malzemeleri ile sütlü çikolata parçaları hariç)
İllere Göre Alt Faaliyet Dağılım Haritası

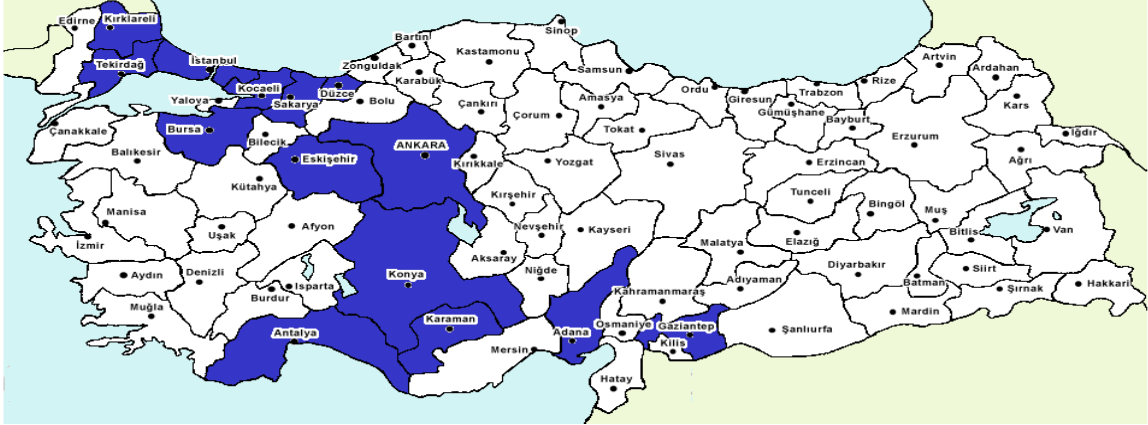

GTİP 10822233 Çikolata, ortası doldurulmuş kalıp, dilim veya bar halinde olanlar (krema, likör veya meyve ezmesi olanlar dahil; çikolatalı bisküviler hariç)

Türkiye’de 14 ilde 52 işletmede toplam 84.421.512 Kg üretim kapasite ile üretim yapılmaktadır.

Şekil 27.GTİP 10822233 Türkiye Üretim Haritası

Çikolata, ortası doldurulmuş kalıp, dilim veya bar halinde olanlar (krema, likör veya meyve ezmesi olanlar dahil; çikolatalı bisküviler hariç)
İllere Göre Alt Faaliyet Dağılım Haritası

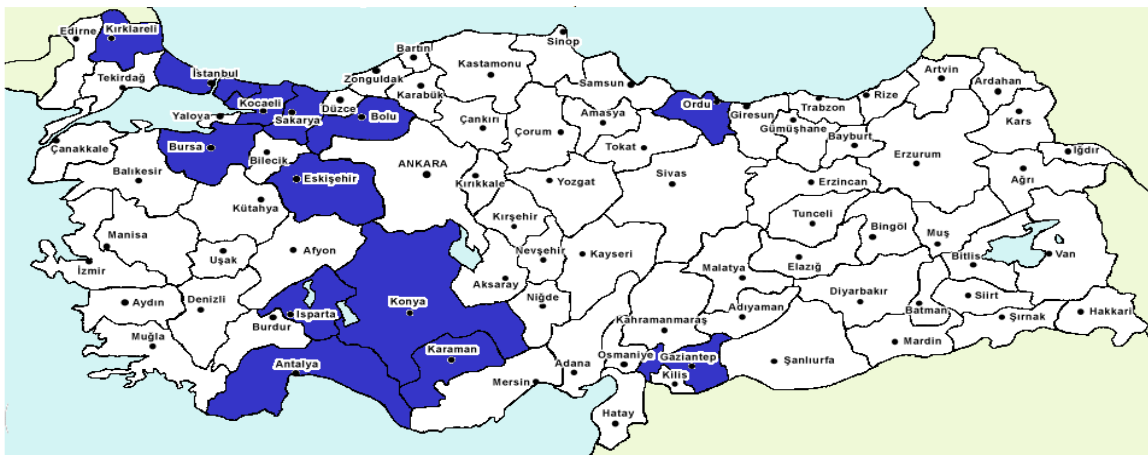

GTİP 10822235 Çikolata (tahıl, meyve veya sert kabuklu yemiş ilaveli kalıp, dilim veya bar halinde olanlar) (doldurulmuş olanlar ve çikolatalı bisküviler hariç)

Türkiye’nin 10822235 GTİP kodlu bu ürün için, Karaman’ın da aralarında bulunduğu 13 ilde, 29 işletmede, toplamda 46,082,858 Kg üretim kapasitesi vardır.

Şekil 28.GTİP 10822235 Türkiye Üretim Haritası

Çikolata (tahıl, meyve veya sert kabuklu yemiş ilaveli kalıp, dilim veya bar halinde olanlar) (doldurulmuş olanlar ve çikolatalı bisküviler hariç)
İllere Göre Alt Faaliyet Dağılım Haritası

4.3 Kakao ve Müstahzarları Karaman Durumu

Karaman'da 20'ye yakın işletme kakaonun yoğun bir şekilde kullanıldığı çikolata ve şekerleme sektöründe faaliyet göstermektedir. Kakao Karaman İlinde dış ticaret dengesini bozan, en çok ithal edilen ürünler arasında ilk 5'te yer alan bir üründür. Karaman'da pastacılık ve çikolata sektöründe kakao yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. 2015 – 2017 arası sektörel olarak Karaman'ın ithalatına yönelik veriler aşağıdaki tabloda detaylandırılmaktadır.

Tablo 55. Türkiye'nin En Çok Kakao ve Müstahzarları İthal Etmiş Olduğu Ülkeler

SEKTÖR	2015	2016	2017
Kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları	44.327.971	18.478.779	12.900.447
Hayvansal ve bitkisel katı ve sıvı yağlar, yemelik katı yağlar, hayvansal ve bitkisel mumlar	21.310.876	16.965.018	35.468.736
Şeker ve şeker mamulleri	19.983.982	45.466.370	29.965.440
Kakao ve kakao müstahzarları	11.425.727	7.903.140	20.410.823
Yenilen meyveler ve sert kabuklu meyveler	5.769.971		7.909.978
Elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları, aksam-parça-aksesuarı		25.797.194	

5 KARAMAN İLİ İHTİYAÇLAR ve SANAYİ ANKET ANALİZİ

5.1 Karaman İl Geneline Yönelik İyileştirilmesi Gereken Hususlar

Karaman ili genelinde geniş katılımı yapılan çalıştaylar, odak grup toplantıları ve arama konferansları sonucu, yatırım ortamına ilişkin aşağıdaki sorunlar tespit edilmiştir:

- Sorun Alanı 1: Yatırım Yeri Tahsisi, Altyapı Sorunları
  - ✓ Mevcut alanların etkin kullanılmaması, gelecekte OSB' de yer temini hususunda güçlük yaşanması
  - ✓ Sanayi bölgelerinde altyapı eksikliklerinin bulunması
  - ✓ Yatırım yeri tahsisi sürecinde zorluk yaşanması
  - ✓ Serbest Bölge Eksikliği (Serbest Bölge kurulmaktadır.)
- Sorun Alanı 2: İstihdam İşgücü
  - ✓ Personel istihdamında güçlük yaşanması
  - ✓ Üniversite-Sanayi işbirliğinin geliştirilmesi gerekliliği
  - ✓ Mesleki eğitimin yetersizliği
  - ✓ Kayıt dışı istihdamın devam etmesi

- ✓ Çalışanların mesleki yeterlilik belgelerinin olmaması ve belgelendirme çalışmalarının yetersiz olması
- Sorun Alanı 3: Yatırım ve İşletme Maliyetleri
  - ✓ İşletme Maliyetlerinin Yüksek Olması
  - ✓ Şirketlerde Finans Yönetimi Konusundaki Yetersizlik
  - ✓ Yatırım İçin Kredi Faiz Oranlarının Çok Yüksek Olması
- Sorun Alanı 4: Lojistik Ulaşım
  - ✓ Havalimanı lojistik eksikliği (İhale sürecindedir.)
  - ✓ Demiryolu lojistik eksikliği (İhale sürecindedir.)
  - ✓ Lojistik faaliyetlerinin yetersizliği
- Sorun Alanı 5: Bürokrasi - Mevzuat
  - ✓ Yatırımlarda bürokratik süreçler ve uygulamalarda karşılaşılan sorunlar
  - ✓ Destek mekanizmalarının değerlendirilmesinde, uygulanmasında şeffaflık ve geri bildirim eksikliği bulunması
- Sorun Alanı 6: Finansmana Erişim - Teşvik ve Destekler
  - ✓ Mali ve teknik desteklerin etki düzeyinin daha yüksek olması gerekliliği
  - ✓ Yatırım teşvik sistemi mevzuatından kaynaklanan ilimize özgü sorunlar
  - ✓ Alternatif finansman kaynaklarının çeşitliliğinin azlığı ve yeterince bilinmemesi
- Sorun Alanı 7: Tanıtım – İmaj
  - ✓ Karaman'ın tanıtımının yeterli seviyede yapılamaması
  - ✓ Karaman şehir imajı noktasında sorunlar
  - ✓ Sosyal aktivitelerin yetersizliği
  - ✓ Tanıtım faaliyetlerinde koordinasyon eksikliği
- Sorun Alanı 8: Kurumsal Kapasite
  - ✓ Firmaların kurumsal kapasitelerinin eksik olması
  - ✓ AR-GE ve yenilikçilik alanlarında kapasitenin yetersiz olması
  - ✓ Firmaların ortaklık kültürünün zayıf olması
  - ✓ Danışmanlık hizmetlerinin istenilen seviyede olmaması
  - ✓ Kurumlar arası işbirliğinde yaşanabilecek sorunlar
  - ✓ Firmaların insan kaynakları yönetiminin yeterli düzeyde olmaması
  - ✓ Markalaşma ve yeni pazarlara erişim noktasında uygulama ve bilgi eksikliği olması
  - ✓ Yukarıda belirtilen sorunlara ek olarak; Karaman ili genelinde geniş katılımı yapılan çalıştaylar, odak grup toplantıları sonucu tespit edilen ve İl için önemli görülen diğer hususlar aşağıda detaylandırılmaktadır.
  - ✓ Teşvik sisteminde ilçe bazlı ve ürüne göre teşvik verilmesi
  - ✓ Yatırım Teşvik Sisteminde İlimizin daha alt bölgelerde yer alması
  - ✓ Atık su tasfiyesine yönelik olarak Arıtma Tesisinin kurulması ve/veya modernizasyonu (OSB ve Şehir Merkezi)

- ✓ Nitelikli personel istihdamı ve göç konusunda yaşanan sorunlar nedeniyle şehrin yerel cazibe merkezi olmasına yönelik olarak sanatsal, kültürel, spor, tiyatro v.b. etkinliklerin artırılarak şehrin sanayi ve üniversite ile paralel gelişiminin sağlanması
- ✓ İzin ve ruhsat süreçlerinin yatırımcı lehine kısaltılması
- ✓ Mesleki ve Teknik Eğitim Okullarının modern makine-ekipman ile eğitim verebilmesi için daha fazla finansman sağlanması

5.2 Karaman İli Bisküvi, Çikolatalı Mamuller ve Diğer İmalat Sektörlerine Yönelik İyileştirilmesi Gereken Hususlar

Bu analiz çalışması için; Karaman sanayicileri ve kamu kurumları yetkilileri ile görüşmeler yapılmış ve anketler düzenlenmiştir. Ankette katılımcılara aşağıdaki sorular sorulmuş ve cevapları alınmıştır. Örneklem büyüklüğü istatistiki analiz için yeterli olmamakla birlikte, Karaman'ın sorunlarının paydaşlar ve direkt olarak sanayiciler tarafından belirtilmiş olması nedeni ile Karaman özelinde bisküvi, çikolata ve diğer imalat sanayine yönelik hangi sorunların bulunduğu belirtilmesi açısından önemli görülmektedir.

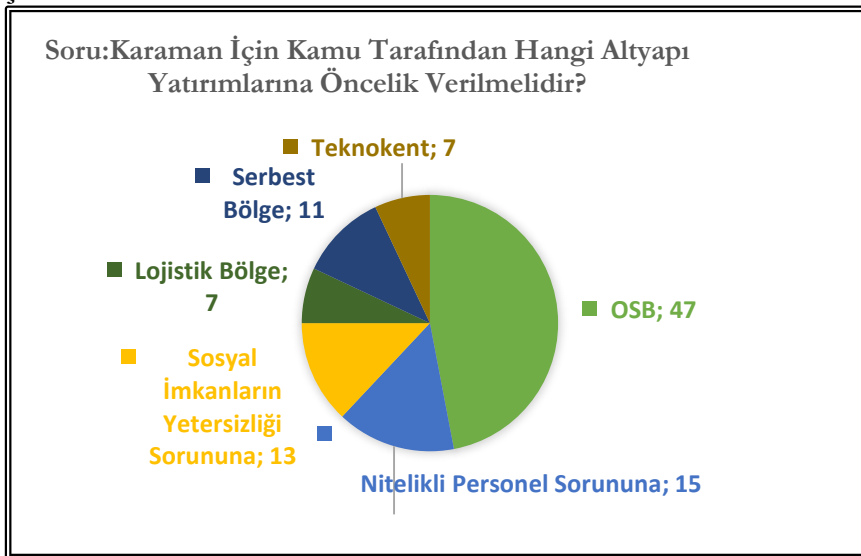
- Ankete katılan katılımcılar “**Karaman için kamu tarafından hangi altyapı yatırımlarına öncelik verilmelidir?**” sorusuna;

%47 ile Organize Sanayi Bölgesi alt ve üst yapısına yönelik yatırımlara öncelik verilebileceğini belirtmişlerdir. Bu başlık altında; OSB'nin alt yapısına yönelik iyileştirmeler, OSB'ye ulaşım imkânlarının çeşitlendirilmesi, OSB'nin genişlemesi ve OSB ihtisas alanı ihtiyacı gibi hususlar ankete katılan katılımcılar tarafından dile getirilmiştir.

Ayrıca katılımcılar;

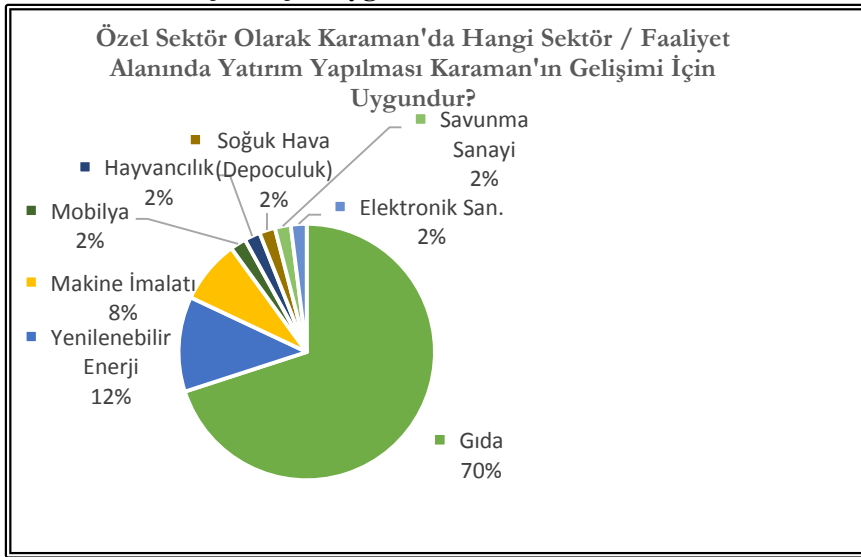
- %15 Nitelikli Eleman İhtiyacı
- %13 Sosyal İmkanların Artırılması
- %11 Serbest Bölge
- %7 Teknokent Kurulumu
- %7 Lojistik Bölge İhtiyacı, şeklinde görüşlerini dile getirmişlerdir.

Şekil 29. Kamu Tarafından Öncelik Verilmesi İstenen Hususlar

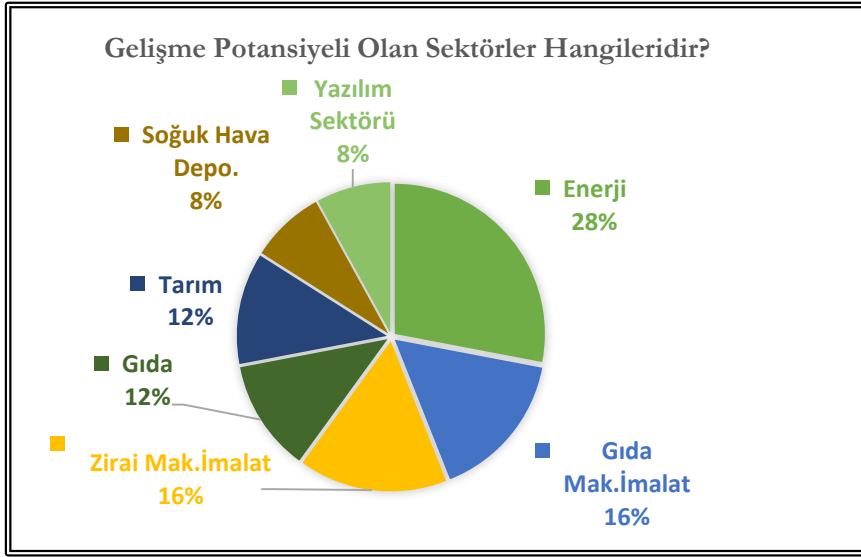
- Ankette katılımcılara “**Özel sektör olarak Karaman’da hangi sektör veya faaliyet alanında yatırım yapılması Karaman’ın gelişimi için uygundur?**” sorusu yöneltilmiş ve %70 gibi yüksek bir oranda gıda sektörü cevabı verilmiştir. Ayrıca katılımcılar aşağıda gösterilen cevapları vermişlerdir.
  - %12 Yenilenebilir Enerji
  - %8 Makine İmalatı
  - %2 Mobilya
  - %2 Hayvancılık
  - %2 Soğuk Hava (Depoculuk)
  - %2 Savunma Sanayi
  - %2 Elektronik Sektörü

Şekil 30.Özel Sektör Olarak Karaman'da Hangi Faaliyet Alanlarında Yatırım Yapılması Karaman'ın Gelişimi İçin Uygundur?

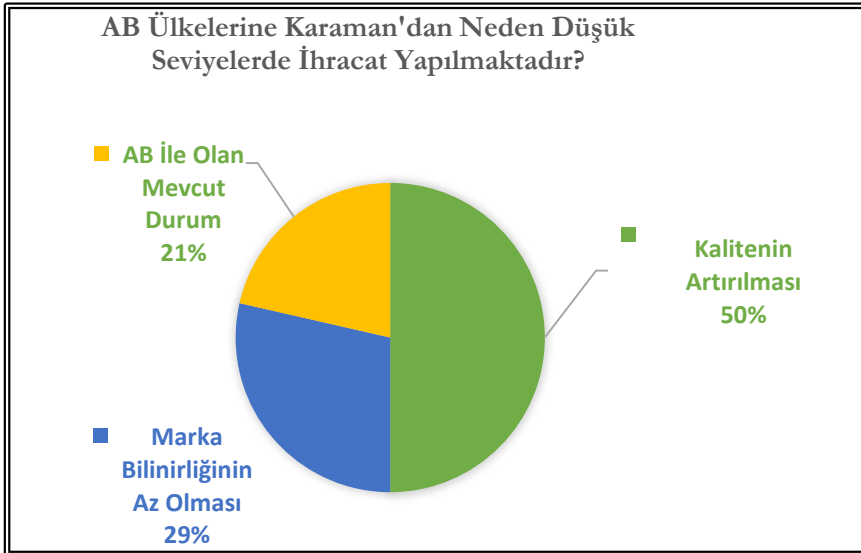
- Ankete katılan katılımcılara bu sektörlerin neden uygun oldukları sorulmuş ve şu oranlarda cevaplar alınmıştır:
  - %50 Coğrafi Konum
  - %22 Hammaddeye Yakınlık
  - %14 Katma Değer Yüksekliği
  - %14 Cevap Yok
- “Karaman’ın gelecek dönemlerinde gelişme potansiyel olan sektörler hangileridir?” sorusuna katılımcılar;
  - % 28 Enerji
  - % 16 Gıda Makineleri İmalatı
  - %16 Ziraat Makineleri İmalatı
  - %12 Gıda İmalatı
  - %12 Tarım
  - %8 Soğuk Hava (Depoculuk)
  - %8 Yazılım Sektörü
 şeklinde cevaplar vermişlerdir.

Şekil 31.Gelişme Potansiyeli Olan Sektörler Hangileridir?

- “Karaman ilinden Orta Doğu ülkelerine göre Avrupa Birliği ülkelerine ihracatın düşük seviyelerde olmasının sebepleri nelerdir?” sorusuna;
  - %50 Kalitenin Artırılması
  - %29 Marka Bilinirliğinin Az Olması
  - %21 AB ile Mevcut Konjenktürel Sorunlar şeklinde cevaplar verilmiştir.

Şekil 32.AB Ülkelerine Karaman'dan Neden Düşük Seviyelerde İhracat Yapılmaktadır?

- İlimizde bulunan sektörler dikkate alındığında, Karaman'ın sorunları size göre nelerdir? Sorusuna sırasıyla;
  - Markalaşma
  - Nitelikli Eleman Eksikliği
  - Pazarlama

- Hammadde Tedarik Etme
- Rekabet
- Sanayi Sektörünün Çeşitlendirilmesi Gerekliliği cevapları verilmiştir.

Anket sonuçlarının analizine göre; Karaman Organize Sanayi Bölgesinin altyapı ve üstyapısına yönelik iyileştirmelerin öncelikli çözülmesi gereken konu olduğu anlaşılmaktadır. Diğer bir önemli konu ise; Türkiye’de işsizlik oranı en düşük illerin başında gelen Karaman’da nitelikli eleman sıkıntısının yaşanmasıdır. Sosyal imkanların yetersizliği konusu, dolaylı yönden nitelikli eleman sorununu tetiklemektedir. Sosyal imkanların yetersizliği, nitelikli iş gücünün Karaman’a gelme konusunda isteksiz olmasına neden olmaktadır. Teknokent, Serbest Bölge ve Lojistik Bölge gibi faaliyete geçirilmesi istenen bölgeler için ihale süreçleri başlatılmış olup kısa sürede bitirilmesi hedeflenmektedir.

Ankete katılan katılımcıların büyük çoğunluğu Karaman’da Gıda Sektörüne yatırım yapmanın bölgeye faydalı olacağı görüşünü belirtmektedirler. Alternatif bir sektör olarak da yenilenebilir enerji sektörü görülmektedir. Ayrıca yenilenebilir enerji sektörü gelecekte potansiyel sektör olarak ön plana çıkmaktadır.

6 GÖRÜŞ ve ÖNERİLER

Karaman’ın ihracat yaptığı pazarların incelenmesi ve işletmeler ile yapılan birebir görüşmelerin neticesinde; işletmelerin ihracat yaptıkları ülkelerin genelde Afrika ve Orta Doğu ülkeleri olmaları nedeniyle bürokratik işlemlerden dolayı zorluklar yaşadıklarını, para transferi işleminin çok uzun zaman aldığı, konuya bahis ülkelerde bankacılık sektörünün az gelişmiş olması nedeniyle peşin ödeme yolunun daha sıklıkla tercih edildiği belirtilmektedir. Ancak bu yöntemle para transferinin 3.ülkeler aracılığı ile yapılıyor olması nedeniyle zaman kaybı olduğu ifade edilmektedir.

Karaman bisküvi işletmelerinin yurtdışı pazarlarda kendi aralarında rekabet etmelerinin karlılık oranını düşürdüğü düşünülmektedir. Bu durumun fiyat rekabetinden ziyade markalaşma ve kalite de rekabete evrilmesinin İlimiz ve Ülkemiz adına yararlı sonuçları olacağı düşünülmektedir. Fiyat dışı rekabet gıda endüstrisinin pek çok alanında rekabetin önemli bir şekli oluşturmaktadır. Fiyat dışı rekabette en çok tercih edilen yöntemler ise reklam ve inovasyon olmaktadır. Gıda sektöründeki inovasyon uygulamalarında marka, paketleme, reklam oldukça güçlü bir yer tutar.

Karaman’da firmaların önemli bir bölümünün aile firması olması nedeniyle; kurumsallaşma sorununun da ele alınarak, firmaların daha kurumsal bir yapıya kavuşması gerektiği düşünülmektedir.

Atıl durumda bulunan işletmelerin sanayiye ve üretime kazandırılmasına yönelik çalışmalar yapılması gerektiği düşünülmektedir. Bu kapsamda yurtiçi ve/veya yurtdışı ortaklıkların ortak girişim faaliyetlerinin (joint venture) bu anlamda yararlı sonuçlar ortaya koyabileceği düşünülmektedir.

Firmalarda bulunan atıl kapasitelerin kullanılmasına yönelik olarak işbirliği faaliyetlerinin artırılması, bu çalışma içerisinde geçen ülkelere odaklanarak ihracatın artırılması, private label üretim şeklinin uluslararası ölçekte yapılmasına yönelik araştırma faaliyetlerinin artırılması gerektiği düşünülmektedir. Bu kapsamda ulus ötesi market zincirlerine yönelik çalışmalar yapılmasının sektör adına yararlı olabileceği değerlendirilmektedir.

Karaman'ın nüfus yapısının düşük olması ve iş gücü teminin de yaşanan sorunlar nedeniyle çevrede bulunan kendisine bağlı ve komşu illere bağlı ilçelerden her gün işgücü temin edilmektedir. Bu sorunun, İl'de yaşamın daha cazip ve yaşanılır hale getirilmesi ile çözülebileceği düşünülmektedir. Böylelikle göç engellenebilecektir. Daha iyi sosyal olanaklar ve cazip yaşam koşulları ile işgücü ve nitelikli istihdam sorunlarının çözülebileceği düşünülmektedir. Buna örnek olarak ABD'de kurulan ve şu anda sektörün 6. Büyük firması olan The Hershey Company firması verilebilir;

"İlk iki iş kurma denemesi başarısız olsa da, Milton Hershey 1896 yılında Hershey markası ile üretime başladı. İlk olarak üretilen ürün ise Hershey-cocoa (kakao) idi. Milton Hershey'in başarısının sırrı belki de küçükken İsviçre'de gördüğü sütlü çikolataları farklı bir kataya, Amerika'ya taşıma fikriydi. Birkaç yüzyıl önce çikolata sadece belli bir kesimin alabildiği bir zenginlik göstergesiydi. Hershey çikolata fabrikasında yapılan yüksek miktardaki uygun fiyatlı çikolata üretimi sayesinde artık çikolata, herkesin ulaşabileceği bir tüketim maddesi haline geldi. Çikolata fabrikasında çalışan işçilerinin hayat kalitesini artırmak ve işçilere mutlu bir sosyal hayat sunabilmek amacıyla Milton Hershey, Hershey adını bir çikolata markasından çok daha fazlasına dönüştürdü. Fabrika çevresine ulaşım sistemleri, hastane, okul ve hatta bir hayvanat bahçesi yaptırdı. Okulun kuruluş amacı ise yetim çocuklara eğitim imkanı sunmaktır. Küçük çocukların ve gençlerin ilgisini en az Hershey çikolataları kadar çeken bir başka şey ise Hershey Park. Hershey adını en iyi taşıyan ve Milton Hershey'in yaratmaya çalıştığı "mutluluk" atmosferini yansıtan bu lunapark, gençlerin ve turistlerin ilgi odağı haline gelmiş durumda. Hershey Park, Philadelphia'nın 150 kilometre batısındaki Derry Township kentinde yer alıyor. Ölmeden yıllar önce tüm mirasını, kurduğu fabrika, okullar ve hayır kurumlarına bağışlamaya karar veren Milton Hershey, halen birçok insanın hayatına dokunmaya ve hikayesiyle genç girişimcilere ışık tutmaya devam ediyor."

Üniversite - Sanayi (özellikle gıda imalat sanayi) işbirliğinin artırılması gerektiği düşünülmektedir. AR-GE faaliyetlerinin üniversite ile bütünleşik olarak ortaya konulabileceği değerlendirilmektedir. Düşük teknoloji içeren ürün olması hasebiyle ürüne katma değer kazandırmanın Ar-Ge faaliyetleri ile mümkün olabileceği değerlendirilmektedir. Bu kapsamda özellikle bölgede yetişen tarımsal ürünlerin, meyve ve sebzelerin sektöre hammadde olarak girmesinin kırsal kalkınma ve sanayi kalkınması açısından faydaları olabileceği değerlendirilmektedir. Böylece standardın dışına çıkılarak farklı ürün çeşitlerinin artırılabilmesi düşünülmektedir. 2017 ihracat değerlerine göre 190531 tatlı bisküviler sektöründe dünya fiyat ortalaması 2722 USD/Ton iken Türkiye'nin ihracat fiyatı 1876 USD/Ton'dur. Türkiye bu anlamda kendisine rakip olan ülkelere daha düşük fiyatla mal satmaktadır. Katma değeri yüksek ürün grubu ile fiyatın düşük olduğu pazarlara ilave olarak kalitenin yüksek olduğu pazarlara geçilebileceği düşünülmektedir.

7 KAYNAKÇA

- Candyindustry (2018). Erişim Tarihi: 10.09.2014 <https://www.candyindustry.com/2017-Global-Top-100-Part-4>
- TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu (2014). www.tuik.gov.tr
- MEVKA (2016). Karaman Yatırım Ortamı Kitapçığı
- İstanbul Sanayi Odası (2017). Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırması Erişim Tarihi: 31.08.2018
- ITC Trade Map <https://www.trademap.org/Index.aspx>
- Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM)
- Sanayi ve Teknoloji Karaman İl Müdürlüğü
- Ekonomi Bakanlığı (2013a). Bisküvi Sektör Raporu, Tarım Ürünleri Daire Başkanlığı, İhracat Genel Müdürlüğü.
- Ekonomi Bakanlığı (2013b). Şekerli ve Çikolatalı Mamuller Sektör Raporu, Tarım Ürünleri Daire Başkanlığı, İhracat Genel Müdürlüğü.
- Gıda Türk Dergisi <https://www.gidaturk.com.tr/2018/01/kisi-basina-cikolata-tuketimi-3-1-kg/>
- Dünya Gıda <http://www.dunyagida.com.tr/>
- TOBB Veritabanı <http://sanayi.tobb.org.tr/>
- 2023 Vizyon Raporu Sanayi Sektörü - Mevlana Kalkınma Ajansı.
- International Cocoa Organization <https://www.icco.org/>
- Doğan Ali ONURALP Yüksek Lisans Tezi (Karaman İlinin Sektörler İtibari ile Muhtemel Yatırım Alanları)